

# HENRICO

· OMNINO AGRIPPAE, AR-  
mata militiæ equitis aurati, utriusque iuris do-  
ctoris, SACRÆ CAESARIS AEMANIE  
statis à consilijs & archiuis indi-  
ciarij Orationes X. quo-  
rum catalogum uersa ex-  
hibebit pagella.

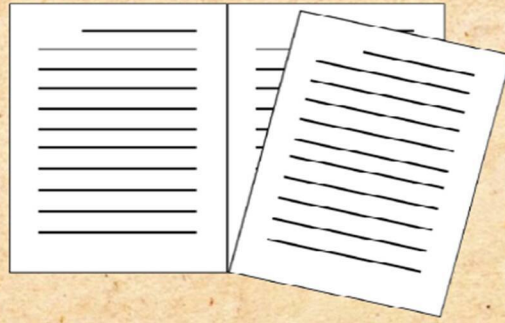


Eiusdem de duplici coronatione CAROLI  
V. Caesaris apud Bononiam, historiola.

Eiusdem, ac aliorum doctorum uiro-  
rum epigrammata.



Quædam sunt exudebat Odonio, Anno à Chris-  
tiano. M. D. XXXV.

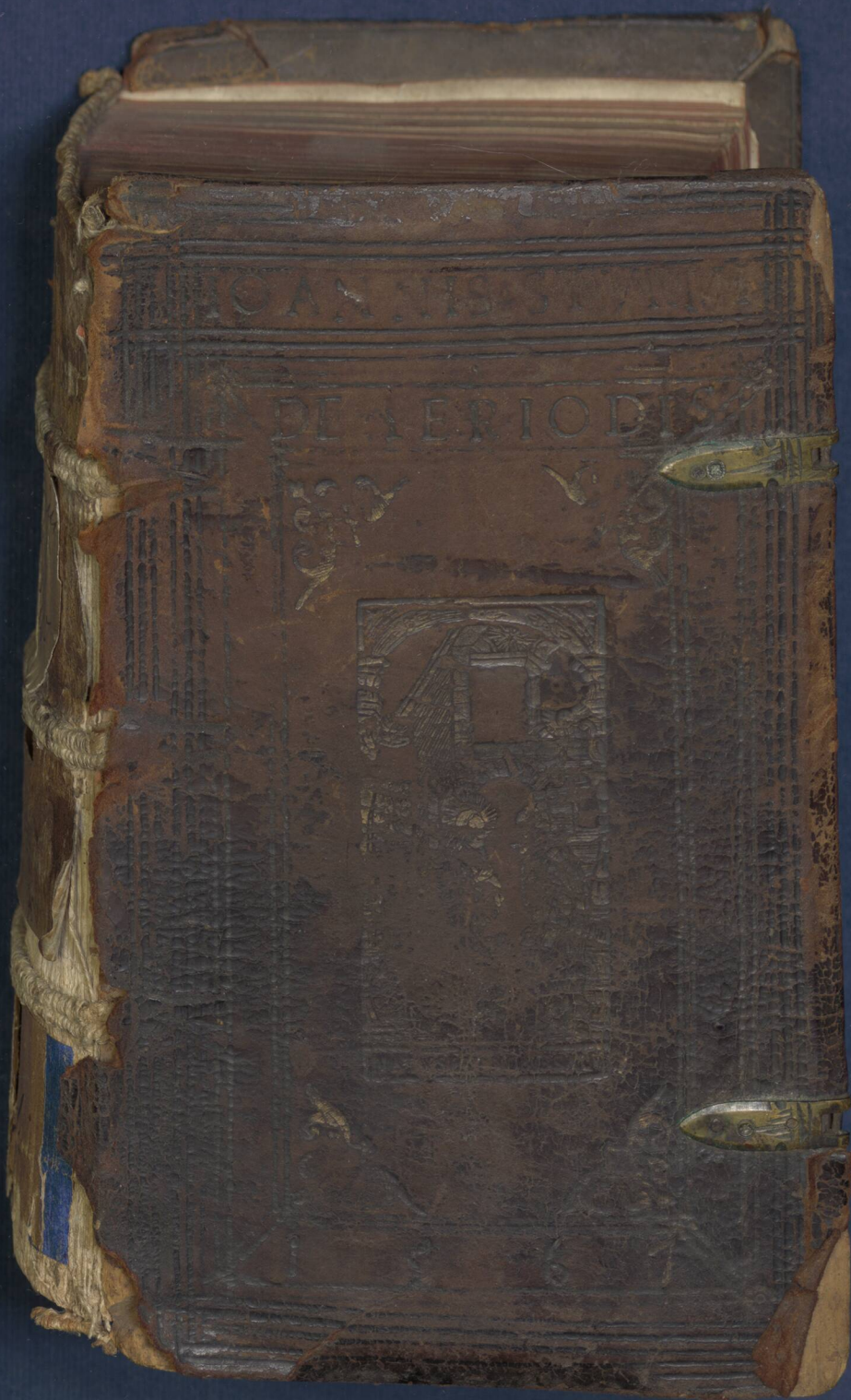


**W woluminie kolejno współprawne sygnatury:**

**SD 7576 I**

**SD 7577 I**

**SD 7578 I**



Σόλητα ἀνάθη Χελυκίερος λόγος, Κολληθῶν  
Ἐπιπέδου ἐπιένῃ ἀνατίθῃ.

Sententia gravissima vocat̄r βεβῶρα,  
κατασάβῃς προποσίθῃ ἡμμερῶσα.  
ἀνατίθῃ, προδουκῇ νεβουῶν τε δι' ἡλῆρις, ἡμ. ἡμ.  
ἡμμερῶσα ἡμμερῶσα. ἡμμερῶσα, ἡμμερῶσα / 22



Dar Kuratorj. Okr. Szk. Pozn.  
Z księgozb. Gimn. im. M. Magd.  
w Poznaniu. 1930.

950102 W

*Sermones  
-ole  
Perivales.*

Blue paper label

*1.*

*11  
548.*









Sturmius  
de  
Periodis.

11  
548.1.



*S. Sebastian*



DE PERIODIS





PERIODICAL





ICER

IOHANNIS

IOANNIS

FIGURA



OVIDI



# INDEX

• **INDEX** **ORATIONUM**, **AR-**  
mata militiae equitis aurati, utriusque iuris do-  
ctoris, **SACRAE CAESAREAE MAIE-**  
statis à consilijs & archibus indi-  
ciarij **ORATIONES X.** quo-  
rum catalogum uersa ex-  
hibebit pagella.



**Eiusdem** de duplici coronatione **CAROLI**  
**V.** Cæsaris apud Bononiam, historiola.

**Eiusdem**, ac aliorum doctorum uiro-  
rum epigrammata.



**Index** **excudebat** **Colonia**, Anno à Chris-  
stonato. **M. D. XXXV.**

# ORATIONVM

QVAE HOC LIBELLO CONTINENTUR, catalogus.

- I. In praelectionem Conuiuij Platonis.
- II. In praelectionem Hermetis Trismegisti, de potestate & sapientia dei.
- III. Pro quodam doctorando.
- IIII. Ad Metensium dominos, cum in illorum aduocatum, syndicum & oratorem accepta retur.
- V. Ad senatum Lucēburgiorum, pro dominis suis Metensibus habita.
- VI. In salutatione cuiusdam principis & episcopi pro dominis Metensibus scripta.
- VII. In salutatione cuiusdam magnifici uiri pro dominis Metensibus scripta.
- VIII. Per quendam affinem suum Carmelitanum, sacrae theologiae baccalaureum formatum, in acceptione Regentiae, Parisiis habita.
- IX. Pro filio Christierni, serenissimi Daciae, Noruegiae & Suetiae regis, &c. in aduentu Caesaris habita.
- X. In funere D. Margaretae Austriacorum & Burgundionum principis habita.

HEN<sup>o</sup>

950113(5)



# ALBERTUS

ORDINEM AGRODORUM

Oratio in Praelectionem Conuiuij

PLATONIS.



**I** QUID EST VSPIAM  
in natura humana magnipendendum (Candidissimi auditores) perpetuam nobis quod uoluptatem pariat, unum hoc & omne, nihilq; aliud constat esse, quam (si saltem unico uerbo effari possum) Amorem, quo nihil sublimius, nihil praecellentius, nihil expetibilius inueniri potest quicquam. Omnia nostra felicitate gaudebunt, omnia nostra terminabuntur in bonum, si hic solus nobis praesto sit amor. Hic cui adest, nihil prorsus deesse potest, tanta eius potentia, tanta sublimitas, tanta gloria. Qui hunc repudiat, nullus existit. Iccirco de amore taquam de uirtutum oim summo apice maximeq; expetendo, hic disserere costitui, & quid de illo olim didicerim & expertus fuerim, narrare. Deinde, quid diuinus ille Plato in suo Conuiuiode Amore scriptum reliquit, per ordinem uobis praelegere & exponere decreui. Huius autem sermonis causam & autorem eundem ipsum Amorem existimatez. Amoris nanq; fulgoribus ego accensus, Amorem uobis praedico. Absint autem hac ueneranda lectione, quicumque terrenis obuoluti sordibus, Baccho atque illi hortorum deo mancipati, Amorem ipsum diuinum munus,

A ij portu

NONA OR. AOB DE.

porcorum atque canum ritu in lutum prosternunt. Vos autem viri castissimi Dianæ Palladiq; sacri adeste feliciter, diuinumq; mysterium diligenter audite: et ut vos Orphei ad Musæum carminibus alloquar:

Vos qui uirtutem colitis, uos ad mea tantum

Dicta aures adhibete, animosq; intendite uestros.

Contra, qui sanctas leges contemnitis, hinc uos

Effugite, et procul hinc miseri proculite prophani.

Sed modo ad Amorem ipsum properemus, eiusq; antiquitatem et naturam proprietatesq; scrutemur. Moses ille sanctissimus Hebræorum legislator in principio libri Creationis mûdi, his uerbis Amorem explicat, inquit: In principio creauit deus coelum et terram. Terra autem erat inanis et uacua, et tenebræ erant super faciem abyssi, et spiritus domini ferebatur super aquas: Dixitq; deus, fiat lux: et facta est lux. Hoc exponentes et Hebræorum et Christianorum doctores, mûdum informem et inuisibilem significari dicunt: Spiritum autem domini, spiritum Amoris, qui pulsa discordia ex infirmi et inuisibili Chaos produxerit ipsum uisibilem mûdum formarum ac lucis plenissimum. Proinde Hermes atque Orpheus Amorem in ipsius Chaos situ locauerunt, cæterisq; dijs omnibus fuisse priorem. Et Phædrus apud Platonem uocat illum deorum omnium antiquissimum: Et Plato causam, cur mûdum hunc creauit deus: Empedocles causam bonorum omnium: Euripides autem cooperatorem sapientiæ. Pleriq; poëtarum Herebi filii dicunt. Sed nolumus hic poëtarum signum in testimonium adducere, dum uolumus uera prosequi.

ORATIO I.

sequi. Ideoq; catholicorum doctorū sententiam audia-  
 mus. Hi dicūt deum esse Amorem, atque ex deo omnem  
 amorē procedere. Hoc prophetæ, hoc apostoli, hoc uni-  
 uersus theologorum ordo affirmant. Sic sacer Diony-  
 sius primum Amorem in deo propria sua luce accen-  
 sum foras resplendere dicit, & fulgore suo per uarias  
 creaturas diffuso, uarios in illis amores inspirare. Hic  
 omnia continet, hic terram cum cælo conciliat, omnia  
 perficit, superiora ad inferiora inclināt, æqualia cōiun-  
 git, & inferna ad superiora cōuertit. Hæc de Amoris  
 antiquitate & origine hætenus. Nunc quid sit Amor, *Amoris defini-*  
 definiamus: cuncta enim per definitionem, ut dialectici *tionem.*  
 testantur, apertiora sunt, & magis elucescunt. Amorē  
 itaq; beatus ille Dionysius definit, esse uirtutem uniti-  
 uam. Augustinus, appetitū rei propter seipsum. Bern-  
 hardus, ordinatam & uehementem uoluntatem ad bo-  
 num. Alij theologi dicunt esse coniunctionem amantis  
 cum amato. Nonnulli, desiderium possidendi, utendi,  
 fruendi, opinati pulchri & boni. Plerique esse spem ir-  
 requietam timori coniunctam. Tullius dicit Amorem  
 esse bene uelle. Seneca, uigorem animi & excessum mē-  
 tis. Dantes, esse inclinationē animi in rem concupitam.  
 Marius Aquicola, eē desiderii boni, quo illud nobis sem-  
 per adesse & possidere cupimus. Peripatetici serē oēs  
 dicunt, Amorem esse argumentum beneuolentiæ pro-  
 pter apparentem uenustatem. Academici autem, esse  
 desiderium fruendi pulchritudinis. Omnes tandem cō-  
 ueniunt in hac summa, non aliud esse Amorem, quàm de-  
 sideriū pulchritudinis. Et hæc apud omnes philosophos

INNO ORO ANORIE

& theologos propria amoris definitio habetur. Illud enim quisque amat, cuius pulchritudinem diligit. Sic angeli, diuinam pulchritudinem: homines, corporis speciosi figuram diligunt. Pulchritudo autem omnis, siue incorporea siue corporea sit, nihil aliud est, quam diuini uultus splendor in rebus creatis relucens. Omnis igitur amans, nihil terrenum, nihil corporeum, nihil humanum, sed diuinum aliquod amat. Atque hinc est, cur in illis qui corporis formosi figuram diligunt, nullo prorsus formosi corporis uisu, tactu, sensu & usu, amoris incendium extinguatur, non unum corpus hoc uel illud desiderant, sed aliud quiddam occultum præter corpoream formositatem circa formam illam latens, per corpus illud formosum resurgens, quod amantes clam affectant, stupent, amant & admirantur. Quocirca quid potissimum cupiat, quid quærat, quid patiatur amator, ignorat: quia diuinum uultum ignorat, cuius lux occulta, splendorem sui quendam omnibus infundit: hunc sentimus, hoc excitamur, lucem uero ipsam ignoramus. Ideo que quid cupiat amator, quid quærat, quid patiatur, ignorat: quia diuinum uultum ignorat. Eadem ergo plerunque accidit amantibus; quod amati aspectum quodammodo timent, uerentur, uerecundantur & uenerantur: Quod etiam quicumque potentissimi ac sapientissimi etiam circa infirmum quod uis amatum patiuntur: quia non humanum aut terrenum est quod eos occupat, quum uis humana sit in illis longè excellentior. Quid ergo nisi diuini uultus atque luminis splendor, in ipso formoso corpore quasi dei imago  
 emie

emicans & amantes omnes stupescere compellens? Nonne Salomon ille sapientissimus Iudeorum rex, atque Aristoteles Peripateticorum princeps, utriusque amantissimis suis diuinos honores exhibuere? Stultissimi profecto, nisi forte non mulierem in muliere, sed amorem ipsum ipsamque summam pulchritudinem in quodam sui representatiuo simulacro adorarint. Vultis modo amorem ipsum, rem prorsus diuinam uobis latius declaremus. Non poterit id fieri, qui coelestia capere uix possumus, nisi cogamus ipsum ad moralem nostram philosophiam descendere. Et quomodo sponte sua omnes uirtutes, omnesque moralis philosophiae partes ipse & regit & complectitur & moderatur, ostendamus: Temperantiam, fortitudinem, iustitiam & prudentiam. Vnde Augustinus ait: Amor est temperantia, qua amans uoluntatem suam contemperat & subdit uoluntati amati. Est fortitudo, quia omnia sustinere paratus est propter amatum. Est iustitia, quia solus sine metu & odio cum ratione dominatur. Est prudentia, quia omni sapientia adornat amantem, & solus prauidere potest futura, & eligere bona. Anima enim amore uacua, necessario maleuola est, in quam, teste scriptura, non intrabit sapientia: quam iccirco Hieronymus tenebrosam uocat. Virtuti autem dat operam omnis qui amat, ut amoris uicissitudine dignus sit. Praeterea, cum amor ipse pulchritudinem semper desiderat, omnes turpes & inordinatas cupiditates aspernantur: hinc amator omnis à turpibus abstinet, decora semper & magna ardentem amore aggreditur, quatenus placere

A    iij    conatur

*Amor est  
uirtutes*

DE AMORE

conatur amato: et studens placere uni, placet omnibus.  
 Obscena fugit, oditq; deformia, ne cōtēptui sit amato.  
 Concupiscentias omnes terrenasq; ambitiones, dignita-  
 tum, honorū, diuitiarum facile cōtemnit, & p̄ Amo-  
 re pronihilo habet: nec immeritō quidem, quum diuina  
 humanis longē sint antepōnenda. Vnde Tiriū Maximus ait,  
 Amorem sic adherere pulchritudini, ut de nullo aliare esse possit. Ideoq; ait improprie dici, Darium  
 amare diuitias, Xerxem imperiū, Agesilaum honorē,  
 Calippum aurum: cū ille non sit amor, sed species quæ-  
 dam desiderij uoluptatis, quod sæpe tendit in perniciē:  
 Pulchritudo autē nunquam est pernicioſa, neq; ducens  
 ad malum. Quia igitur Amor omnis pulchritudinē de-  
 siderat, liquido apparet, hunc carnalis libidinis appeti-  
 tum, nō Amore esse, sed Amori maxime contrariū: qua-  
 niam ea rabies & lasciuia ad obscena trahit et deſor-  
 mia: deſormitas uero & pulchritudo maxime inuicem  
 cōtrariantur: neceſſe igitur eſt Amori libidinē eſſe con-  
 trariam. Præterea, cū oīs pulchritudo, uel eſt ſpiritu-  
 lis, uel uocalis, uel corporea, illa mente cognoſcitur, hæc  
 auditu percipitur, iſta uifu cernitur: certe amator oīs,  
 ſolis, cōtemplatione, auditu, uifu, fruitur amore: reliqui  
 ergo ſenſus & appetitus, puta tactus, guſtus, olfactus,  
 oſcula, baſia, ſuauias, amplexus, non ſunt Amoris, ſed pe-  
 tulantiæ & laſciuia, habentes quidē umbram quandam  
 Amoris, ueritatem autē eius abnegantes. Quare hunc  
 laſciuum & umbratilē Amorem pleriq; deſcribūt eſſe,  
 abſconditum ardorem, delectabile uulnus, dulce uenen-  
 num, gratam amaritudinem, amabile malum, letum ſup-  
 plicium,

*Pulchritudo  
hinc lex*

*Amor la-  
ſciuus*

ORATIO I.

plicium, blandū interitum, cuius comites sunt: timor, spes, suspicio, sollicitudo, zelotypia, poena, tormenta, cruciatus, languores, dolores, disidia, iræ, lites, reconciliationes, querelæ, blasphemia, maledicta, lachrymæ, suspiria, fastidiū, poenitentia & innumera alia similia.

Verus autem Amor in uirtute non in lasciuia est: ipse enim continentia & temperantia omnem obscœnam libidinem procul pellit; uerecundia sua domat omnem appetitū qui honestati aduersatur, honestate sua omnē illicitam cōcupiscentiam uincit. Vbi uerus & integer Amor, ibi omnis modestia, ibi omnis iustitia, ibi nulla cōtumelia, ibi perpetua pax. Pacis amor deus est, pacem uenerantur amantes. Vbi uerus amor, ibi securitas, ibi concordia, ibi felicitas, ibi communia omnia. Contra, nulla pericula, nullæ insidiæ, nullæ disensiones, nullæ miserie, nullæ lites, furta, homicidia neque prælia. Porro quod infinitæ penè leges & uniuersa moralis philosophia cōtendunt et uix tandem asequuntur, solus Amor breuissimo tempore præstat. Solo enim in Amore consistit, ut uitatis malis, turpibus, iniustis: bona, honesta, & iusta sequamur. Sine Amore iustitia est causa belli: fortitudo nō est sine iracundia, non prudentia absq; malitia, non temperantia sine impatientia. Vbi Amor adest, ibi uirtutum omnium unio & concordia. De fortitudine etiam Amoris nullum nobis dubium sit: quid enim Amore fortius, quid magnificentius, quid potentius, cuius imperio nō solum homines sed etiam dij ipsi subiiciuntur. Vnde Orpheus atque Hesiodus inquirunt: Mortalium, & immortalium mentes Amore domari.

*Amor uerus.*

*vis amoris.*

Phædrus apud Platonem uocat amorem magnum deum, dijs hominibusq; mirandū. Idem apud Euripidem in uanum Græcos ait Ioui olympia, Apollini Pythia sacra facere, quum solus amor adoratione dignissimus sit, cuius neque in coelis, neque in abyſſis, neque inter nos mortales neque inter deos ipsos ulla maior potentia sit. Dijs alijs Mars fortitudine præstat, Venus sola hunc domat: Mars autem Venerem nunquam, quod apud Astrologos manifestum est. Hinc Seneca ait amorem potenter regnare in uniuerso mundo, & Iouem indomitis flammis accendere, bellicosum Martem sua face compescere, fulmineum Vulcanum inter Aetneos ignes illæsum unica scintilla sua exurere. Quod si fortitudo aliqua in audacia consistat, quid fortius, quid audacius amante, ad quæque etiam pericula propter amatum intrepide subeunda. Omne in amore malum, si patiare, leue est. Nullum hominem ait Plato, tam inertem fore aut ignauum, quem amor non reddat æqualem fortissimo cuiquam. Hinc exercitum illum fore inuincibilem dicit, qui constet ex amantibus. Narrat etiam Plutarchus fuisse cohortem amantium, quæ sacra ideo uocata est, quæque per multos annos durans, innumerabilia fortitudinis suæ experimenta dedit. Lacedæmonij etiam quoties conflictum aliquem inituri essent, amori prius sacrificabant, eorumque ordines ex amantibus constituebant. Amoris potentia iubente (inquit Plato) animalia quæque ruunt in præcipitia, despiciunt pericula, manifestam mortem non excludunt: etiam minutissimi

ORATIO. I.

sima & imbecilia quæque animalcula contra robu-  
 stissima pugnare, & uel mori parata sunt. Testa-  
 tur Vergilius pisces omnes & auiculas accendi amo-  
 re, nec ullo alio tempore leones, ursos, tigres esse fe-  
 rociore, tunc equos, non frena, non saxa, nō rupes, nō  
 flumina retinent. Tunc bella gerunt tauri, pugnantq;  
 aliàs timidissimi cerui. Sic inter cuncta animalia gra-  
 uissima bella suscitatur amor, nec ulla maior uindicta,  
 quàm quæ ob amoris iniuriam expetitur: omnem iram  
 minuit, quæ propter amorem suscepta est, quod de  
 Turno Vergilius, & de Medea ostendit Seneca. Red-  
 dit enim amor amantem, ut in propulsandis iniurijs  
 fortissimum, ita etiam in ferendis laboribus patien-  
 tissimum. Amor enim facit, ut libenter patiamur in-  
 commoda, feramus iniurias, exponamus nos periculis.  
 Quot anxios dolores patienter sustinuerunt Penelope  
 propter Vlysem, Laodamea propter Protefilaum,  
 Porcia propter Brutum, Cornelia propter Pompeium.  
 Et aliæ multæ illustres foeminae, quantis sese periculis  
 ob amorem uirorum suorum obtulerunt, ut ne mortem  
 ipsam terribilium omnium terribilissimum exclude-  
 rent? Alceste Admeti regis uxor pro marito mori ua-  
 luit. Idē uoluit Tiberius Gracchus pro uxore sua Cor-  
 nelia. Laodamea proficiscente ad sacras Ilij pugnas  
 Protefilao exanguis corruit: deinde accepto de  
 illius morte nuntio, superuiuere noluit. Dido Phœ-  
 nissa post fatalem uiri obitum, ne alteri iungeretur  
 seipsam interemit: nec Portia post Bruti mortem su-  
 pereffe.

DE AMORE

peresse uoluit. Quid de amore Orphei ad Eurydicem dicemus? nonne uxoris causa ad inferos usque descendit? Neque uerotam in obeundis periculis, quae etiam in excludendis potens est Amor. Nonne Amor Ariadnae seruauit Theseum? Et amor concubinae regis Numidarum, Marium? Quantum profuit Mosi Amor Aethiopiis, et Alcibiadi Amor Tunicae Reginae Lacedaemoniorum? Sed et Amor Hester uniuersum Iudeorum genus non solum seruauit, sed etiam maxime honoribus decorauit atque refecit. Denique quid profuerint Romanis amores mulierum in obsidione Capuae, in Tarento, in Massilia, longum esset referre. Nonne amori Plotinae debemus optimum illum Caesarem Adrianum? nota sunt historiae quae plurimae, tam de amore mulierum ad uiros, quam uirorum ad mulieres. Proinde fortitudinem Amoris, uel ex hoc apprehendite, quod Amori omnia parent, ipse uero nulli. Omnia uincit Amor. Dij caelestes, homines et animalia et corpora omnia, sapientes, fortes, potentes, diuites et reges, omnes Amoris subiiciuntur imperio; Amor uero nullius. Non diuitum munera emunt Amorem, non ulla dignitas neque nobilitas. Nescit Amor magnis cedere diuitibus. Nec tibi nobilitas poterit succurrere amanti. Nescit Amor prius cedere imaginibus. Marcus Cato patricius Romanus imperator potentissimus, senator et orator sapientissimus, plebeiam puellam arsit et in uxorem accepit. Simile fecit Pisistratus Atheniensium tyrannus, accepta in uxorem Thimonosae rustica puella. Alexander ille Magnus, praeter omnibus adamauit Roxanam ignobilem foeminam, atque in uxorem accepit. Similiter et magnus ille

ORATIO I.

Ille Demetrius ardebat Lamiã tibicinem. Et magnus Pompeius Floram nobilescortũ. Psammitichus Aegypti rex Rhodopen meretriculã uxorem accepit. Quin & recentiori æuo fecit idem Andreas Palæologus Peloponnesi despota nobilissimus. Ea deniq; est Amoris libertas, quod nullæ regũ potentumq; minæ ut amemus, cogere nos possunt: neq; deus etiam ipse cogit Amore, quia ab initio liberum fore decreuit. Ea est fortitudo Amoris, ea potentia, ut uim omnibus inferat, solus ipse omnium effugiat uolentiã, nihil est usquam quod Amorem effugiat. Amor omnibus inest & per omnia propagatur, estq; omnium effector & conseruator. Vnde Augustinus, animam citra Amore uocat extinctã, nec eo uacare posse, pudico uel impudico. Hinc Dionysius in libris de diuinis nominibus dicit Amore ipsum utcumque illum intelligamus, siue diuinum, siue angelicũ siue spirituales, siue animales, siue naturalẽ, esse ipsum insitiuam quandam commiscentemq; uirtutem, que superiora ad inferiorum prouidentiã mouet, inferiora ad superiora cõuertit, equalia ad socialem secum inuicem dilectionem conciliat. Hinc causæ omnes, effectus suos tanquam proprias suas imagines amant: similiter effectus omnes, causas suas tanq̃ sui conseruatrices redamant. Sic à superioribus descendẽdo, deus angelos, illi cum deo animas, hæc cũ illis corpora sua feliciter amant, regunt & gubernant. Rursus ab inferioribus ascendẽdo, corpora animas suas uehementer diligunt, nec absq; summo dolore ab illis separantur: animæ celestium gloriam, coelestes summi dei maiestati sanctissime amant atq;

ADRIANVS ORDO SEPTIMVS.

atq; uenerantur. Hinc in ipsis supercoelestibus hierar-  
 chijs Seraphini omnium supremum locum tenent, qui  
 non aliud quàm amor interpretantur. Amoremouent  
 intelligentiæ orbem coelorum: amore coeli inferioribus  
 sua munera largiuntur: amore, stellæ lumen suum in  
 elementa diffundunt. Amor ipse est moderator omnium  
 celestium motuum & influxuum, rector elemetorum  
 & conseruator omnium creaturarum. Hic radix uitæ,  
 promotor salutis, extinguit languores, uiuificat mori-  
 bundos, illuminat sapientes, instruit ignorantes, reducit  
 errantes, mitigat iratos, humiliat superbos, consolatur  
 oppressos, promouet destitutos. Ipse est mansuetudo  
 semper coruscans, seipsum solus exaltans, semper quaerens  
 occasionem benefaciendi. Ipse dator deliciarum,  
 ioci, leporis, facietiarum & oblectationum omnium, qui  
 nulla læditur obtreccatione, estq; omnium actionum no-  
 strarum extremum desideratissimum. Hinc Orpheus  
 appellat amorem solertem, benignum, omnium clauis  
 habentem, omnium regentem habenas. Omnia amore  
 reguntur & existunt. Amor omnis generationis &  
 propagationis autor: neq; deum ipsum, ut inquit Diony-  
 sius, permisit in se ipso manere sine germine. Hinc ho-  
 mines & animalia omnia amore rapiuntur ad procre-  
 andum sobolem, ut speciem suam quadam successione  
 seruent perpetuam: ut reddant naturæ, quod mutuo ac-  
 ceperunt: ut imaginem sui uiuentem sculpant in filijs.  
 Similiter brutorum & hominum nulla generatio sine  
 amore: eo semoto, uacua plantis iaceret terra: nam her-  
 bæ, plantæ & arbores amore sua semina propagant, ut  
 sibi

ORATIO I.

sibi similia gignant. Amor itaq; non solum omnia facit,  
 sed etiam omnia conseruat & auget, omniūq; est esse-  
 ctor & conseruator. Tanta uis amoris est, ut solus pos-  
 sit humanum genus in perpetuo esse, in perpetua con-  
 seruatione, successione, honestate, uirtute, temperan-  
 tia, iustitia, fortitudine, magnificentia & pace serua-  
 re: quod neq; prudentia, neq; eloquentia, neq; uis arma-  
 rum atq; legum absq; amore efficere possunt. Ipse est  
 moderator iustitiæ & æquitatis. Ipse fugat infamiam,  
 compefcit ambitionem, pellit odia, extirpat maleuo-  
 lentiam, semper noua gaudia humanis afferens inge-  
 nijs. Nihil illi graue, nihil molestum. Nusquam super-  
 fluus, nusquam diminutus, semper sibi ipsi constans, &  
 non excedens terminos mediocritatis. Ipse est autor  
 omnis mansuetudinis, humanitatis, clementiæ & libe-  
 ralitatis, quod de Alexandro erga filias Darij de Ma-  
 sinissa erga Sophonisbam, de Iulio Cæsare erga Cleopa-  
 tram testantur historia. Amorem uero esse prudentissi-  
 mum, nemo est qui id uel de seipso non sentiat, Ipse  
 enim mentem nostram eleuat, & nobilissimarum inuen-  
 tionū capacem reddit, acuit sensus, excitat ingenium,  
 remouet omnem inertiam & rusticitatem, exornat  
 uirtutibus animum, naturæq; defectus arte supplet,  
 etiam corpus eleganti habitudine decorat, mun-  
 ditia continet, hominē que cum lætitiæ & hilari-  
 tate in uita conseruat. Ipse est magister, ductor &  
 uia in omni actione nostra. Ipse principium felicissi-  
 mum, medium firmissimum, finis perfectissimus.

ADAM OOB. OOB.

radix uitæ, cōseruatio humanæ speciei, ratio naturæ,  
 et copula uniuersi. Ideo uocat illum Hesiodus omnium  
 principium, per mundum omnibus præuidens. Plutar-  
 chus uocat deorum ministrum, Orpheus etiam necessi-  
 tati antepōnit, & tribus illis inexorabilibus Parcibus im-  
 perare dicit. Prudentiæ autem eius experimentum ex  
 innumeris illud habetis lucidissimum, quod recitat Bo-  
 cadius de Simone Cyprio, qui ex stolido & rusticissi-  
 mo, ob Amorem puellæ cuiusdam subito euasit humanissi-  
 mus, disertissimus, strenuissimus & prudentissimus.  
 Est igitur Amor prudentissimus, siquidem hebetissimi  
 quique amoris radio aspirante, hoc est, amando, reddun-  
 tur acutissimi. Reddit enim amor amantem ad res ge-  
 rendas prudentem & magnanimū, ad loquendum di-  
 sertum & facundū, ad conuersationem hominum face-  
 tum, ad ludos iucundum, ad seriamqueque consultissi-  
 mum. Reddit amor amantem in actionibus cautum, cir-  
 cumspectum, prouidum: in studijs docilem, diligentem  
 & intelligentem: in consultatione rerum omnium sa-  
 gacem, solertem & sapientem. Si amare stultum aut  
 turpe esset, non amassent tot illustrissimi pariter & sa-  
 pientissimi uiri, Adrianus, Titus, Alcibiades, Themis-  
 tocles, Porus, Demetrius, illeque sanctissimus David et  
 sapientissimus Salomō: ipseque diuinus Plato, Socrates et  
 Aristoteles, Vergilius, Ouidius, Tibullus, Catullus, Pro-  
 pertius, Petrarca, Dantes & omnes ferme philosophi  
 & poëtæ. Quin & apud Scythas, ut autor est Lucianus,  
 in multo maiore autoritate, honestate, ueneratione  
 & reuerentia habetur, qui plures habet amicos, quæ

ORATIO I.

quī diuitias possidet & regna. Deniq; prudentiæ amor  
 ris omnibus hoc euidentiùs lucidissimūq; argumētum  
 est, quod amor magister est artium scientiarūq;, o-  
 mniumq; uirtutum autor & gubernator. Philosophia  
 ipsa diuinarum & humanarū rerum cognitio, ab amo-  
 re nomen habet: uirtutum etiā definitio non alia est,  
 quā amor ordinatus: neque quisquam unquam artem  
 aliquam aut scientiam inuenire potuisset, nisi illum in-  
 uestigatiōis & inueniendi amor incitasset. Quis re-  
 cte docere aut discere artem aliquam aut scientiā pos-  
 set, nisi ille qui docet doctrinam ipsam & discipulos di-  
 ligat, & discipuli disciplinam ipsam ament & auide  
 cupiant: Solo nanq; amore facillime adipiscitur quæ-  
 cunque ars & scientia, quæ omni alio medio sine amore  
 frustra inuestigatur. Accedit ad hoc, quod in singulis  
 artibus & scientiis artifices ipsi nihil aliud quærunt et  
 curant, quā amorem: Estq; amor omniū artium scien-  
 tiarūq; finis. Hoc modo sacræ theologiæ facultas in eo  
 potissimum uersatur, ut doceat quæ hominum officia  
 amet deus: quomodo deum rite amare debeamus: quomo-  
 do deo amici fieri rite possumus. Sic in morali philoso-  
 phia nihil aliud quæritur, quā ut homines sibi inuicem  
 amici sint, nemo al:eri faciat quod sibi nolit fieri: deni-  
 que, quis amor ad patriam, ad principem, ad parentes,  
 ad cognatos, ad benefactores, ad maiores, ad alios oēs  
 tam ad uiuos quā ad defunctos sit adhibendus. Simi-  
 li ratione medicina nihil aliud curat, quā ut quatuor  
 corporis humores inuicem amici sint atq; permaneant,  
 atq; quos cibos & potus, quos uiuendi & medendi usus

## AMOR PURUS AMORIS

amet natura. Similiter in agricultura nihil aliud considerat, quæ terra cuiusmodi semina et quam culturam, amet, et quæ colendi modus à singulis plantis et arboribus diligat. Similis in reliquis artibus et scientiis consideratio est. In habitis modo quæ et quid sit amor, quæ uerus amator, quæ amoris unitas, uirtus, potestas, honestas, utilitas et necessitas. Hortor igitur uos nunc et admoneo, ut amorem, rem profecto diuinam, totis uiribus amplectemini. Amemus igitur omnes, amemus imprimis deum, post deum uxoris amor rebus omnibus ante ponatur. Amemus patriam, pro qua semper uiri sapientissimi et sanctissimi multo periculo, multos labores, etiam mortem ipsam libenter impigreque susceperunt. Amemus principem, iustitiæ tutorem, amemus parentes, cognatos, benefactores. Amemus nos mutuo, hoc enim præ cæteris præcepit Christus in Euangelio, dicens: Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem. Amemus omnes quotquot sumus nobilissimum foemineum sexum, à quo omne nostrum esse, omnisque nostri generis propagatio et conseruatio (quod alias breui periturum esset) omnisque familia et respublica dependet: quod neque Romani urbis conditorum latuit, qui quum foeminis careret, cum Sabinis atrocissimum bellum suscipere non formidauit: cognouit enim, imperium hoc quod moliebatur, si mulieres non adessent, minime duraturum. Verum de mulierum præcellètia et nobilitate, nolumus latius euagari, quia speciale de his libellum daturi sumus. Hoc uos hic admonuisse satis sit, quod quicumque mulieres naturali appetitu non amauerint, ab omnibus uirtutibus sunt exclusi. Amare igitur mulieres tantum abest à culpa,

ORATIO I.

ut non amare, sit turpissimum uitium. Virtuti autē dat  
operam omnis amans, ut amice placeat. Sic hunc in ar  
mis exercet amor, illum in literis, & studet unusquisq;  
id agere, propter quod ante amicæ faciē laudetur.  
Aduersabitur istis fortē aliquis tristis tetricus hypocrī  
ta, & rugosæ frontis incuruicervicus cucullio, qui dum  
Curios simulat, Bacchanalia uiuit; & de castitate lo  
quens, clunes agitat, dicet' que me uobis falsa dogmata  
concinere, docili ingenio uestro scādalum ponere, pijs  
auribus offendiculo esse, uitia præcipere, turpes mores  
docere, sacra cum prophanis confundere, amorem car  
nalem à diuino distinguere: producet exempla, amore  
collapsos Adam, Samsonē, Loth, Dauid et Salomonem,  
Nesum, Phaonē, Medeā atq; Didonē. Huic uos rñdebi  
tis, esse amorē essentiā unā non diuisam, sed et necessa  
riā, quæ totū hoc uniuersum moderat atq; gubernat: q̄  
quatenus in diuersis subiectis diuersimode recipit, di  
uersa recipit noīa. Hinc dicimus hūc amorē diuinū, illū  
mūdanū, aliū sensualē, aliū corporeū: et hūc uulgo lauda  
mus, illū uitupamus: nihilominus tñ una manet eadēq; es  
sentia amoris, quæ cū omnino bona sit, nullū ab eo malū  
pcedere potest. Itaq; qualiscūq; sit amor, malus esse nec  
dici potest: sed imperiti hoīes plerūq; loquūt de amore  
scd'm dispositionē patientis: unde persuadere nobis co  
nant, quendā amorē esse destabile & malorū causam,  
quū reuera mala hæc quæ ipsi ex amore prouenire di  
cunt, nō proueniūt à defectu obiecti, sed à malitia subie  
cti: non ergo mulieres, non amor illorum causa malorū  
sunt, sed culpa illorū est, qui amare recte nesciuerūt.

*Amoris una:  
nitas uide.*

Dicent iterum, solum deum amandum esse. Non eo infē-  
 cias: neq; enim sic ego amādas censeo creaturas, ut crea-  
 tor em ipsum negligamus, sed ut ipsum in omnibus ame-  
 mus, & in deo amemus oīa, in corporibus dei umbrā, in  
 animis dei imaginē, in angelis dei similitudinem. Nunc  
 igitur securi amate. Amor omniū bonorum est causa,  
 principiū, effector, cōseruator, finis & præmiū, imō et  
 sui ipsius præmiū: quia nō est præmiū præter amorem,  
 quod amore sit dignū: Hinc est quod oīs qui amat, amo-  
 rem præcipue amat: id enim solū uult ab amante potis-  
 simum, ut redamet amantē. Hinc in ipsa etiā corporea  
 pulchritudine non tam delectant forma & mores pul-  
 chri, licet nos trahāt ui admiranda: sed si sentimus nos  
 redamari, ipsa redamatio nos longe plus q̄ sola pulchri-  
 tudoligat atq; cōstringit. Hinc omnē diligentia, solici-  
 tudinem, curam & obsequiū in hoc exponimus, ut amā-  
 tes simus redamati: quod ubi consecuti sumus, felicissi-  
 mos nos existimamus: supra omnē enim uoluptatem est  
 fruitio amoris. Nolite igitur negligere amorem, nolite  
 obliuisci amoris. Amemus imprimis deum, nulla alia re  
 dignas deo gratias referre possimus q̄ amando. Ille a-  
 mor beatissimus, pulcherrimus & optimus, supernē ab  
 intelligibilibus usq; ad inferiora descendens, ad diuinā  
 pulchritudinem, mentē nostram cōgregat atq; conuer-  
 tit, nos quoq; in omni operatione conseruat, & effectus  
 ad uota largitur, uirtutē supplicationibus nostris admi-  
 nistrans. Hinc apud Homerū legitur, Chrysen Apollo  
 supplicantē exaudiuit, quia sibi amicus erat. Et in euā-  
 gelijs legitur de muliere peccatrice: Dimittūtur illi pec-  
 cata

ORATIO I.

peccata multa, quia dilexit multū. Minus etiā peccat, quisquis propter amorē peccat, citiusq; illi cōdonatur peccatum. sic multi sanctissimi propheta & sapientes propter amorē mulierū nonnunq̄ dei neglexerūt mādāta, sed ueniā impetrarūt. Dauid ille sanctissimus, amoris causa adulteriū cum homicidio cōmisi: nec solum ueniam meruit, sed adulterā insuper diuina dispensatione uxorē retinuit, & in semine illius successiōē regnē accepit, ipso amore uel deum placāte, uel crimen excusante. Amor itaq; peccata delet, animas in coelū reducit, beatitudinis distribuit gradus, gaudiū largitur æternum: nemo enim in coelum ascendere potest, nisi qui cœlorum regi summe placeat: placet autem ei maxime ille, qui eum maxime diligit, dico autem maxime, quia dei amor nec mensuram nec modum habet, sed ex tota anima, ex tota mēte supra omnem mensurā deum diligere oportet: qui quam summū bonum & summū pulchrum sit, illius amor supremus, optimus & pulcherri- mus est. Amor etiā creaturarū bonus, pulcher & honestus est, quia dei operū est, qui creauit oīa bona, sed ille amor mensurā & modū habet: Vnde si quis creaturas maiore cura amet q̄ deum, is a uero amore excidit, & tota aberrat uia. Verūm ut oīs excessiuus amor amantem cōuertit, & quodāmodo transmutat in amatū: sic perfectus ad deum amor, animā nostram ad deum conuertit & trāsmutat, efficitq; deo penitus similem, tanquam propriam dei imaginem, & hæc est summa hominum felicitas, deum scilicet fieri.

DIXI.

B ij HEN.

# ANENNARD

OD ~~CONVICTI~~ ORA

tio habita Papiæ in prælectione Hermetis

Trismegisti, de potestate & sa-  
pientia dei. ANNO

M. D. XV.



ONSIDERANS ILLV

strissime Marchio, Præstantissimi Pa-  
tres, ornatissimiq; uiri, uarios humana-  
rum rerū tumultus, simul atq; durans  
nouercalis fortunæ sortē, qua per inte-

grum nunc triennij curriculū bellorum armorumq; im-  
plicitus negotijs usq; fatigatus sum, diu et multum cogi-  
taui argumentaq; multa in pectus institui, ac multis  
modis egomet mecum eam rem disputauī, qua nam ra-  
tione quoꝛue consilio & ope post procellosum illū,  
utrasq; prætergressus scyllas, sanguinolenti maris trā-  
situm feliciorē denuonancisci possem uitæ portum. Oc-  
currebat mihi magnopere necessariū esse fungi mune-  
re aliquo, & eo potissimū, quod plurimū honestatis nec-  
minus frugi in se contineat. Atque id repperi nunc tale  
quidem, quod cum decore peragere possum, quod que-  
æ mea professione atq; militiæ non est alienum, Abditio  
ra uidelicet sublimioris diuinæq; philosophiæ mysteria  
in florentissimo hoc gymnasio uobis & referare &  
interpretari. Nam cum ab incunte ætate multijugis li-  
teris eruditus, cœlestiū influxu diuinoq; genio, ab inge-  
nio naturali corroboratus, rerum secretissimarum na-  
turam,

turam, ipsiusq; naturæ ordinem spectaculum omnium  
 amoenissimum contemplatus sim, nihil magis ad me at  
 tinere arbitror, quàm ut sacrosanctam hanc amplexus  
 philosophiam, ducem me præstem ijs, qui ea maxime  
 eruditione sunt digni, ut in Tycinensi gymnasio opti  
 mi quique adolescentes nostro munere atque opera, de  
 promptis ex nostris thesauris nouis atque ueteribus sa  
 cræ illius philosophiæ fructus intellectuq; consequan  
 tur. Sed uereor hic (consummatissimi auditores) ne qua  
 fortassis animum uestrum subeat indignatio, ac me non  
 modo arrogantia, præsumptionis ac insolentiæ, uerum  
 etiam temeritatis uitio arguatis, quòd ipse ego ut ho  
 mos in natione barbarus, exercitio hæctenus miles, ha  
 bitu exotico, hanc cathedram conscendere, atq; in tam  
 cruda & immatura etate tanta uobis & ea præsertim  
 polliceri audeam, quæ præ rerû magnitudine grauissi  
 mû alias ac maturû inueteratumq; doctorẽ expectant.  
 Verum cum ad uestri intellectus perspicaciã & prom  
 ptitudinem, & ad uestram erga studia optima diligen  
 tiam atq; cõstantiam me conuerto, meamq; hæc igna  
 uiter aliàs exercitatam & legendi & interpretandi  
 consuetudinem cum his confero, nihil prorsus erit quòd  
 in hac re uel de capacitate uestra, uel de ingenio meo  
 diffidam. Neq; uero iunior ipsa etas prohibet, quin pos  
 semus æque bene uel meliuscule interdum q̃ seniores ali  
 quid discernere: siquidem non etate, sed ingenio inspi  
 rationeq; prouenit intelligentiæ: neq; enim numerus in  
 norû et multitudo dierû dant scientiã, sed ingeniû coeli  
 tus infusum, ac spūs dñi scientiã præstât etiã paruulis

quod in libro Iob. plerisque rationibus attestatur Helius  
 filius Barachielis Buzitius. Quod si exempla quaeritis,  
 Samuel cum esset pusillus, accepit spiritum domini. Sa-  
 lomom quoque et Iosias in iuuentute acceperunt sapien-  
 tiam, et Daniel puer duodecim annorum, spiritu sancto  
 repletus est, et Paulus apostolus non uult Timothei iu-  
 uentutem contemni. Et Hieremias audiuit a Domino,  
 noli dicere quia iuuenis sum ego. Et Ignatius ad Nagne-  
 sianam ecclesiam scribens ait, non longi temporis sunt  
 sapientes, neque senes sciunt prudentiam, sed spiritus ipse  
 qui est in hominibus. Neque etiam mireris Marthio illu-  
 stris. Ioannes Gonzaga strenuis, militum dux, quod cum  
 me proximis his annis felicissimis Caesareis castris mi-  
 litibus praefectum cognosceres, nunc me sacrarum lite-  
 rarum praepositum pulpito cernas. Neque etiam uos candi-  
 dissimi auditores deterreat ipsum militis cruentum no-  
 men, eo quod Plato ipse ethnicus et Dionysius Chri-  
 stianus seueriter praecipiant, sacra non nisi a sacris ui-  
 ris contrectari debere. Vnde me quispiam tanquam hu-  
 mano sanguine, in quo iuxta Mose uerbum, iam non se-  
 mel manus nostras consecrauimus, pollutum, iccirco  
 perinde ac prophanum respuendum fore existimet.  
 Nulla uos tam sinistra insensaque opinio uel fascinet uel  
 seducat. An nescitis apud ueteres poetas ac Philosophos  
 Palladem atque Bellonam unam eandem literarum mi-  
 litiaeque deam extitisse? Habemus praestantissimorum  
 uirorum exempla, qui ob hoc ipsum diuinis laudibus praeci-  
 puae celebrata sunt, quod utrisque et militiae et litera-  
 rum studijs claruerunt. Non dico nunc Demosthenem  
 illum

illum, qui ut extitit strenuus orator, tam erat ignauus miles. Vix enim cōspectis hostibus abiecto clypeo in fugam se turpiter conuertit: sed inuictos Catones, Curios, Fabios, Decios, Scipiones, inumerosq; alios tam Latinorum q̄ Græcorum duces: Præ cæteris uero Iulium illum Cæsarem et Christianæ reipublicæ augustum, Carolum cognomento Magnum: qui utriq; utrisque sic operam nauarunt, ut discerni non queat, utrom agis ualuerint. Possem huiuscemodi multos adducere, sed cum non sit presentis intentionis meæ uelle laudare militiam, satis erit si hoc uos commoneam, Christum ipsum Centurionem militem sic extulisse, ut diceret, se non inuenisse maiorē fidem in Israel. Et propheta ipse ob hoc singula res deo agit gratias: Quia docet manus eius ad præliū & digitos eius ad bellū. Iacob item patriarcha benedicens filio suo Iudæ, aiebat: Manu tuæ in ceruicibus inimicorum tuorū. Est enim militia diuina benedictio diuinumq; institutū, ut in Machabeorū historia sacræ nobis literæ tradunt. Vbi Ieremias propheta domini uisus est extēdisse dexterā suam, strenuoq; militi Iudæ Machabeo aureū gladiū porrexisse, inquit: Accipe gladium sanctū, munus à deo, in quo cōcides aduersarios populi mei. Quo uerbo & me cōsecrauit inuictissimus imperator meus, dum adolescētiō & quasi puer adhuc accepto è manu sua gladio, haud sine felici fortunatoq; Martis successu miles insigniebar. Sed ut semel finia & ad animi institutū redeam: Augustinus in lib. de uerbis dñi, et Gregorius scribēs uniuersis Neopolitanorū militibus, ipseq; decretorū compilator Gratianus, ex illorū

aliorūq; sanctorū patrū testimonijs unanimiter conclu-  
dunt, Militiam nulli imputari in peccatum, neminēq;  
propter militiā à sacris ordinibus debere repelli. Nec  
refert cui quis militet, etiā si infideli, dūmodo fidē & re-  
uerentiā impleat militia: nā & David militauit Achis  
Regi Philistinorū, & multi fideles atq; sancti Diocleti-  
ano & Iuliano alijsq; ethnicis Cæsaribus militasse legū-  
tur, fide semp incolumi & laudata. Ne itaq; nos inter  
prophanos cōnumeremur, catholica Canonū sanctio, di-  
uinūq; militiæ institutū, sacrarūq; attrectatio literariū  
nos excusant: Siquidē & Lactantio Firmiano placet,  
eos qui sacras literas docēt, haud secus atq; qbus antiq; ti-  
tū manus impositæ sunt, sacerdotes sacros existimari  
debere. Quin & milites ipsi à Psalmista sancti dicunt,  
inquirente: Vtiq; gloria hæc est oibus sanctis eius. Exul-  
tatiōes dei in guttūre eorū, & gladij anticipites in ma-  
nibus eorū, ad faciendā uindictā in nationibus, increpa-  
tiones in populis. Ad alligādos reges eorū in cōpedib;  
& nobiles eorū in manicis ferreis. Quod si quē uestriū  
scandalizet, barbarū hoiem in Latio gymnasio bonas  
litteras interpretari, is sciat barbaros etiā hōies esse ra-  
tionales, & frui cælo, atq; lingue nostræ Mercuriū, pe-  
ctoriq; nostro Saturnū, quorū ille interpretandi, hic ar-  
cana cōtēplationis autor, felici cælorū dono nō defuisse.  
Quod si quē insuetū scholis militare sagū transuer-  
sum agit, respondet illi Plutarchus, Non, inquires, philo-  
phū facit promissior barba & uestis pertrita, nec item  
Isiacosimostolie: & quod uulgo dicitur prouerbiū, Ha-  
bitus monachū nō perficit: neq; em̄ plantā cortex facit,  
sed uegetalis natura: neq; iumēta coriū, sed sensibilis anū

ORATIO. II.

ma: nec humani corporis habitus sapientē, sed cœlestis  
 ratio spiritalisq; intelligentia. Aedepol multa sunt au-  
 ditores, q̄ efficacissimis rationibus ad susceptā prouin-  
 ciā prosequendā nos adhortatur, & admonēt adiuuātq;  
 Amici scilicet, q̄ innumeris ī me collatis bñficijs, magnū  
 mihi ad cœpta prosequenda stimulū adhibēt, quibus eo  
 ipso morē gerendū duximus. Cōpellit me etiā Euāgeli-  
 ca religio, ne erga deū hoīesq; ingratus esse cōvincar,  
 et alētū quoq; mihi cōcreditū suffodere uidear, atq; lumē  
 sub modio abscondere, ne deniq; mihi, quæ ficulneæ, male  
 dictio contingat, quæ fructū suū nō dedit in tēpore suo.  
 Itaq; iuxta uerbū libri Sapiētiae, q̄ sine fictione didici,  
 sine inuidia cōmunico, & honestatē eorū nō abscondo.  
 Alliciunt me insup haud parū patria, urbs, locus, tēpus,  
 otīū, trāq̄llitas, atq; post tot bella pax atq; libertas, q̄ oīa  
 nobis Illustrissimus atq; inuictissimus de hostibus triū-  
 phator Hercules Maximilianus sfortia Mediolani dux  
 octauus, singulari sua uirtute ac sapiētia cōciliat, conti-  
 net & adauget. Quā de re deū immortalē oramus, ut  
 eum ppetuo felicē ac fortunatū faciat, egregiasq; eius  
 laudes celsitudinis, fortunæ, uirtutis, ingenij, rerū gesta-  
 rū gerendarūq; in memoriā seculorū omniū conseruet  
 & augmentet, ut omnia deniq; ei ex desiderio optimi  
 animi sui, quo nocere nemini, prodesse uero omnibus  
 uelit, prospere glorioseq; succedant. Deberem etiā  
 nunc splendoris, Ioannes Gonzaga, tuis amplissimis uir-  
 tutibus congruenter congratulari, atque condignas  
 meritasque illis contribuere laudes, Tua strenue ge-  
 sta, sapientissime consulta, promptissime adinuenta in  
 mediana

medium denarrare, si sermonum unda sensuumq; flamma mihi suppeteret: in aliud autem tempus hæc reseruari uabimus, nullaq; unquam abolebit obliuio. Atq; nunc unde digressus sum redibo, & quod propositum meum sit in hac suscepta prouincia, id paucis uerbis aperiam. Animus est, Hermetis Trismegisti dialogos de Sapientia & potestate diuina inscriptos, interpretari: quocirca prius nunc de Hermete ipso Trismegisto, cuius testimonio præ cæteris uti institutum est, ut quis quantusq; fuerit, & quo tempore floruerit dignoscatur, pauca dicemus: deinde quæ in his dialogis, quos explanare intendimus, dogmata contineantur, breui argumento docebitur. Legimus itaq; apud Mosen magnum illum Hebræorum legislatorem atq; principem, in suo Geneseos libro, Abrahamum ipsum Iudeorum patriarcham mortua uxore sua Sara, plures ex pellicibus filios suscepisse: Inter quos unus erat nomine Mydan. Is genuit filium Enoch nomine, qui ob interpretandi scientiam, qua clarus habebatur, appellatus est Hermes siue Mercurius, quod utrunq; interpretem sonat. Is itaq; noster est Hermes, qui apud Hebræos Enoch uocatus, Abrahamæ ex Mydan filione pos. Cuius rei grauis iuxta ac fidus testis est autorq; peregrinus, Rab Abraham Auenazre in uolumine suo astrologico. Ad stipulatur ei quod scribit Eusebius libro suo de temporibus, Cum esset Isaac Abrahamæ filius octoginta annorum, Iacob uero ex Isaac Abrahamæ nepos annorum uiginti, Osyrim apud Græcos inter deos relatam, eodemq; tempore floruisse apud Aegyptios alium Abrahamæ nepotem Enoch nomine. Accedunt adhæc

quæ

*Trismegisti  
libro  
Geneseos*

ORATIO II.

quæ recitat Diodorus Siculus de antiquorum gestis. Præ-  
 terea Lactantius & alij pleriq; antiquitatū scriptores  
 testantur, eo tēpore quo uixit Osyris, floruisse Mercu-  
 rium, qui postea uocatus est Trismegistus: Osyris nanq;  
 ingenti exercitu orbē peragrans, ut homines ab agresti  
 rudiq; uita ad cultiorē nitidiorēq; reduceret, Aegypti  
 regno rerumq; omnium cura i sidi uxori relicto, adiun-  
 xit ei Mercurium, cuius consilio in rebus agendis utere  
 tur, quandoquidē prudentia ac sanctitate ceteros mor-  
 tales antecelleret. Hunc ferunt interemisse Argum,  
 Aegyptijs leges & literas dedisse, uerba in ordinem  
 redegisse, multisq; indidisse rebus noia, isq; apud Aegy-  
 ptios primus astrorū obseruator, syderū cursus certis  
 numeris descripsit, primusq; numerorū rationē uocūq;  
 harmonias adinuenit. Palestræ quoq; ad exercēdas cor-  
 poris uires, Medicinæ insuper ac lyre repertorē serūt,  
 atq; oleæ plantam, non, quod Græci fabulantur, à Miner-  
 ua, sed ab eo repertam. Ipse etiam Græcis interpretan-  
 di scientiam contulit, ac primus inter philosophos à  
 physicis ac mathematicis disciplinis ad diuinorū con-  
 tēplationē conscendit. Primus qui omnem sapientiæ se-  
 mitam perscrutatus oratione licet modica, immensa ta-  
 men sententijs de uera sapientia scripsit. Primus omnium  
 de maiestate dei, de ordine spirituum, de animarū na-  
 turis sapientissime diseruit. Prtmus itaq; theologiæ ap-  
 pellatus est autor & inuentor: ferturq; uniuersalia sa-  
 crorum complexus, cōscripsisse uiginti sex milia, quin-  
 genta & uiginti quinq; librorū uolumina, in quibus ad-  
 miranda arcana, secretissimaq; mysteria ac stupenda  
 pandit

Librorū  
 uolumina

pandit oracula: non enim ut Philosophus duntaxat locu-  
 tus est, uerum etiã ut propheta multa præfagiuit. Nam  
 prisca religionis ruinã, noua fidei ortũ, Christi aduētũ,  
 futurũ iudiciũ, mortuorum resurrectionẽ, renouationẽ  
 seculi, beatorũ gloriã, peccatorũ tormenta præuidit at  
 que prædixit. Qua de causa ambigit Augustinus, peri-  
 tia' ne syderũ, an reuelatione spiritũ illa cognouerit:  
 Lactantius ipsum inter Sibyllas ac prophetas cõnume-  
 rare non dubitat. Hic itaq; Mercurius noster, ut acumi-  
 ne intelligentiæ philosophos oēs excessit, ita sacerdos  
 perinde constitutus sanctimonia uitæ, diuinorũq; cultu  
 uniuersis sacerdotibus præstitit: Vnde in tanta hominũ  
 ueneratione habitus est, ut post Osyridẽ ab Aegyptijs  
 rex appellaretur. Mos em̃ illis erat, quod & Plato reci-  
 tat, ex philosophorũ numero sacerdotes, ex sacerdotũ  
 coetu regẽ sibi deligere. Regiã itaq; dignitatẽ adeptus  
 Mercurius, constitutione legũ, administratione regni  
 ac gestorũ magnitudine, ceterorũ regũ gloriã obscura-  
 uit, unde merito Trismegistus, hoc est, ter maximus nũ-  
 cupatus est, qm̃ maximus & sapiētissimus philosophus,  
 maximus ac religiosissimus sacerdos, maximus ac glo-  
 riosiss. rex extiterit, quapropter pro sua uirtutis admi-  
 ratione diuinos honores populus illi consecrauit. Tunc  
 pro deo habitus in cœlos relatus, planetarum imus, præ  
 ceteris ingenij ac sciētiarũ largitor, illius noiẽ insig-  
 nus, tẽpla numinis sui erecta q̃ plurima. Nomẽ eius pro-  
 priũ ob reuerentiã quandã uulgo ac temere affari ueti-  
 tũ. Primus anni mēsis penes Aegyptios suo noiẽ dedica-  
 tus. Oppidũ quoq; ab eo conditũ extat, quod in hunc usq;  
 diem Hermipolis, hoc est Mercurij ciuitas, appellatur.

ORATIO II.

Narrat etiā de ipso Chalcidius, moribundum illū astans *moribundus*  
 tes his uerbis allocutū: Hactenus filij pulsus à patriā ui- *uerba*  
 xi peregrinus & exul, nūc uerò incolumis patriā repe-  
 to. Cumq; post paululū tēporis solutis corporis uinculis  
 à uobis disceßero, nequaq; me tanq̄ mortuū lugeatis, nā  
 ad illā optimā beatāq; ciuitatē regredior, ad quam unū  
 uersi ciues per mortis corruptionē uēturi sunt. Ibi nāq;  
 deus solus est, summus princeps, q̄ ciues suos replet sua-  
 uitate mirifica. Sed de autore hęc hactenus. De ope il-  
 lius modo dicamus. Eius titulus est Pimāder, siue de Sa-  
 pientia & potestate dei. Est aut̄ liber iste elegantiā ser-  
 monis refertissimus, copia sententiarū grauissimus, ple-  
 nus gratiæ & decoris, plenus sapiētia & mysteriorū.  
 Cōtinet em̄ in se uctustissimæ theologiæ profundissima  
 mysteria, ac utriusq; philosophiæ latentia arcana, quæ  
 omnia non tam cōtinet q̄ explicat: Docet em̄ nos, Quis  
 deus, Quid mundus, Quid mens, Quid uterq; demon,  
 Quid anima, Quis prouidentia ordo, Quæ & unde sa-  
 ti necessitas, Quæ naturæ lex, Quod hominum phas,  
 Quæ religio, Quæ sacra instituta, ritus, phana, obserua-  
 tiones sacrāq; mysteria. Instruit nos præterea de cogni-  
 tione sui ipsius, de ascensu intellectus, de arcanis preci-  
 bus, de diuino connubio, deq; regenerationis sacramēto,  
 atq; ut paucis cūcta cōplectar, docet nos rite scire atq;  
 callere leges diuinorū, phas sacrorū, iusq; religionū, et  
 quo pacto felicitatē religiōe diuina debeamus adipisci,  
 quoq; pacto mētē nostrā, qua sola ueritatē apprehende-  
 re possumus, rite debeamus excolere. Ea enim est mago-  
 rū sapiētūq; uulgata sentētia, Quòd, nisi mēs atq; aius  
 bene

bene ualuerint, corpus ipsum bene ualere non poterit  
 autem hominem uerè sanum esse, quando anima & cor  
 pus ita copulantur & inter se conueniunt, ut firmitas  
 mentis corporis uiribus non sit inferior. Firmam autè  
 robustamq; mentem, per quam sine fallacia mirabilia  
 & cognoscimus & operamur, quomodo possimus adipi  
 sci, ipse nos Mercurij Pimander edocet. Quæ oia uobis,  
 ut auctoris uerba id exposulât, partim theologice, par  
 tim philosophicè partim dialectico rhetoricoq; more  
 enucleabimus, enumerâtes scripturas, auctoritates, sentē  
 tias opiniões, exēpla & experiētias ad rē ipsam perti  
 nētes: Sacrorū deniq; canonū ciuiliūq; legū sanctiones  
 dū dabitur occasio, haud impertinēter adducētes. Igno  
 scat mihi utriusq; philosophiæ ac medicinarū facultas,  
 ignoscat mihi sacræ theologiæ schola, ignoscat mihi  
 uenerāda canonum sanctio, legūq; reuerenda maiestas  
 si quædā aliquando suorū dogmatū paradoxa interpre  
 tari discernereq; conabor. Nam etsi scioharum rerum  
 in hoc gymnasio in immēsum me excellentiores docto  
 res ordinariosq; lectores haberi, nullam illis facturū me  
 arbitror iniuriam, sed operam illis accommodaturum,  
 si cum illis huiusmodi doctrinarum fructus in alios diui  
 sero: Multa siquidem illorum & scio & intelligo, &  
 memini, polliceorq; uobis effecturum me totis uiribus,  
 ut nihil sit in suscepta materia tam difficile, tam intri  
 catum, tam obscurum, tamq; arduum cuiusq; faculta  
 ti aut scientiæ ea traditio consonet, quod me interprete  
 non asequamini omnes, intelligentia, fauente nobis ipso  
 ter maximi Mercurij Pimandro, mente diuinæ potētiæ  
 domino

ORATIO II.

domino uidelicet nostro Iesu Christo Nazareno cruci  
 fixo, qui uerus Pimander, qui magni consilij angelus,  
 uero mentis lumine illustrat: quem uerum deum & ue-  
 rum hominem, regenerationis autorem confitemur, fu-  
 turiq; patrem seculi iudicem expectamus. Vos igitur il-  
 lustrissimi candidissimi que uiri, uos qui uirtutem coli-  
 tis, uos ad mea tantum dicta aures adhibete, animos que  
 intendite uestros: Contra, qui sanctas leges contemni-  
 tis, hinc uos effugite, & procul hinc miseri, procul ite  
 prophani. Vos autem qui diuina amatis, qui que rerum  
 arcanarum estis percupidi, & circa abditioris philoso-  
 phie symbola, ac mirabilium dei operum reconditas ui-  
 res, plenissimas que mysteriorum antiqui seculi tradi-  
 tiones curiosi estis exploratores, uos inquam adeste fe-  
 liciter, diuina que Pimandri mysteria attento animo  
 audite. Conabor quippe uobis cum Trismegisto scien-  
 tiæ decorem enuntiare, ostendam que uobis quæ ratio sit  
 consequendi intelligentiæ lumen, sapientiæ que sermo-  
 nes auribus uestris infundam, quod dum abs me agitur,  
 uos quæso attenti sitis, atque sicut auribus ita & animis  
 uerba nostra excipite, nostros que labores silentio, an-  
 maduertentia, diligentia ac cõstantia uestra remunerate.

PROTESTATIO.

**V**erum quia circa diuina sepe solet humana decipi  
 consideratio, & nos quidem non dii sed homines su-  
 mus, nec humani quicquam nobis abesse putamus, nullo  
 pacto uos latere uolo, palam que coram te illustrissime  
 Ioannes Gonzaga coram uobis uenerabilibus ac deo ama-  
 bilibus

bilibus cum scholasticis tum ecclesiasticis patribus, coram omnibus uobis clarissimis auditoribus, coram serpentibus terræ, uolatilibus cœli, piscibus maris et uniuersis pecoribus campi, coram cœlo terraque; protestor, quod quæcunq; abs me uspiam dicta scripta uel sunt, atque in posterum dicentur scribenturq;, His nolo quæquam plus assentiri, quod & ego ipse facio, quam ab ecclesia catholica fideliumq; choro, ac sacro episcoporum collegio, eiusque capite summo Pontifice comprobatur: quibus omnia dicta mea & dicenda, scripta ac scribenda subijcio, & omnibus eius negotij censendi & iudicandi potestatem habentibus, paratissimus semper ab illis & à quouis melius sentiente, fraterna Christiana que charitate erudiri & corrigi, & stare cuiuslibet melius sentientis & intelligentis sententiæ. Quæ quemadmodum uobis nunc dico, ita in omnibus lectionibus meis ac lectionum partibus, lecturis, dictis, scriptis, dicendis ac scribendis quibusq; meis, repetita esse uolo, atque ea sic coram deo & omni creatura protestor.

C E N S U R A.

**R**eliquum adhuc superest uuum quod silentio prætereundum minime censeo. Idq; diligenter quæso aduertite. Tria potissimum in usu sunt penes scholasticos disserendi genera: Vnum à Stoicis ac Peripateticis plurimum exercitatum, qui uidelicet proposita re uel quaestione aliqua, alteram aut certam eius partem disputando defendunt atque adprobant, reliquas circa hanc opiniones confutantes: Alterum apud Academicos ac Socraticos

ORATIO II.

eraticos uisitatum, qui in medium adducta re aliqua uel  
 quaestione, diuersos ad id quod inuestigatur sententias  
 rationesque adferentes, illisq; pluribus praepositis &  
 ad rem ipsam inuicem collatis, quod ex his uerisimilius  
 probabiliusq; uisum fuerit, id eligunt atque adfirmant:  
 Hos utrosque modos in lectionibus nostris obseruare in-  
 tendimus. Tertium uero disserendi genus Scepticorum  
 est, quos penes nihil certum est quod sequantur, sed omnia  
 illis indifferentia sunt, ideoq; de omnibus in utranque  
 partem disputant, & quae natura ordine disiuncta di-  
 stinctaq; sunt, permiscet atque confundunt, & perim-  
 de ac gigantes montibus montes accumulantes, bellum  
 contra deos gerere uidentur, dum aliquot instructi syl-  
 logismis, hoies rixosi ac meretriculis loquatiores, in eum  
 stanter audent quauis de re cum quouis linguam confer-  
 re: litigiosis enim quibusdam altercationum captiuncu-  
 lis ac sophismatum iaculis armati, oim disciplinarum etiam  
 sacrarum literarum fores se posse diffringere et penetra-  
 re arbitrant: atq; hi a quibusq; consummatis philosophis  
 ac theologis aspernantur respuunturq;. Horum scientiam  
 Iacobus apostolus appellat terrenam, animalem, diabolicam:  
 Paulus segregatus gentium doctor in suis ad Titum &  
 Timotheum epistolis, stultam, uanam, inutilem & con-  
 tentiosam uocat. Super quo scribens Hieronymus: Dia-  
 lectici, inquit, solent argumentationibus retia obtende-  
 re & uagare rhetorice libertatem in syllogismorum spineta  
 concludere, in ea totos dies ac noctes coterentes ut uel  
 interrogent uel respondeant, uel dent propositionem uel  
 accipiant, assumant, confirment atq; concludant, quos

HEN. COR. AGRIP.

quidem contentiosos uocat Apostolus. Hæc Hieronymus. Sed & multa contra eos loquuntur Gregorius Nazianzenus in libro secundo de Theologia, & Urbanus Papa scribens Antiochenis, & beatus Athanasius in epistola quæ Enclion dicitur ad Aegypti & Libye episcopos, Diuus item Ambrosius in libro de Trinitate, & multi alij sancti patres, quorum uerba breuitatis causa adducere obmitto. Ex quorum dictis Gratianus decretista XXX. d. Nonne eligimus. Et XXIII. quæst. II. cap. Transferunt, contra hos argumentatores constituit. Sed & leges ciuiles Codi. de summa Trinit. lege III. frenum illis iniiciunt. Quemadmodum itaq; argumentatores isti à quibusque splendidissimis philosophis, sanctissimis theologis ac celeberrimis utriusque iuris peritis repelluntur, sic etiam illos à nostris lectionibus quæ longe abesse uolumus: nullius equid em uel argumenta uel quæstiones in cathedra recipere intendimus. Verum ne doctorum uirorum iudiciū uereri uidear, neque etiã discipulorum meorum ingenio cõtra id quod pollicitus sum, non uelle satisfacere uidear, atque ne quis æstimet nos responsionis penuria declinare certamen, iccirco cuiuscunque uel circa auctoris uerba, uel circa testimonia per nos adducta uel aliter recitata seu exposita, quippiam exigere uel contra dicere libuerit, huic in fine lectionis uerbo uel scripto id agere licebit, cui ad singula uerba & sententias in subsequenti lectione abunde respondentes satisfaciemus. Quod si incommodum id erit, scripta scriptis referemus. Fecerunt sic ueteres theologij, ex Græcis Origenes, Basilius, Athanasius, Cyrillus, Didymus,

ORATIO II.

dymus, Eusebius, Chrysostomus, Nazianzenus: ex Latinis Tertullianus, Ruffinus, Hieronymus, Augustinus & illorum plures alij: qui quidem sancti uiri nihil magis odere unquam, quam uerbosam illam contentionem, in qua plus stomacho quam ratione certatur, plus ad uanam linguæ ac memoriæ gloriam, quam ad peruestigandam ueritatem: neque uere aliud moliuntur disceptatores isti, quam ut Pharisæica hypocrisis circumueniant hominem, donec capiant in uerbo. Quod si quis ante istos uerbo non labatur, hunc iuxta sententiam Iacobi apostoli, oportebit esse perfectissimum.

GRATIARVM ACTIO.

Cæterum non existimaram me in tanta præstantissimorum uirorum illustri corona hodie uerba facturum, qui tanquam rutilantia cœli sydera cœlestiumq; diuina numina mente, lumine, motu, terrenos quosque actus moderantia atque agentia, studium nostrum tam exhilararunt, sibiq; usque adeo deuinxere, ut quo deberam eloquio gratias agere minime queam. Quapropter etiam numinum instar tu illustrissime Ioannes Gonzaga inuicte militum dux, Vosq; celeberrimi uiri me in armis militem, in literis nunc doctorem, uobisq; deuotum addictumq; pectus meum benigno animo suscipite. Vos insuper candidissimi auditores, opera non secus ac lingua uobis mecum dabitur, satisfacturum ducite.

DIXI.

C

ij

ORA

# ORATIO

PRO QVODAM DOCTO

rando, per ~~Sciacca~~ ~~1777~~

~~M. S. S. S. S.~~ con-

scripta.



AGNA MIHI GRATIA est colendissimi Patres ornatissimiq; uiri, nec iucundior neq; clarior ulla sors hodie mihi obtingere potuit, q̄ ut hac solenni cathedra donatus ora-

tionem dicturus sim, maximè apud uos grauisimos doctissimosq; uiros, coram quorū doctrina, nihil obscurū dici, nihilq; nō recte intelligi potest, ita ut ego nec falsum aliquid uobis prædicare possim, nec uera iustaq; mihi obesse debeant. Nūc igitur de qua re & qua de causa de eadē ad præsens differere sit animus, paucis accipite: De iustitia & iure illorum contrarijs, de utrorunq; administratione, meritis simul & demeritis dicemus, ut in qua facultate coronā hodie accipio, qd ego meminerō receptæ à doctoribus meis bonæ discipline, quæ in super illius docendi exercendiq; sit mihi uoluntas, quæ præmiorū spes, palam dinoscatis. Primū itaq; quid sit iustitia, definiamus, cuncta em̄ per definitionē (ut dialectico more loquar) apertiora sunt et magis elucescunt. Neq; uos me pro incurioso habeatis, si diuisionē nullam proposuero, de iustitia absoluta & abstracta, fori et cōscientiæ, politica & naturali, et si qua reliqua membra sint. Sed iustitia prout est actus iusti iudicis determi-

natus.

1. (iustitia)  
2. (iustitia)

natus, ad ipsum iustum dici putetis. Quae ab Vlpiano iurisconsulto, deinceps ab imperatore Iusti. de Iust. & Iur. I. definitur, esse constans & perpetua uoluntas ius suum unicuique tribuens. Quam definitionem frater Astensis ita cōuertit, dicens: Iustitia est habitus secundum quem aliquis constanti & perpetua uoluntate ius suum unicuique tribuit. Accipitur autem in hac definitione uoluntas pro actu generali, non pro potentia: solent enim habitus definiri per actus, nō per potentiam: Ius uero accipit pro re iusta, quam ita uel princeps uel iudex uel populus uel cōsuetudo uel lex uel natura uel religio uel necessitas iusserit. Ultima autē huius definitionis particula designat actū iustitiæ per cōparationem ad propriā materiā & obiectum: Obiectum autē iustitiæ ius est, unde secundū I sidorū iustitia dicit, quasi iuris status, & habet de uerb. sig. actus iustitiæ iudiciū executor. Iudex in quantū talis, hoc est, secundū I sidorū in quantū ius dicens. Vnde iudex male iudicās errore uel dolo, in eo q̄ male iudicat, nō est iudex, cum nō sit in eo iustitia. 23. q. 2. ca. 1. Neminē ergo imperitum uel improbū decet esse iudicem, nam ille per ignauiam ignorat, quam profitetur iustitiā hic per odium & cupiditatē corrūpit ipsam, pro qua iudicaturus est ueritatē. Iustitiæ cōm propria sunt et inseparabiliter coherēt, ut uarijs rerū gradib⁹ atq; formis, uarias pro modo suo uires, motiōes, actiōesq; distribuāt, his quoq; p dignitate uarias dotes, uarios exitus atq; terminos, atq; ut in suis gradibus officijsq; quaeq; secura pmaneat, ne alijs alia cōfundant, singula suū exequāt munus statumq; suū, &

Def. 1.

L. I. I. I. I.  
Effert

id quod suum est, & quod sibi conuenit, teneant & exe-  
 quantur, nec usurpent sibi quod à se alienum est, & pro-  
 prium aliorū. Hæc igitur est, nulla imperitiā, nulla ini-  
 quitate uiolata iustitia, per quam ædificata est respub.  
 & constituti sunt reges & iudices, cuius sententia est  
 in lege & iudicio, in quibus rex præcipit & regit sub-  
 ditos, quos subijcit iustitia, in qua sola est salus regis &  
 subditorum. Hæc ubi regnat iustitia, omnia felicitate  
 gaudent, omnia terminantur in bonum. Vbi iustitia, ibi  
 nullæ contumeliæ, nullæ factiones, nulla dissensio, nulla  
 prelia, nullæ insidiæ, nulla pericula, sed omnis modestia,  
 cõcordia, ppetuag; pax & omne bonū. Ipsa est gloria re-  
 gis, pax populi, tutamē patriæ, libertas plebis, discipli-  
 na subditorū, sine qua neq; domus, neq; ciuitas, neq; ex-  
 ercitus, neq; commercium ullum consistere potest, adeo  
 ubiq; necessaria, ut hac sublata, ne mūdus quidē subsiste-  
 ret: nō infernus: nō paradisus illa carere pōt, quā illic  
 oēs aliæ uirtutes absint, hic ob uitæ beatitudinē, nō am-  
 plius necessaria. Tanta est eius potentia, tanta sublimi-  
 tas, tanta gloria. Vbi ipsa adest, nihil abesse potest: ubi  
 uero deficit, nullæ uirtutes constare possunt. Nam pru-  
 dentia si desit iustitia, transit in uersutiam, fortitudo  
 sine ipsa labitur in pertinaciam, temperantia conuerti-  
 tur in desidiam, amor in turpem uoluptatem, beneuolen-  
 tia in adulationem, respub. in tyrannidem, religio in su-  
 perstitionem, nec ulla uirtutum in suo esse subsistere po-  
 test incorrupta. Hæc sola si desit iustitia, quæ unica &  
 sola contra omne uitiorum genus pugnans, potens est  
 comparare hominem deo, & facere deo compotentem,

ORATIO III.

ut eius potestas à nemine possit superari, cuius iustitia à nullo possit corrumpi, ergo metum omnem abijcit iustus, integer uitæ scelerumq; purus, non egens Mauri iaculis nec arcu, nec uenenatis grauida sagittis pharetra. Cuius rei Aristides & Fabritius documento sunt, q̄ insuperabilis sit iustitia, cum illi non auro, non summis uictorijs à iustitiæ gradu depelli potuerint: quibus è cōtrario locati sunt, qui seipos etiam magnis deuictis imperijs arguentes, cupiditatibus resistere non potuerūt. Cum alius auro uictus sit qualis Pigmaleon & Anthenor: alius affinem occiderit, alius patriam parentemq; perdiderit cupiditate, alius ira impulsus iustitiam dereliquerit, amicitiam fidemq; corruperit, alius imperij cupiditate ductus impotētia animi iustitiā abiecerit, ut Romæ Sylla & Marius, & Curyo: apud Hebræos Ieroboam & Mambres: alius libidine pressus, à iustitia decidit, ut Romæ Appius Claudius, apud Hebræos etiā ipse sanctus Dauid. Et ut ad superiora redeam, uere dicere possumus cū Hieronymo ad Demetriadē, quoniam omnium uirtutū species, uno iustitiæ noīe continētur. Vnde Ambrosius in Hexameron ait, ubi prudentia, ibi malitia: ubi fortitudo, ibi & iracūdia: ubi tēperātia, ibi impatiētia, plerunque aut̄ alia uitia: ubi aut̄ iustitia, ibi cōcordia est cæterarū uirtutū, nō enim per se pars est, sed mater est oīm. Hæc itaq; iustitia ut est uirtutū oīm dñā, ita & nostra iuris facultas oīm aliarū facultatum iudex est atq; regina: quod ita esse multis argumentis ostenderē, nisi iam ab antiquo uobis id non solum sufficēter persuasum, sed & rationabili demonstracione rei q;

ueritati ipsaq; experiētia scirem esse notissimum. Hoc igitur omisso, ad iniustitiā ueniamus, quæ iustitiæ est opposita, in qua declarāda non est opus sermonē latius diffundere, cum ex supra dictis ea in oppositū sensum conuertēdo satis cognosci possit. Nam cognito uno cōtrariorum, cognoscitur & reliquū, ut dicit lex, instit. de his qui sui uel alic. iur. sunt. § Videamus & ff. de Ac. cus. & inscrip. l. Qui accusare. quibus consonat uerbiū illud Aristot. in libro de Coelo & mūdo prolatū, Quod opposita iuxta se posita magis elucescunt. Est itaq; iniustitia, ut describit eam Arist lib. 1. Rethoricorū, per quā aliena contra leges retinentur. Et qm̄ unumquodq; uitii tanto grauius est, quanto magis repugnat uirtuti opposite, ideo duplicē denotāt doctores iniustitiā: unā, quā uocāt illegalē, quæ opponitur iustitiæ legali, quam politicam nominamus, et hæc quantū ad intentionem et actionem propter cōtemptum boni cōmunis, est uitium generale, & secundū eſsentiam & obiectū, scilicet inquantū respicit obiectū speciale, ipsa est uitii speciale. Aliā dicūt iniustitiā secundū modū inæqualitatis ad alterū, & est uitii speciale utroq; mō opposita iustitiæ particulari, inferens nocementū alteri, de se repugnās charitati, & utraq; hæc iniustitia est peccatū mortale, & maxime in eo, q̄ sciēter facit iniustitiā. Si q̄s uero p̄ ignorantia dictauerit iniustam sentētia, hæc ignorantia neminē excusat, qm̄ potuerit habere copiā iuris peritorū ff. de iur. & fac. ig. l. regula. uel si sua sciētia, studio & labore facilius scire potuit rectū iudiciū, C. de Ing. manu. l. 3. ff. q̄s or. in bono poss. ser. in bonorū. l. ij. Vnde iuxta

ORATIO IIII

Iuxta Vlpianū, Qui iniquam uel iniustā sententiā dixe-  
rit, iniuriā facit parte lesæ, Omne em̄ quod non fit iure,  
iniuria est 14. quest. 4. cap. Quid dicā. Sed de iustitia  
& iure eorumq; contrarijs hæc hæctenus. Modo iudices  
ip̄sos describamus. Oportet iustū quenq; iudicem, quod  
ipse alijs præcipit semet obseruare, neqñ aliū iudicās, in  
se ferat sententiā 3. quest. 7. Iudicet. Deinde ut causā  
ueritatē plene inuestiget, iurisq; ordinē non p̄uertat, ac  
secundū autētica statuta iudicet, nō sit acceptor p̄sona  
rū, sed pauperē audiat sicut diuitē, peregrinū ut indige-  
nā, parū ut magnū, iuxta uerbū dñi, Deu. 1. nō declinet  
fauore uel clamore multorū, sicut præcipit Exo. 23. Ne  
sequaris turbam ad faciendū malū, neq; in iudicio pluri-  
morū acquiesces sentētia, ut à uero deuias. Nullas præ-  
ces inter iudicium alterius partis admittat, nec alicui  
plus debito cōpatiat, nec propter timorē alicui⁹ à recti-  
tudine iudicij deuiet. Vnde dicitur Exod. 23. Pauperi  
non cōpatiaris in iudicio, et Ecclesiastici 7. Noli quere-  
re fieri iudex, nisi ualeas uirtute irrūpere iniquitates,  
ne forte extimescas faciē potentis. Oportet enim iudicē  
sic directum & roboratum esse, ut minis illecebrisq; cō-  
temptis, non aliter agat q̄ deus, natura ciuilitasq; dicta-  
uerint. Legem ipsam tanquā deum ante oculos habeat.  
Se uero non legis dominum, sed fidum interpretem, di-  
ligentemq; ministrum existimet. Hæc qui obseruat, hic  
iustus iudex est: qui iustus iudex esse uelit, hæc illum ser-  
uare necesse est. Hinc Sapien. 5. dicitur iusto iudici: In-  
duet prothorace iustitiā, et accipiet pro galea recti-  
tudine iudicij, sumet scutum in expugnabile æquitatē, ac uet-

Iudex

iram

iram suam in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Hinc iusti iudices inter reliquos dignitatis suae titulos clarissimi appellantur, & a contrario iudices iniqui dicuntur turpissimi ff. de sena: l. foemine & Spe. de iur. omni. indi. § 1. uerſi Maximi sunt. Sunt autē iniqui iudices, qui (ut ait Loterius quondam Cardinalis, postea dictus Innocentius, in opusculo de miseria hominis) non attendunt merita causarum, sed merita personarum: non iura, sed munera: non iustitiam sed pecuniam: non quod ratio dicit, sed quod uoluptas affectat: non quod lex sentit, sed quod animus capit: non inclinantes mentem ad iustitiam, sed iustitiam ad suum commodum & ad suam mentem declinantes. Pauperum causas cum mora negligunt, diuitum causas cum instantia promouent, in illis rigorem extendunt, in istis cum mansuetudine dispensant. Hæc ille. Quod si intrat in conuentum ipsorum uir anulum gerens aureum cum ueste candida, introierit & pauper in sordido habitu, intendunt in eum qui indutus est ueste præclara, & dicunt ei, Tu sede hic, pauperi uero dicunt, Tu sta hic, aut sede sub scabello pedum nostrorum, mortificantes animas quæ non moriuntur, uiuificant es animas quæ non uiuunt, ut legitur xi. q. 3. Plerumque. Et sunt uerba Zachariæ prophætæ, quæ exponens Gregorius ait in homilia 26. Non morientem mortificat, qui iustum condemnat: & uiicturum uiuificat, qui reum a supplicio soluit. Vterq; eorū inquit Salomon prouerb. decimosextimo & qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est apud deum, imò & apud proximū & populū

ORATIO III.

populum. Vnde Prouerb. 24. legitur, Qui dicunt im-  
 pio iustus es, maledicent ei populi, & detestabuntur  
 cum tribus. Redditur itaque iniquus iudex omnibus ob-  
 noxijs, primum deo, cuius presentiam præceptumq;  
 contemnit, Omnis enim iudex ut legitur Paralip. 2. 19.  
 non hominis exercet iudicium, sed dei: & quodcunque  
 iudicauerit, in eum redundabit. Offendit etiam remp.  
 cuius maxime interest, ut recte iudicent filij hominum,  
 & quæta sit prouincia regum, ut in Cap. ut fame de  
 senten. excom. Et lege, uulneratus, ad L. Aquil. ff. &  
 li. congruit de offi. pre. Offendit & proximum, cui in-  
 fert iniuriam, ut de cri. fal. cap. ij. Et ita propter enor-  
 mitatem off. in se unico delicto pluribus tenetur. L. 1. ff.  
 de Iniur. Et cap. Cum desideres § fin. de sen. excõi. Et  
 cap. Parochiam eod. titulo. Tenetur enim parti quam  
 læsit, non solum in re quam perdidit per litis sententiã,  
 sed etiam ad omnia damna passa & litis discrimina,  
 prout dicitur L. 1. C. de pœ. ind. mal. Ind. & in iure au-  
 tenticorum condemnatur in triplum, si ciuili sit, si tri-  
 uialis, punitur in confiscatione propriæ substantiæ, &  
 in exilium mittitur, ut in auten. ut legitur in exor. l. 3.  
 § si quis autem, & L. diuersorum ff. de uarijs & exor-  
 cog. l. v. tenetur leso in quantum bonum & æquum uide-  
 tur religioni indicantis: tenetur & crimine falsi, quia  
 falsarius est & falsitatem commisit, & poenam depor-  
 tationis & perpetui exilij & ultimi supplicij meretur.  
 ff. ad l. Eor. de fal. L. 1. § qui iudicem & § ulti. Insuper  
 infamis est C. de pœn. indi. mal. iud. L. ij. Et crudelis in  
 iure dicitur xi. q. 1. nolo. Hæc in foro ciuili, quamuis mul-

ta prætereo. De foro Canonico quæ poene statuuntur,  
 nemo uestrum ignorat, qui legeritis terribilem illam  
 & metuendam decretalem per Nicolaum quartū Chri-  
 sti uicarium, in concilio Lugdunensi editam, recitatam  
 lib. sexto Decretalium, titulo de re iudi. Cum æterni tri-  
 bunal iudicis ante quod omnes stabimus. Item ubi ini-  
 guus iudex in sententiâ maledictionem per annū suspen-  
 ditur ab officio, hoc est secundum Ioannem Andræ in  
 Nouella quod tanto tempore careat officio iudicandi:  
et si sacerdos est, diuina non celebret, & alias horas ca-  
nonicas in ecclesia solemniter non inofficiet. Si sit dia-  
conus, euangelium non pronunciet. Si subdiaconus, epi-  
stolam legere nō præsumat: ac insuper propter execra-  
bilem criminis sui enormitatem omnes aliæ poenæ alicu-  
bi per canones & leges pronunciatæ & pronunciatæ  
in eundem locum habeant. Deniq; nisi poenituerint, &  
omnibus offensis satisfecerint apud illum iudicem ubi  
uix iustus saluabitur, qui male iudicata & iudicabit &  
restituēt, iustitiam iniuriam passis in die iræ & maledi-  
ctionis, die calamitatis & miseriæ, die retributionis et  
iustitiæ, certe delebuntur de libro uiuentium et cum iu-  
stis non scribentur. Væ, hoc est damnatio æterna erit il-  
lis qui condiderunt leges iniquas, & scribentes iniusti-  
tiam scripserunt, iustificarunt impium pro muneribus,  
et iustitiam iusti abstulerunt ab eo, et percusserunt ani-  
nam innocentis. Nunc ergo ut me quàm breuissime re-  
colligam, Sciant se omnes qui iustitiæ præsumunt, et qui se  
pontificij iuris legumq; interpretes ac doctores appel-  
lari uolunt, teneri et obligatos esse ex professione nomi-

ORATIO III.

nis sui et dignitatis suae, prius seruare legem quam praecipere, prius docere populum uerbo et exemplo legis canones regulasq; uiuendi, quam incautos tam grauiterpunire: necesse est enim, ut qui legem seruare debeant, legem ipsam prius cognoscant, alioquin ius ipsum summa esset iniuria, et lex ipsa nihil aliud quam subdolum rete iniquitatis. Tenetur insuper prius ostendere gratiam et misericordiam legis, quam uolentiam et poenam. Puniant deinde non imprudentes sed maleuolos, dolentq; causam esse puniendi, punitos deinde reuocent ad honestam emendationem, hoc est opus proborum iuriconsultorum: qui secus agunt, sciant se erga deum et iustitiam ipsam de dignitate et professione

male meritos esse. Nos igitur omnes unanimes quicumq; hanc sublimem et sacrosanctam iuris facultatem tanta autoritate profitemur, induamus prothorace iustitiam, et accipiamus pro galea rectum iudicium: sumamus scutum inexpugnabile ueritatem, acuamus,

iram in lanceam, et sic pugnabit nobiscum

orbis terrarum contra errores iniquorum, et insansatos.

DIXI.

ORA

# ORATIO

ad Metensium dominos, dum in illorū aduocatum

syndicum et oratorem acceptaretur.



I uoluntatem erga uos meam Amplissimi Patres Domini mei metuedi pari eloquio dicendiq; elegantia adimplere possem, deberē iam hāc tam insignem rem publicam nostrā, uestrasq; in hac eadē administranda egregias laudes nō minus ornatissimo atq; longo sermone extollere, uestraq; clementiæ condignas gratias agere, qui me ad hoc præsens aduocati & oratoris uestri munus nullis meis meritis præcedētibus, tanto dispendio & longanimitate expectacione euocare dignati estis. Sed ut laudare uos nō mihi modo, sed omnibus ferē perq; facile est, ita condignas uobis gratias remetiri apud me præsertim difficilimū est. Nulli enim nisi penitus elingui, in tāta uirtutū uestrarū ubertate celebrāda, quarū copia atq; splendor, uerborū abundantia facile accumulanti dicenti, deesse posset oratio. Ego tamen in hoc mihi ad præsens & cōsulto tēporare cōstitui, ne q̄s me uestræ celsitudini arbitret, uestrā gratiā adulationis asētatiuēcula uelle aucupari credat. Neq; etiā uos tales estis, q̄ laudes uestras uerbis prædicatas audiri plusq; opibus præstitas palā ab oībus cerni cupiatis. Sufficit uobis cōstantissima

tissima fama uestra, qua ob tā inuictā iustitiā, tā infatigabilem prudentiam, tam castissimam clementiam, tam innocētē temperantiam, tam religiosam fidem, præ cæterarum ciuitatum reipublicāq; rectoribus per cæteras ciuitates, regna et nationes magni et clari estis, ut nulla uspiam sit reipublica, quæ hanc uestrā ijs uirtutibus præcellat, uix æquare possit, idq; adeo notū est, ut probatione non egeat, mihiq; id citra adulationis suspicionem liceat testari. Optoq; apud omnipotentē deum, ut hanc ipsam reipublicā uestrā perpetuo secundet, felicem fortunamq; faciat, eximiasq; uestras laudes uirtutis, fortunæ, rerum gestarum gerendarūq; in perpetuam memoriā illasas conseruet et augmentet, ut omnia uobis ad ornamentum, incrementum, dignitatem et amplitudinē reipub. ac nominis uestri prospero gloriosoq; euentu succedant, mihiq; apud uestram clementiam, tam optimam opinionem dignitatēq; adeptō, id quoq; detur, per quod uestræ de me existimationi aliqñ condigna gratiarum repensā satisficiam. Hoc autem eō mihi difficilimum est, quò scio me uobis plus debere quàm possim persolvere. Nec ignoro quāta sit Aduocati et Oratoris prouincia, in qua exemplo Demosthene, Cicerone, Hortensio excellentissima ingenia sepiissime succumbunt. Mihi autem ingenium perquā mediocre prout homo sum paucioris experientiæ ac literaturæ inuicioris, nec inficior, etiam eloquētia tenuissima. Neq; enim is sum, cuius uox tāta suauitate delectet, cuius uerba tanto ornatu splendēat, cuius sentētiæ tanta grauitate uincant, cuius oratio tanta ui persuadeat, ac si Cice-

rovel Demosthenes aliquis essem, sed mediocritas quæ  
 dam est mihi loquendi duntaxat non eloquendi, & in re  
 rum ueritate enuncianda non in proloquendo phaleratis  
 uerbis fucatas sententias. Nec uos in hoc me improbat  
 tis, qui uera libenter auditis, scelusq; esset tanq̄ lese ma  
 iestatis, corā uobis incerta fucataq; dicere, nedum falsa.  
 Integritatis meæ testis est mihi presentia mea: si alia  
 probitatis meæ indicia quæritis, possum fidei causa ostē  
 dere ea quæ nota sunt, patriā non obscurā, progemē nō  
 ignobilē, familiam non pudendā, domū non sordidā, mo  
 res inculpatores, uitā sine crimine, famā apud probatissi  
 mos uiros sine macula, non indignus aliquando habitus,  
 cui à summo pontifice, ab Imperatore, à multis præla  
 tis ac regulis fides & gratiæ haberentur, quem filiū &  
 amicū uocarent, quorū mensis conuiuia assiderē, quorū  
 familiaribus epistolis ac publicis literis sum ueneratus,  
 quos uirtutis meæ testes usq; mecū adseruo, longe mihi  
 gratiores q̄ pecunias, quarū ego nūq̄ cupidus fui, nec ubi  
 adsunt unq̄ auarus. Verum postq̄ uxorē duxi, à publicis  
 negocijs principūq; ultra sortē meam familiaritate, ut  
 quæ longe plus ambitionis habeat atq; periculi q̄ tranquill  
 litatis, abstinere proposui, et ppria deinceps industria  
 uixi, meisq; me angustijs continui sorte mea contentus,  
 uariasq; fortunæ ambages infractio animo pertuli, nulli  
 onerosus. Postq̄ aut̄ uestra Cel situdo iam pluribus lite  
 ris, misso insuper ad me uestro Secretario, me in Orato  
 rem suum postulasset, ipseq; dominus præceptor Riu  
 euerfi, atq; illius frater germanus præceptor Meianensis  
 unā cum magnifico barone & genitore suo, quibus plu  
 rimum debeo, id ipsum à me multis precibus contendē-

ORATIO III.

rēt. nephas arbitratus sum. Antequam uirorum aq. de me  
 optime meritorū preces reijcere, uestramq; gratiam  
 contēnere. Itaq; spretis omnibus alijs comoditatibus ac  
 magnificis tūulis, quorum plures tunc apud Allobro-  
 ges mihi proponebantur, uobis me firma deliberatione  
 cecidici, confidens me taliter effecturū, ut hæc de me  
 tam optima opinio uestra nō omnino frustretur. Sed ne  
 diutius huic sermōni insistēs uobis molestus sim, ac ma-  
 iorum negociorum consultandorū tēpus præoccupem,  
 non aliud agendum restat reliquum, nisi ut ego qua  
 maxime possim ueneratione, deuotione, religione, polli-  
 cear deniq; fidem me nusq; uobis ulla in re consilio, fide,  
 taciturnitate & reliquis muneris huius debitis ac oneri-  
 bus quacunq; sors ceciderit, de futurum. Faciam ergo  
 nūc quod me decet, uos accipite quod uobis debetur. En  
 habetis me quem iam dudum optastis. Titulum Aduoca-  
 ti & Oratoris uestri amplector. Recognosco uos domi-  
 nos meos certos & indubitatos, uobisq; omnem reueren-  
 tiam, obedientiam ac fidem exhibeo, qualem Orator, &  
 ad consilia rei publicæ uestræ admissus, iure & consue-  
 tudine præstare tenetur, & quicquid uestræ reip. causa  
 efficere præceperitis, q̄ studiosissime prosequar, expe-  
 riar, enitar, faciam, perficiā, neq; fidei, neq; industriæ,  
 neq; diligentia unq̄ defuturus. En facultas, persona, anī-  
 mus, omnia in uestra potestate sunt. Hæc dixi uobis bre-  
 uius, quo uestra prudentia ex paucis multa percipere sa-  
 let, uobisq; ueniā dari postulamus, si nō uestrā celsitudi-  
 nē condecētē, sed secundū uires nostras tēporisq; indā-  
 gentiā extēporaneā orationē diximus. DIXI.

D H HEN

# AD SENATUM LUCENBURGIORUM

## ORATIO

ad Senatum Lucenburgiorum, pro Dominis  
suis Metensibus habita.



ELSITVDINEM VESTRAM clarissimi Senatores tot repetitis turbare cōmonstrationibus testamur superos et deum ipsum, non minus quā id eandē uestram nauseat celsitudinē et meos dominos tēdere

Sed haud utrobique par est, cū uestrae sublimitatis auctoritas id solo iussu potest, quod nos citra tamen iuris ambiguum dubij expectamus. Non quā iustitiam aequitatem ueformidamus, nō quā uestrae sententiae unius aut alterius utrius ue exitū timeamus, sed inconstantiam formidamus eorum quibuscū nobis negotiū ē, publicanorū, hoc est redēptorū uectigaliū uestrorū, a quibus ciues nostri ut alienigenae et peregrini hoies, tanquā indigenorū uestrorū iniurijs obnoxij sint, nō modico damno affecti sunt simul et iniuria. Causa haec pendet corā iudicio uestro, magno uestrorū cū incōmodo tum impēsa. Pendet ab anno ultra in hunc usque diē. Interim uobis saepe à nostris ciuibus in ea causa supplicatū est, articulatū ē, scriptū est. Exhortati sunt uos dñi mei ciuitatis Mediomatricū Decuriones plus semel uos fecistis quod in uobis fuit, scripsistis, mandastis, praecipistis istis uestris redēptoribus quod aequū fuit. Si decretis uestris obeditū est, laudamus operā: sin minus, quid monstri alatur, nō satis intelligimus. Constat, quod redere

ORATIO

redemptores illi, neq; hoc neq; illud auscultant, sed obdormierunt ad literas uestras, nō absq; nostrorū dāno & iniuria. Quæ res, si audendum est uerum fateri, neque modestiæ proborū uirorū, neq; continētiae publicorū munerum officia uidetur. Debuiset reuera redēptoribus istis pudori fuisse, siquidē regij uestri senatus mādati hactenus non fuerunt obēperantes, uel sic se ad tales præstitisset, ut tanq̄ de officio eorū male meriti, aliquando iure argui nō possent. Quod si iustitiæ propt̄a largitas claros facit senatores, q̄ & semp̄ & oībus à nobis concessa est, uos eandē nobis quoq; cōfidimus cōcessuros, oēm̄q; hanc controuersia & litē in hac præsentī cōgregatione uestra, & per uos statuta hodierna die, uestra senatoria sentētia sopiturā. Pro hoc postremò nūc miserūt me dñi mei, obtestanturq; celsitudinē uestram, ut sublatis quibusq; iniquis exactiōibus, semotis quibusq; iudicij subterfugijs damnosisq; dilationibus, iudiciū cōuibus nostris, æquitate iuris suadente, uelitis accelerare. Ceterū nūc quod causæ huius caput est (dico qđ ad exactiōis uectigaliū nostrorū nouitatē attinet) hæc res dñis meis hucusq; uisa est ultra ius & equū, ultra hactenus et ab antiquo obseruatam ueterē consuetudinē inducta, nec ullo sano consilio senatorioq; decreto roborata. Fortassis sunt aliqui ex istis mercenarijs redemptoribus & publicanis, q̄ excogitatis nouis titulis sese reipub. uestræ probe consulere contendunt: si eiusmodi exactiōnū rapacitate, à uicinis populis q̄ plurimū emūxerint, ac tanq̄ auri spongiæ uiciniū opes exugētes in fiscū uestrū intulerint, quasi oīs reip. felicitas, in ampliādis uectigalibus

cōtineatur, quorū tamen bona pars in priuatā eorū ar-  
 cam dilabitur. Quod si horū rationes praeualebunt, si  
 ita mētibus uestris persuasum est, frustra nobis ad oran-  
 dum hic locus uacaret. Sed dominis meis de celsitudine  
 uestra lōga melior opinio est, ut qui sitis cū æquissimi-  
 tū iustissimi animi, quo uestra reipublica q̄ plurimū p̄-  
 desse, alterius nō nocere uelitis, tum simul integerrima  
 prudētia sciēt̄q̄, in pectore uestro iura oīa recōditā  
 habētes, ipsas de nouis uectigalibus nō instituēdis leges  
 cēsurasq̄; nō ignoretis. Itaq; orāt uos dñi mei, ne patia-  
 mini exemplū huiusmodi induci, quo fiet ut exactio ge-  
 neret exactiōē, innouatio generet innouatiōē. Quod  
 si sic futurū est, ut ita metiantur exactiōes, quē tandē  
 futurū arbitramini exigēdi uel modū uel finē, nisi forte  
 deo ipso repetendarū acturo, aliquādo male gesti mu-  
 neris ratiōē reddendā? Nollēt dñi mei iuri uestro quic-  
 q̄ derogare, nollēt in suo dñio subditos uestros supra ue-  
 terē morē ulla innouata exactiōe grauare. Vt ergo mi-  
 nimū dubiū sit, et nulla cōtrouersia, uos idē quoq; erga  
 nostros ciues facturos speramus. Quod si præscripta p̄  
 uos imperiali potestate autoritateq; Lateranē. cōci-  
 lij id uobis iustū uideatur, ut liceat uobis uectigalia tali-  
 ter extēdere, sitq; uobis talis prærogatiua libertas: iam  
 occasiōē dederitis dñis meis etiā sua uectigalia exten-  
 dendi, ac uicta per uestrorū excessus nostra temperan-  
 tia, in uestros populos cōsimilia repēdere. Facturi autē  
 id sint nec ne, iā uobis in manu est, uos bono publico cōsu-  
 lite occasio dū est. Cæterū dñis meis celsitudini uestra  
 integerrimo aīo deditissimis sempq; uobis bona, prospe-  
 ra gloriosaq; ominātibus, de his quod superest, litē sua  
 partes declamabunt.

DIXI.

# AD EUNDO

## ORATIO

in salutatione cuiusdam principis & episcopi pro Metensibus, scripta.



DSVNT HIC PR A ESEN  
tes praestantissime & a sal simul atq;  
princeps illustrissime, ad sunt in qua  
ex decurionibus ciuitatis huius ad  
hoc ordinati, ut omniu eoru totiusq;  
populi ac ciuitatis nomine salutent  
excellentiā tuam, congratulentur hoc iocundissimo  
aduentui tuo. Adsum & ego à dñis meis ad hoc muneris  
deputatus, qui eoru erga excellentiā tuam optimū affe  
ctum omni sermonis fūco semoto, ueridica oratione  
exponam, qui certe ut breuissime dicam, talis est. Salu  
tāt te domini mei quā maxima ueneratione, reueren  
tia & honore id eos facere decet, tuae excellentiae debe  
tur, tua sublimis dignitas deposcit, ac infatigabiles uirtu  
tes tuae merentur. Congratulatur hoc iucundissimo ad  
uentui tuo, ominantes ut te bene secudent superi, sem  
perq; in melius prouehant, omnemq; fortunae inuidiam  
abs te procul arceant, offeruntq; tibi quantum in eis est,  
omnem beneuolentiam, fauorem, beneficentiam. Et si  
quid penes eos aliud est, quod excellentiae tuae conduce  
re queat. In quorum testimonium donant te munuscu  
lo quodam, non tanquam tanta tua sublimitate di  
gno, sed tanquam signo seu monumento eorum erga

**L**HEN. COR. AGRIP.  
te benevolentiae amicitiaeque, quo testentur tibi integritatem animi sui, significet tibi optimam uoluntatem suam, exponant tibi semper promptam paratissimamque abssequium suum, orantque excellentiam tuam, id ipsum eo animo abs te gratum & acceptum haberi.

DIXI.

# HENRIOD

**CORNELII SEPTIMI** ORATIO  
in salutatione cuiusdam magnifici uiri pro  
dominis Metensibus scripta.



ETVS MOS EST CIVI  
tatis nostrae splendide Vir & apud  
magnificos dominos meos eorumque  
praedecessores, pro eorum optima  
uoluntate, laudabili consuetudine obseruatus, quasque eximij alicuius status personas per eorum ciuitatem transeuntes, iocunda quadam gratulatione, addito etiam munusculo aliquo, tanquam amicitiae suae benevolentiaeque pignore, salutare. Quod cum hodie mihi a dominis meis erga magnificentiam tuam efficere iniunctum est, deberem iam pro illi stri natalium tuorum grati, pro integritate uirium tuarum, pro uirtutum tuarum uberrima copia egregias laudes tuas, si non omnes, saltem aliquas condigno sermonis eloquio complecti, tuoque aduentui condigna oratione congratulari. Sed ne sermonis prolixitas

ORATIO VII.

lixitate tibi iam in itinere defesso, alijsq; arduis negocijs  
 intento molestus sim uel impedimento, tum ne dicendi  
 colore publicæ integritati fidelq; dominorum meorū  
 tanquam adulantium tibi obesse uidear, ab hoc consulto  
 mihi temperare constitui, relinquens ea uulgatissimæ  
 ac constantissimæ famæ tuæ, qua et apud nos et apud  
 ceteras prouincias magno probitatis exemplo, magno  
 uirtutum gloriaq; splendore clarus haberi, longeq;  
 plus laudabilis es, quam id mea etiam si elaboratissima  
 sit oratio, explicare posset. Faciam igitur quod reli-  
 quum me decet, tu accipe quod tibi debetur. Accipe, in-  
 quam salutem dominorum meorum tibi quam maxima  
 reuerentia exhibitam. Accipe eorum in te munusculum  
 hoc beneuolentiæ suæ monumentum. Denum si quid est,  
 quod eos colloqui uelis, parata tibi promptaq; dabitur  
 audientia. Quod si etiam loci patriæq; uisendæ cupi-  
 dus huc accesseris, En habes hic urbem antiquissimam,  
 quondam Romanorum sociam et amicam, postea cla-  
 rissimorum regum sedem inuictam, porro inter sacræ  
 Romani imperij ciuitates, haud minimam, in qua  
 quicquid rerum antiquissimarum nouarum que  
 animum tuum cognoscere oblectat, omnium  
 lustrandorum libera erit facultas,  
 dominis meis in omnibus  
 tibi semper que be-  
 ne orinan-  
 tibus.

DIXI.

D

v

HEN.

# IN EXORDIO

DE CORONAM ACCESSIONE ORA

tio, per quēdam affīnē suū Carmelitānū,  
sacrę theologię baccalaurēū for  
matum, in acceptatione

Regentię, Pari-

sijs habi-

ta.



I VNVS EGO EX PE-  
riandri Corinthij aut Lycophronis  
schola essem, qui felicitatem ipsam  
in gloria et honore locasse feruntur,  
susceptor amantiſſime, multum gau-  
derem me his ornatissimi eloquij tui diuitijs coram tan-  
tis uiris tam cumulatiſſime laudatum, in super et hac ro-  
ſea ueluti ouali corona tam magnifice adornatū. Sed  
ipsa cum professę religionis humilitas, tum ipsa huma-  
nitatis meę mediocritas faciunt, quo minus hasce tam  
insignes laudes, quas tua eruditio mihi cęcutiente amo-  
re adſcribit, pro meis agnoscam, admirorq; colendiſſi-  
mi patres quid nam commouerit reuerentiam ueſtram,  
post alia multa in me collata beneficia, me his ornamen-  
tis titulisq; decorare, huic sublimi loco sufficere, tanta  
uenerationis pompa comitari. Certe non sum is, cui tam  
egregię laudes ac splendidi tituli, tam sublimia pulpi-  
ta conueniant. Ueſtra hęc munera sunt, uobis iſta debē

CHV

ORATIO VIII.

tur encomia, qui tanquam coelestia coeli sydera, diuina  
 & humana sapientiae lumine repleti coruscatis, à qui-  
 bus mihi longe satius esset doceri quam laudari, quam  
 coronari, quam praeferi. Sed uestra haec est erga me  
 humanitas & beneuolentia, non meum meritum. Quic  
 quid ergo isthic nunc de me bene dictum est, totum id ue-  
 stra refero beneuolentiae, sed & totum me id uobis de-  
 bere fateor. Conabor igitur & nitari fauente Christo ue-  
 strisq; conatibus, talis aliquando euadere, qualem nunc  
 me predicatū audiistis aut forte opinamini, uobisq; dum  
 dabitur occasio, de tanto in me collato honore, non mi-  
 nus re quam sermone me satisfacturum ducite. Sed  
 iam precor uos domini modica haec amicitiae  
 & obsequij pignora, uinum uidelicet leti-  
 tiae symbolum, fructusq; futurorum bo-  
 norum indices, hilari animo mecū  
 conuiuātes excipite. Vos fra-  
 tres amātissimi ite, cur-  
 rite, festinate, et cla-  
 rissimus istis do-  
 minis meis  
 singu-  
 la  
 diligenti cura ministraten

DIXI.

HEN.

# ALFNRD

OD OOBNDM AOBDDA O RA

tio pro filio Christierni, serenissimi Da  
cia, Noruegiae & Suetiae regis

& c. habita in aduen-  
tu Caesaris.



I MIHI IMPERATOR

Auguste, domine & auuncule co-  
lendissime uincendus esset hic ge-  
mebundus animi dolor, quo diuam  
Margaretā amitam et prope plus  
q̄ matrem nostram, ac oīm optimā

principem, tam acerbo fato amissam lugemus, multa  
effusiore gaudio iam tuæ maiestatis aduentui gratula-  
turus forem, & ultra quā aetatis & studij mei quan-  
tulacunque fert opinio, sermonis mei neruos omnes in  
te uno salutando intenderem. Nunc uero uno hoc eo-  
demq; tempore, & summa tristitia & pari letitia di-  
stractus, nam hinc doloris magnitudine superatus, in-  
de reuerenda specie uenerationis tuæ attentus redigor  
ad silentium, nec ulla est mihi sermonis facultas. Acta-  
men tum tacens tum loquens usquequaque tuæ maiesta-  
ti gratulor. Congratulantur & mecū astantes hæ prin-  
cipes, mihi quidē sorores unica dilectæ, tibi uero ex so-  
rore æque atq; ego nepotes. Tuo aduētui gratulamur,  
tua presentia solamur, Tuæ clemētiæ gratias agimus.  
Cuius alta bonitas, presens comitas, non patietur nos pe-  
nitus

ORATIO — IX.

nitus orbatos esse, nec spoliatos spe bona relinquet. Ag-  
 mus etiam gratias pro ingentibus illis beneficijs, quibus  
 nos diua princeps amica nostra, non secus ac propria  
 prolem haectenus profecuta est. Pro cuius aeterna glo-  
 ria, cum aliud maius referre nequimus, deum ipsum in-  
 defessis precibus incessanter oramus. Tibi autem impe-  
 rator clementissime imprimis illustrem regem, domi-  
 num & parentem nostrum, tue maiestatis fratrem so-  
 rorium, cum has adstantes puellas principes sorores  
 meas me'que simul tuos nepotes, tum omnem nostram fa-  
 miliam commēdamus, tuo'que patrocinio deuouemus,  
 atque ne nos deseras, ne negligas, ne consuetata tua bene-  
 uolentia & fauore destituas, ego unus omnium uo-  
 to, tuam clementiam supplex oro atque obte-  
 stor, qui deum optimum maximum in tui  
 nominis famam & gloriam, ut' que ti-  
 bi omnia prospere felicissime' que  
 succedant, obnixè perpe-  
 tuo'que deprecā-  
 bimur.

DIXI.

HEN.

# HENRI

AD OBSERVANDAM OBSERVANDAM SA  
cræ Cæsareæ Maieſtatis à Conſilijs & ar-  
chius Indiciarij, oratio habita in fune-  
re diuæ Margarete Auſtriacorū et  
Burgundionū principis æterna  
memoria digniſſimæ.



ET VSTISSIMA MAIOR  
rum instituta ſunt reuerendiſſimi, il-  
luſtriſſimi, clariſſimi, generoſi, no-  
biles, egregij, prudentes & præ-  
ſantiſſimi uiri, uosq; cæteri audito-  
res omnes attentiffimi, laudabili cõſuetudine ab illis ad  
nos uſq; deriuata, clariſſimorū principū, quicumq; ma-  
gnitudine rerū aut domi aut foris, aut pace aut bello ge-  
ſtarū, aut alia quauis uita gloria flouriſſent, cum luce  
hac exceſſiſſent, q̄ ornaſſiſſima fieri potuit oratione à  
ſummis autoritate uiris & dicendi copia affluētiffimis  
oratoribus, narrando eorū uitam omnē, oriū, curſum,  
exitū reſq; geſtas, adornatis laudibus funera celebrari,  
ac cõpoſita ſermonis pōpa publicè illis parētari. Quod  
cū mihi hodie iniunctū ſit munus, diuæ principis noſtræ  
Margarete, et Germania et Burgūdiæ unici decoris fu-  
nus perorare, ſunus inquā, tam acerbū et flebile, qd' nō  
ſolū prouinciales lugēt, ſed etiā exteri populi certatim  
illachrymātur, quod etiā dolent flentiq; hoſtes, uixq;  
uniuerſus Chriſtianus orbis ſibi tēperat à lachrymis, im-  
pium eſſet nō parere, et onus hoc, licei humeris meis tō  
ge im-

ORATIO. K.

ge impar & per graue, ullo modo recusare, quoniam unus sum  
 ex omnibus, qui hanc mihi delatam provinciam refutare nullo  
 modo possum nec debeat. Optare autem nunc mihi eam ingenij  
 felicitatem, orationis uim ac dicendi copiam, ut cuius uita  
 & rerum gestarum laudes in presentia uobis enarraturus  
 huic concessi, quibus deceret orationis & uerborum insigni-  
 bus rite posse absoluere. Certe nulla mihi mediocritas  
 in tanta celeberrima principis funere perorando adhibenda  
 esset, in cuius uita omnia amplissima, excellentissima, emi-  
 nentissimaque fuerunt. Sed non mihi tantum est ingenij, non  
 mentis, non spiritus, non uiriū, quod quanto magis in diuina huius  
 principis laude celebranda animum intendo, eo mihi res  
 ipsa sese sublimiorem difficilioremque offert. Neque uero cuius  
 quod possibile puto, etiam si omnes id molirentur omnes eius laudes  
 attingere, quae principum omnium decus et insignium mulierum  
 quae sunt, quaeque fuerunt unquam extitit honestissima atque no-  
 bilissima, foris domique praeclearissima, maiorum nobilitate  
 illustrissima, omnium uirtutum genere ornatissima, ornamentum  
 patriae, decus totius foeminei sexus, nec foeminis solum il-  
 lustribus, sed et clarissimis uiris inimitabile exemplar,  
 nec nostra solum aetate, sed omni temporum posterita-  
 te memorabilis, quippe qua nulla aetas nec tulit nec fe-  
 ret maiorem, uixque ei parem. Quod tantum dicendi flu-  
 men, quod tam huberrimum orationis genus, quod posset  
 eum eius incredibilibus & diuinis laudibus comparari? Unde  
 in tam immenso uirtutum agmine potissimum dicendi sua  
 memus initium? Num laudabimus genus et nobilitatem cuius  
 ius tanta erat nobilitas, tanta claritas, tanta praestantia ge-  
 neris, ut omnes Christiani orbis regis atque principes pro-  
 pinquos

HEM. OOB. DORID.

pinquitate sanguinis & generis affinitate contingeret,  
 quorum plurimorum oratores, summos uiros, sed affli-  
 ctos & atro colore, mutato uestitu huc missos uidetis  
 ad honestandum hoc funus, & celebrandum clarissimæ  
 principis exequias. An laudabimus modestiam, pruden-  
 tiam, æquitatem, mansuetudinem, pietatem, constantiã,  
 iustitiam, religionem? undiq; tot admirabiles & heroi-  
 cæ eius uirtutes sese proferunt, quibus supra quàm humana  
 conditio pateretur nomē suum æternitati consecrauit,  
 ut in posterum sancta diuinaq; princeps habeatur. An  
 res gestas extollemus? Tanta sunt eius præclarissima fa-  
 cinora, ut penè mirandum sit tanta ac tot simul scemi-  
 nam patrare potuisse, quibus iam nõ summam reginam,  
 non summam imperatricē, sed numen, sed deam in ter-  
 ris sese præbuit colendam. Hæc omnia cum nõ modo lon-  
 gissimum, sed penitus infinitum ac impossibile sit orati-  
 one uelle complecti, quæ magnis historiarum uolumini-  
 bus uix explicari possent. Tamen narraturus sum de  
 splendore & laudibus eius, non quanta se offerunt, sed  
 quantum temporis angustia patitur. Itaq; capita rerũ  
 duntaxat, non res ipsas perstringemus, atq; de his ipsis  
 etiam multis admodum pauca quædam, & ea breuiter  
 expediteq; dicemus, et ea sola, quæ sunt exploratissima,  
 quorum testes hic adsunt, qui hæc omnia aut plane uide-  
 runt, audiuerunt, cognouerunt, experti sunt, quiq; de no-  
 bilitate clarissimi generis sui, de præclarissimis uirtuti-  
 bus & integerrime acta uita, de rebus per illam magni-  
 ficentissime & supra omnem opinionem gloriosissime  
 gestis, de quibus omnibus dicturi sumus, falli nõ possunt.

Hos

ORATIO. 107

Hos ego mihi iudices, hos mihi testes adhibeo, horū præsentia fretus, nūc rem ipsam audencius aggrediar. Sed illud uos in primis admonitos uolo, me non iuxta rhetorum præcepta, è uulgatis illis demonstratorijs locis artificiosam orationem uelle contexere, non enim quod ars, sed quod ingens animi dolor, & sui impotens suggerit affectus, quæ occurrunt memoriae sparsim, & nullo artificioso ordine colligemus. Quem etenim ordinem seruare potero in re, in qua omnia sunt acerba, tristitia, confusa, funesta, & potius fletu, luctu, lamentis, lachrymis, quàm uerborum leporibus & elegantis sententiarū ordine exprimenda, & si illum dicendi series maxime expostulatur? Sed ut à nobilitate generis narrandi initium faciam, habuit hæc gloriosissima princeps nostra paternum genus ex Germania orbis terrarum prouincia amplissima, atq; ex gente Austria, totius Germaniæ familia antiquissima, super illustri quidem & excelsa, nec solum hoc tempore clara, sed etiam Drusi & Traiani temporibus proprijs regibus semper potentissima, atq; post receptam Christianam religionem, semper regum Cæsarumq; progenitrix præ cæteris foecundissima. Hodie uero cum multitudine summorum ducum tum potentia inuictissimorum regum & imperatorum, ac felicitate parti imperij, in toto Christiano orbe prima & suprema. Maternum autem genus habuit ex Gallia, prouincia æque latissima, & ab omni æuo nobilissima, atq; ex gente Burgunda, non minus potentissimorum regum, ac magnitudine rerum gestarum, multarumq; & in Gallia & in Germania prouinciarum atq; gentiū

E impe

imperio celeberrima. Quod si nūc reges potētissimos,  
 si duces præstantissimos, qui per superiora tempora ex  
 utraque hac stirpe, ceu è fontibus totius nobilitatis pro-  
 cesserunt, recensere uellem, & hac una oratione com-  
 plecti, ne triduo quidem dicendi finem facturus essem.  
 Quis enim ignorat, cumulatæ fuisse omnis orbis Chri-  
 stiani uires, ut nobis hanc serenissimam principem  
 Margaretam ac eius fratrem germanum Philippum  
 Castellæ regem, atq; per illum hunc Carolum Augu-  
 stum ac Ferdinandum Vngariæ & Bohemiæ regem  
 iam etiam Casarem, producerent. Sed nos in progeni-  
 toribus suis enumerandis, sermonem hunc non extendē-  
 mus, non amplificabimus, sed breuitate quanta fieri po-  
 test maxima, in angustum complimentes, de ijs uelut  
 delibando recensēbimus. Habuit diua nostra princeps  
 patrem Maximilianum archiregem atq; Casarem inui-  
 ctissimum, & superioribus illis Augustis non equandū  
 modo, sed in multis etiā anteferendum. Paternū auum  
 habuit Fredericū tertium imperatorem, principē omnium  
 iustissimum, clementissimū, piissimū, cognomēto pacifi-  
 cū. Hinc cū Carolus Belgarum atq; Burgundionū prin-  
 cept metuendissimus Nouesium inferioris Germaniæ  
 oppidum copiosissimo exercitu obsideret, euocatus tum  
 Fredericus à circūuicinis principibus et ciuitatibus, cō-  
 parata imperij uiribus non contemnenda, bellica expe-  
 ditione Nouesium contendit. Vbi pacificus imperator  
 pro hostilitate, pro pugna, pro bello, rebus omnibus opti-  
 ma pace optime compositis, et oppidū insuperabili obsi-  
 dione liberauit, et inuicā cū Carolo strenuissimo principe  
 strictissi

Strictissima amicitia, eius unicum filiam nomine Mariam  
 uirginem splendidissimam atque pudicissimam, multarum  
 prouinciarum atque gentium heredem filio suo, quem diximus,  
 Maximiliano sponsam impetrauit. Hæc exiit diuæ  
 principis nostræ mater, hic uero pater, illi utriusque aui, ui-  
 ri profecto de quibus cum Ecclesiastico uere dicere poterim-  
 us, quorum pietates non defuerunt, et cum semine eorum perse-  
 uerat bona hereditas, filij eorum et nepotes eorum propter  
 eos in æternum manent, semine eorum et gloria eorum non dere-  
 linquuntur, nomen eorum uiuit in generatione et generatione. Pater  
 na illi auia fuit Helionora, Eduardi Lusitaniæ regis fi-  
 lia, consecrata et uncta impatrix, uereque Augusta. Auia  
 autem maternam habuit ex Borbonorum ducibus atque Franco-  
 rum regibus prognatam, genere æque nobilissimam et clarissimam  
 suorum temporum, laudatissimamque nomine foeminam, nomen illi erat  
 Isabella. En stirpis huius nobilitatem, uetustatem, gloriam, de  
 quibus nunquam satis multa dici possent. En semina, en radices,  
 que pulcherrimum hunc et pretiosissimum fructum protulerunt.  
 Sed hæc de nobilitatis præcellentiâ hæcenus, de qua tamē  
 non ea quæ pro magnitudine rei dici potuissent complexi su-  
 mus, sed duntaxat que uisa sunt memoratu necessaria. No-  
 lumus enim sic maiorum suorum laudibus niti, quæ uideamur  
 suas proprias præferre non posse. Ipsa nobis diua princeps  
 nostra laudanda est, ipsa nobis suis propriis coloribus et læ-  
 neamētis exprimenda. Princeps que forma uenusta, mori-  
 bus modestissimis, prudentia præstans, et que ætate suam ho-  
 nestissimis, eisdemque clarissimis facinoribus peregerit, lon-  
 ge peregrinauerit, multa uiderit, multa peregerit, sena-  
 ter maximis in rebus maxima cum laude uersata, et omnia

quos etas nostra tulcrit optima atq; clarissima. Nata est in hanc lucē princeps serenissima anno humanæ redemptionis Millesimoquadringentesimo septuagesimo nono, mense Ianuario, die decima hora horologij antemeridiana undecima nata in celeberrima Aduaticorū Urbe, uidelicet Bruxellarum, atq; per reuerendum dominum Ferricum Tornacensem episcopum iuxta ritū ecclesie in templo diuæ Gudule per sacrum baptisma Christianæ religioni initiata, fideiuentibus illustribus principibus Philippo à Rauensteinè ducibus Cliuorum, & Ioanne Austeraniæ principe, atq; superillustri domina Margareta, materni Aui secunda coniuge, ad cuius imitationem nomen huic diuæ Principi nostræ tunc impositum est. Nata est autem, quo tempore fames, pestes, bella, factiones, & omnium tragicorum malorum agmen quasi mare quoddam exundans erat, uniuersas has prouincias ira, rabie, odio, sanguine, cæde, scelere inuoluens atq; permiscens. Dum plebs seditiosa et rerū nouarum cupida tumultuabatur. Ciues mutuo ardebāt odio, dissidebant in uarias factiones nobiles, insurgebant populi, discordabāt rectores, patria omnis in ambiguo erat, et plura loca hostis possidebat. Inter has dēsissimas afflictionū tenebras nata diua princeps, tāq; noua quedā lux per uniuersam prouinciam uisa est diffundi. O altissimum diuinorum consiliorum abyssum, o infinitam diuinæ bonitatis prouidentiam, o summā dei clemētiam, qui (quod credēdum est) propter demerita nostra, constitutis nobis inter tot erumnas et calamitates, abundantibus malis nostris sua abundauit & gratia.

Et talem nobis principem in lucem produxit, quæ nos patriam, quæ penates, tot malis, tot periculis, tot discriminibus fuerat liberatura. Ipsa enim nutritionis annos uix egressa, quibus parentibus, quibus maioribus originem traxisset, supra ætatem ad miraculum spectantium ostendit, tam multa de se pollicebatur præclara et excelsa indoles, ut ætatem fama, famam admiratio, admirationem uirtus uinceret, essetque apud omnes populos expectationis admiranda. Nec se fellit illos opinio. Si quidem defuncta paulo post matre eius Maria principe clarissima, ac uiduo parente eius diuo Maximiliano Cesare, et immortale bellum esset nobis cum Francigenis, et uicinia omnis armis fremeret, sola ipsa tunc solida pacis instrumentum, medium, nodus et copula comperta est, atque prouincialium opera Carolo Francorum Delphino, ac Lodouici undecimi Francorum regis filio unigenito in matrimonium desponsata, uix trium annorum nata, in Franciam abducta est, ubi maxima cum pompa, nec minori cum letitia et gratulatione excepta, à præfato Lodouico sapientissimo rege, non irritonec uano nomine pacifica cognominata est. Mansit in aula regis omni celebritatis genere honorata, educata inter nobilissimas puellas, optimisque moribus imbuta, tatum de se subito per uniuersum hoc regnum adulta iam nobilitatis specimen præbuit, ut à cunctis uelut numen quoddam ueneraretur et reuereretur. Quam præclarissimam et generis et educationis morumque nobilitatem, etiam corporis elegantia et animi ornamenta sociabāt. Frat enim illi uultus perbenignus

**EDD. QOR. AGRTD.**

Et iucundissimus, aspectus hilaris, plenus autoritatis et gratiae. Dignitas oculorum talis, ut nitidissimum quendam nobilitatis splendorem profundere uiderentur. Gratia oris maxima, uox suauius et sermo expeditus, summa totius corporis elegancia, et quae regium atque imperatorium quiddam praese ferre uenustate quadam maiore quam humana uideretur. Ad tam praeclearam corporis uenustatem accesserunt honestas, mansuetudo, modestia, pudor, uerecundia, ceteraeque uirtutes tanta, ut se tanquam exemplum et speculum quoddam uirtutum, omnibus praebere contemplantam. Nulla praeclearior, nulla nobilior nulla, amabilior puella habebatur: sic ceteras omnes puellas atque uirgines nobilitate, gratia, uirtutibus anteibat. Verum mortuo Lodouico Fracorum rege cum Carolus rerum potiretur, persuasus a regni primoribus ut Britanniam imperio suo adijceret, Margaretam iam adultam, nobilitate, uenustate ac morum integritate licet nulli secundam, repudiavit, et Francisci Britonum ducis defuncti superstitem unicum filiam, Britanniae heredem, diuo Maximiliano Caesari per oratores desponsatam, Britonibus ingenti praelio uictis accepit uxorem. Vtrumque factum cum maximorum bellorum potissima causa fuisse debuerat, tamen contentionem et iniuriam hanc omnem, ipsa licet repudiata Margareta princeps, noua pace sopiuit. Caroli autem repudium (mirum) quam constantem tulcrit, quanta animi magnitudine tolerauerit. Iamque praecleara illa adolescentiae indoles, integritas, cum antea semper superaret aetatem, magis magisque inclarescere coepit, atque per singulos uirtutum gradus maiori cum ratione consilioque insurgere, maximis rebua  
par

par ingenii, difficillimis non minore constantiam exhibuit. Vitæ probitas singularis, animus benignus, & qui nunquam ad iracundiã, nunquam ad odium, nunquam ad inferendas iniurias, nunquam ad uindictã, nunquam ad bella, sed semper ad beneficentiã, laudẽ, concordia ac pacẽ fleebatur, tantumque de se subito apud oes populos adulate iam & plusquam masculæ uirtutis specimẽ præbuit, ut fama eius non in istis atque finitimis prouincijs clausa teneretur, sed per remotissimas nationes longe lateque extensa, maxima cum laude et admiratione uagaret, & publica omnium uox esset, nullam unquam natã esse hac principe clariorem, nec meliorem. Hac constantissima atque optima fama permotus Ferdinandus Hispaniarum magnificentissimus rex, cum experientissimus tum acerrimi ingenij princeps, sic in hanc indolis altitudinem exarsit, ut post toties deuictos Afros, & aucto imperio suo Granatæ regno, conquisitis etiam & subactis ad Antipodas usque multis admodum & opulentissimis insulis, iam tot urbibus, tot oppidis, tot regnis auctus, tot clarissimis uictorijs terra marique nobilitatus, tot immortalibus triumphis celeberrimus, nihil inter tantæ felicitatis titulos prius haberet, quam ut hanc laudatissimam puellam diuam principem nostrã, Margaretam inquam, quam tunc multi reges & principes appetere, ambirent, obseruarent, filio suo unigenito, tot opulentissimorum regnorum ac potentissimorum principatuum successori, desponsare posset. Itaque ut id conficeret, summo studio, nec minori ingenio annexus, missis splendidissima legatione Oratoribus summis uiris, uoti sui supra opinionem copos factus, non solum nobilissi-

ma puella nobilissimo Hispaniarum infanti despon-  
 detur, sed ipse etiam Philippum diue Margarete  
 germanum fratrem florentem adolescentem, & prin-  
 cipem omnium quos nostra et astulerit optimum atque  
 clarissimum, sibi generum ac filie sue maritū recepit.  
 Proinde nunc Margarita nobilissima puella conscensa  
 nauis, & ingenti classe in Hispanias nauigatura, cū illā  
 iam alta maria tenerent, excutatis procellis in classem  
 eius efferuescebant, seuisq; iactata fluctibus, ad Angli-  
 cum litus compulsa, cum seuientibus undis perduraret  
 maris intemperies, plus integrum mensem anchoris hæ-  
 rere coacta, nunquam interea ad litus egressa est. Quā  
 tunc Henricus septimus Anglorum rex, & unus sui  
 seculi regum opulentissimus magnificentissimus que  
 instaurata classe eius, recentibus comitatibus, insigni-  
 bus & uere regijs muneribus, ac omni honorificentia  
 profecutus est. Soluensq; deinde ex Anglico litore in  
 altum progressa, illis inter se nauibus, soluta prora  
 cum naufragium timeretur, in scapham paucis admo-  
 dum sociata insiliens, ut in aliam nauim abduceretur,  
 tempestuosis fluctibus exponitur. Circumcirca mor-  
 tis pericula imperabant, lachrymabant omnes, inge-  
 miscebant, singultiebant, non tam proprium quam tan-  
 te principis casum: & extensis ad coelum manibus,  
 diuos inclinantes uota nuncupabant. Sed qua animi  
 fortitudine, qua patientia, qua constantia imperterrita  
 puella hos undarū rapidos insultus, et manifesta uitæ  
 discrimina tolerauerit, restiterit, effugerit, his qui ade-  
 rat, quæ uiderūt, qui experti sunt, res diuina potius quam  
 humana

ORATIO X.

humana uisa est, nec ulla nisi diuina uel liberatam indubitate credunt, omnesq; in illa tanquam miraculum admirati sunt, in tanto periculo tantam fortitudinem, tantam constantiam, tantam patientiam, quæ proculdubio singularē et plus quàm uirilem animi magnitudinem ad res maximas præfagebant. Sed et (quàm ferè præterij) res sempiterna memoria digna est, quòd cum iuxta Nantirum in eo periculo morem, manus sibi cum aliquot aureis obligaretur, ut erat Gallice tum prosa, tum rithmo facunde docta, ipsa sibi epitaphium lusit, atque in ceratum alligari iussit, in hæc uerba:

Cy gyst Margola noble damoiselle,

Que fut deux fois maries, et encore est puelle

Tandem cum superatis periculis in Hispaniam uentum esset, qua pompa, qua ueneratione, qua reuerentia, qua obseruatione, qua honorificentia, quibus magnificentie triumphis tunc excepta semperq; culta fuerit, cõijcere magis possumus quàm explicare, effusi omnis sexus, omnis etas, litora, uias, cõpita, campos complēt, ut benignissimam principem commune omnium gaudium conspiceret, et uel gestu uel nutu salutarent. Qui prope rex ipse tantæ felicitatis suæ gaudium publico eoq; aureo numismate ad perpetuam memoriam testatus est, in quo illud euangelicum uerbum legitur: Inuenta autē margarita una pretiosa. Verum si singulos qui illi in Hispanijs magnificentie honores exhibiti sunt, hic enumerare deberem, profecto nullum oratio inuentura esset exitum. Neq; præterea hic aliorum gesta recitare, sed diuæ principis nostræ proprias uirtutes enarrare

constitutum est, quæ ut erat tunc puella facundissima & uiuacissimi ingenij, Hispanicam linguam paucis mensibus edocta, tanta sermonis suauitate, animi mansuetudine, morum comitate ac imperatoria quadam & indicibili gratia effulsit, ut gratia cū dignitate, dignitas cum gloria & autoritate certarent: nullis laboribus, non industrie, non diligentia, non solertia pro gloria comparanda pepercit. Nihil inconsulte tentauit, nihil nisi cū laude peregit. Hispanias omnes in longum & transuersum ad Gades usque magna cum laude peragravit, uniuerso populo, quacunque transibat quàm gratissima, ac si iucundissimo suo aduentu omnium salus aduentasset. Quam profecto si quis non laudasset, non extulisset, non adorasset, ueluti maiestatis reus, in penates, in patriam, in principem insensissimus, & ingratisimus huic seculo ab omnibus iudicatus fuisset, tãtam gratiam sibi apud Hispanos omnes, populos profecto ingenio & iudicio pollentes, breui comparauit heroicis illis suis uirtutibus. Nam salutabat libèter omnes, comitate & mansuetudine plus quàm solent priuati, sermones eius semper læti, festiui, periucundi, & pro tempore rerum auditorumq; conditione, grauitate simul & prudentia referti, semper autem honestate & maiestate pleni. Audiebat omnes perhumaniter, respondebat perbenigniter, neminem à se tristem discedere permittebat. Facilitas & benignitas in familiam incredibilis. Tanta semper modestia, ut neq; factis neq; dictis quenq; unq; lacesseret, nemini unq; detraberet, neminẽ unq; uituperauerit: quin & alienos errores q̄ plurimos aut blande benignèq;

nigreeq; excusaret: aut si excusationem non reciperet,  
 modeste castigaret, uirtutes omnes honoribus & benefi-  
 cijs persequeret, benefacta omnia quantumcunq; modi-  
 ca, magnis tamē laudibus extolleret. Acerrima semper  
 alienæ laudis, dignitatis, honoris propugnatrix: nec in  
 illos quidē, qui cum eam, tam maiores eius aliquādo nō  
 paruis affecerunt iniurijs, unq̄ uel unum uerbum refu-  
 derit cōtumeliæ. Quæ cum iam etiam in eo rerū statu  
 atq; fortuna cōstituta eſset, ut multa sibi in aduersarios  
 & licere & posse cognosceret, nullā tamen unq̄ uindi-  
 ctam, nullū bellum, nihil hostile, nihil uiolentū machina-  
 ta est, sed maleuolentiā omnem potius beneficio extin-  
 guere, q̄ iniurias bello & uindicta ulcisci nitebatur: ita  
 omnia eius proposita, studia, conatus, uolūtas ad unum  
 semper finem spectarunt pacis & cōcordiæ. Iustitiam  
 ita peculiarem, quasi hereditatis iure sibi relictā, custo-  
 diebat: sed clementia sic temperatam, ut in maximis de-  
 lictis mediocri poena contenta eſset. Liberalitate et ma-  
 gnificentiā admodū laudatissima, & ut erat in ea sum-  
 ma nobilitatis maiestas cū summa animi magnitudine,  
 cōsilio, prudētia, fide, cōstantia, cōtimētia cōiuncta, ita  
 erat in ea summa diuini cult⁹ pietas, summa Christianæ  
 fidei religio. His heroicis uirtutib⁹ effecit, ut iā nō solū  
 Hispania, et Gallia, sed Germania, sed Italia, sed uniuersus  
 orbis Christian⁹ hāc unā loquerēt, laudarēt, celebra-  
 rēt, uirtutesq; tātas in adoleſcētula, in foemina stupe-  
 ſcerēt et admirarētur. Quod si oēs diuini animi sui ſi-  
 perexcelsas uirtutes retexere uellem, nunq̄ præ multā  
 tudine & affluentia illarum finis futurus eſset oratio-  
 ni, &

ni, & angustia temporis, & quæ superest rerum agen-  
 darum moles nos adhortantur, ut illa in præsentia miti-  
 tentes, ad ulteriora procedamus. Cum itaque iam &  
 diua Margareta, princeps omnium reginarum, splendor  
 in Hispanijs, omni honoris et dilectionis genere celes-  
 rima haberet, non potuit hoc ferre probis omnibus sem-  
 per inimica fortuna, quæ ut superius audistis, cum iam  
 primum illam Francia repudiatam remisisset, deinde  
 in Hispanias nauigantem tempestatibus & naufragijs  
 oppugnasset, rursus tunc eam principem in quam Cha-  
 rites omnes tot ornamenta cõtulerit, funesta clade pro-  
 strauit. Nam maritum suum, præstantem adolescentem,  
 & in quem Ferdinandus rex & tota præterea Hispa-  
 nia, non dubias spes collocauerant, fore ut per illum ex  
 Margareta principe immortalitatem quandam, iam  
 per tot secula uetustissimæ Gothorum propagini adi-  
 piscerentur, ante triennium concitata, inexorabili Par-  
 carum sorte abstulit. Nec diu post filium, quem gesta-  
 bat utero, in quo tota residua spes collocata erat, uix-  
 dum natum, non absque propriæ uitæ periculo, pari cla-  
 de surripuit, tota Hispania mox ingenti luctu comple-  
 ta, cum tandem non superesset cui tot regna destinaren-  
 tur, alius heres, siquidem & prior Ferdinandi filia re-  
 gi Lusitaniæ desponsata, una atque filius eius sub eun-  
 dem annum obierant. Philippus diuæ Margarete fra-  
 ter, cui altera Ferdinandi regis filia collocata fuerat,  
 tanto imperio successor designatur: atque omne Hispa-  
 niarum imperium à ualidissimis Gothorum ducibus, per-  
 quing; supra octoginta coronatos reges perpetua suc-  
 cessione

cessione strenuissime rectum, tunc ad Austriacam fami-  
 liam translatum est. Margareta uero amisso uiro & fi-  
 lio, ex Hispanijs in patriam rediens, per Gallias & Fran-  
 corum regnum iter fecit: ubi per totum regnum, qua-  
 cunque transibat, omni magnificentia honorificentia  
 que affecta, per singula oppida & ciuitates officiosis-  
 sime excepta, in eius gratiam et singularis clementie  
 symbolum aperti carceres, donata uenia fontibus, im-  
 punitas concessa maleficis, innumeraq; alia reuerentie  
 officia singulari fauore illi exhibita: nec minori fauore  
 & reuerentia reuersa in hanc suam patriam, a prouin-  
 cialibus excipitur. Non enim potest diu in occulto late-  
 re uirtus. Splendet undique & remotelucet, & quo ma-  
 gis diuersa fortuna atteritur, hoc semper exurgit illu-  
 strior. Ergo cum una esset Margareta Princeps uirtu-  
 tum decus, & lucerna optimis moribus, & exemplis  
 praelucens, uix annum domi morata, a Philiberto Allo-  
 brogum & Pedemontium subalpinæ Gallie Italiae que  
 florentissimo principe in matrimonium postulatur. Is  
 ducum longe potentissimus, imperatoria & regia stir-  
 pe natus, cuius fines in Gallia & in Italia longe lateq;  
 diffusi: hinc Allobrogibus, Garocellis, Centronibus, Ca-  
 turigis, Latobrogis, Veragus, Vocontijs, Antuatibus,  
 Segusianis, Sequanis, Lemanis & alijs plerisq; populis  
 imperat: inde uero subalpinam Italiam, que Pedemon-  
 tium dicitur, prouinciam amplissimam, oppidis & ar-  
 cibus populatissimam possidet, cum quibus et Augustam  
 pratoriam, Sybillinam, Eporedium, Apollineas, Vercel-  
 lias, Phetontem, Taurinum, Montem uicum, ab Annibale  
 olim

olim admiratam, munitissimas ciuitates, & ad Ligusticum mare Niceam nobilissimā urbem, atq; portū Herculis, quæ hodie dicitur Villa Franca, trophæis Cæsaris claram, tenet: utrisq; & generis nobilitate, et diuionis amplitudine illustrissimus, et plerisq; etiam regibus antefereendus. Paternum & auitum genus à priscis illis Saxonibus & Othonum familia, nunq̄ interrupta posteritate recta linea accepit: Maternum autē genus, ex anti quo Francorū sanguine traxit. Mater illi fuit Margareta Borbonēsis, illustriū matronarum principes sapientissima, & Isabellæ illius quæ nostræ principis materna auia extitit, soror germana. Huic tam generoso ac simul formosissimo principi cum iam nobilissima uenustissimaq; princeps Margareta faustissimis ominibus nupta esset, ut erat iam maturioris adolescentiæ, annum agens circiter secundum supra uigesimum, tum alijs uirtutibus, tum præcipue consilio, prudentia, equitate, iustitia, & incredibili religionis obseruantia, per uniuersas illas prouincias, tanquam cœlestem quandam lucem effundebat. Tanta sapientiā pollebat, ut iudicium eius uelut diuinum quoddam oraculum sanctitatis honestatis que plenum haberetur. Quibus illustribus uirtutibus sic Allobroges omnes atque Pedemontanos Italos in sui dilectionem, reuerentiam & admirationem traxit, ut omnes eius mansuetudinem colerent, maiestatem obseruarent, iudicium que pertimescerent: tantam tamq; amplissimam auctoritatem, tantum animorū consensum, tantam fidem adhibētes, ut nihil contra eius sententiam faciendum decernendumq; putarent. Proinde  
applau-

applausus erat maximus uidere, nullam sceminam uirō  
 gratiorē quā illam suo, non uirum ulli tam cordi fuisse  
 uxori atq; ille suæ. Dij boni quanta uoluptas, florentissi-  
 mo principi nuptam clarissimam principem, iuuenem  
 iuueni, pulcherrimam pulcherrimo, amantissimā aman-  
 tissimo, ut iam nullam felicitatē illis fatorum indulgen-  
 tia maiorem tribuere potuisset, quā ut in hoc periu-  
 cundo amore, & tranquillo otio, auspicate prolis parē-  
 tes facti, illis in extremam senectam requiescendum  
 fuisset. Verum inuidit hoc illis nimium crudelis fortu-  
 na, ac tam felicissimum coniugium post paucos annos  
 indignissima clade funestauit. Nondum enim quatuor  
 annos nupta, nullius prolis mater facta, amantissimum  
 maritum extulit. Nec diu postea etiam germanum frā-  
 trem suum Philippum, Castellæ gloriosissimum regem,  
 Hispaniarum omnium principem, acerba fatorum se-  
 die amisit. O fatorum æmula crudelis & impia fortuna  
 na. Hæc tua scelera, hæc tua facinora, hæc tua ludibria,  
 quæ probis omnibus insidiosa & infesta, non nisi igna-  
 uis & improbis impense faues. Num tibi satis erat,  
 quæ in hanc optimam principem indignissime lusia-  
 sti hactenus, nisi rursus atque iterum illi tam amantis-  
 simum maritum, tam dilectissimum fratrem, utrosque  
 florentissimos principes, è complexu, è sinu, tam imma-  
 turo interitu tam immaniter eriperes. Quæ princeps  
 à fortuna tot laboribus, tot ærumnis, tot acerbis euenti-  
 bus persecuta dici aut fingi potest? Quæ unquam orbis  
 regina in tanto fastigio eiusmodi bella cum fortuna  
 gessit inuicta, sicut hæc nostra splendidissima Margare-  
 ta.

rera: nihil a uirtute maiorum suorum degenerans, nec  
 ad res magnas gerendas animum gerens remissio-  
 rem. Et licet adhuc iunior, duo de triginta annorum esset, per  
 petuo tamen manere uidua secum constituit, omnem  
 que reliquam uitam in calibatu pudicissime uixit. Cla-  
 des omnes calamitates que domesticas, interitum uiri,  
 mortem fratris ita constanter moderate que pertulit,  
 doloris acerbicatem, uiolentiam fortune, animi magni-  
 tudine coercens, comprimens, atque uincens, hoc usur-  
 pato Gallico uerbo (fortune infortune fortune) in felicem  
 sortem suam posteritati testari contenta. Philippo Mar-  
 garetæ fratre et principe nostro, sub cuius imperio iam  
 aliquot annos felicissima pace fruebamur uita defun-  
 cto, rursus claudicare coeperunt, quæ uiuo eo pacta fue-  
 runt, rursus que ad dubium statum, ad regimen incertum  
 redacti, & inimicorum nostrorum insidijs, insultibus,  
 prædis, incurfionibus expositi eramus, hostes que fini-  
 timi, non uirtute sua, sed calamitate nostra, fortiores  
 facti, res nouas moliebantur. Bellorum magna suspicio  
 undique arma prorumpere, cuncta timore trepidare  
 uidebatur: nec ullum auertendi belli, nec suscipiendi,  
 nec declinandi, nec sustinendi consilium, nec uincendi  
 ulla spes erat. Præterea principes patrij prouinciales  
 que, & ceteri tum nobiles tum ciues & plebei in diuer-  
 sa distracti, omnis prouincia plena terroris erat. Quid  
 faciendum erat in rebus desperatis? Absesse cogebatur  
 Maximilianus Cæsar, Carolus nepos adhuc pueritia  
 imbellis: non erat quo duce tantum malum amoliri spe-  
 raremus, nullum præsidium erat, nisi in deorum immor-  
 taliu[m]

ORATIO X.

talium supplicij, quorum intercessione placatus omnipotens deus, qui nos non usque adeo exosos habuit, provincialibus & rectoribus tandem unanimem mentem dedit, & procul circumspicientibus Margaretam principem uiduam, & in suis antipherenis sese continētē illis ostendit, quæ sola propulsandi belli, & concordandi tot dissidentes populos, tuendiq; nepotes cōmodissima esset atque securissima. Hanc tunc omnes certatim nuncupabant, hanc clamabant, hanc uolebant, hanc communi uoto gubernatricem sibi tot potentes prouinciæ postulabant. Quod ut uolebant, ut optabant, atq; eo tempore optandum maxime fuerat, ita concessit Maximilianus Cæsar, atque ipsam diuam principem Margaretam huius imperij cohæredem, iustissimam reatricem agnouit, summa autoritate constituit, summa pietate pronuntiauit, ipsiq; omnium harum prouinciarum imperium tradidit gubernandum: cuius curam omnem, ipsa non minori cum in parentē tum in patriam pietate suscepit: rediens que iterum in hanc patriam, uelut numen aliquod è coelis in salutem hominum prolapsum, sic mox iratissimorum hominum mentes flexit, tumultus plebis sedauit, priuatas nobilium inimicitias sustulit, contentiones prouincialium acerrimas pacificauit, suspiciones omnes abstulit, obsequium ciuitatum, beneuolentiam rectorū inter se conciliauit, rem omnem ita composuit, ut & optimatum dignitatem non minuerit, & populares à potentum uiolentis concussionibus tutos cōseruauerit. Vestram deniq; nobiles dignitatem quo studio defendere atque auxerit, fortunata illa ordinis

uestri condicio testatur. Tum ad finium custodiam conuersa, recessendo arces, distribuendo praesidia, recognoscendo praesefuras, arces & munimenta ab hostibus iam pridem diruta & incensa refecit, munitiora turribus & moenibus oppida suis ordinibus instruxit: nullos labores, nullas occupationes, nullas molestias declinauit, nullis consultationibus, nullis interponendis decretis defuit, omni tempore pro patria, pro republica impeditissima, quousque omnia compleret. Prouincias omnes, quarum acceperat ditionem, sic administrauit, ut eius imperium probarent omnes, poeniteret neminem. Erat in ea quoddam temperamentum seueritatis atque clementiae, ut nunquam a iustitia misericordiam, nunquam a misericordia iustitiam remitteret, omnibus reddendo iure, & libellos sua manu subscribendo, promptissima. Diligens in consultando. Cum prouincialibus de rebus maioribus, nonnunquam etiam cum externarum gentium legatis de liberando, quae ad publicam pacem & reipublicae salutem conducere uidebatur. Omnibus semper & maioribus et minoribus mansuetissimam sese exhibebat, hospites et externos legatos oratoresque magnificenter excipiebat: uictus aulae suae largus, & rerum omnium affluentissimus. Neque uero postremum inter laudes eius reposuero, quod ut erat illi uox sonora, expedita lingua, promptum ingenium, fluens & elegans sermo, grauis & sententiosa oratio, plurium linguarum sciens, saepissime orare solebat ad populum: non raro etiam externorum principum oratoribus, cum ornatissima oratione, tum prudentissima grauitate respondere. Ceterum nihil unquam per tyrannidem

ORATIO X.

vidē egit, sed omnia equitate & iustitia gessit. Ipsa no-  
 biles in concordia, ciuitates in trāquillitate, uniuersum  
 populum in pace conseruabat. Splendebat nobilitas, ful-  
 gebat aula, uigebat omnium artium quæstus, crescebant  
 tabernæ, affluebant mercimonia, confluebant mercato-  
 res, augebantur nundinæ, florebant studia literarum,  
 omnia felicitate gaudebant. Quod itaque subactis bel-  
 lorum ardoribus, pacatis hostium animis pulcherrima  
 hac pace, totius inferioris Germaniæ concordia, impe-  
 rij gloria, uicinorum oīm quiete nos tuti & lati domi so-  
 risq; uiueremus, nullis oppressi uestigalibus, nullis ob-  
 stricti exactionibus, nullis angarijs aut per angarijs, nul-  
 lis indictis aut superindictis onerati, sed liberis cōmeati-  
 bus, cōmercijs præ cæteris nationibus oīm felicissimi ha-  
 beremur, totū hoc illius cura, illius opus erat. Nec quēq;  
 uestrū esse arbitror, cui nō sint hæc iam pridē cognita.  
 Magnus nobis est hic campus, magnus cursus ad laudem  
 apertus. Sed temporis ratio non patitur, nec auditorū  
 præsentia postulat omnem gestorū illius feriem, &  
 quas ter maxima princeps laudes merita est, retexere:  
 Neque enim id nunc ago, maiora enim sunt, q̄ ut eis ulla  
 quadret oratio. Verum ex inmensa illorum turba pau-  
 ca quædam atque præcipua decerpam: quæ etsi etiam  
 tacente me uos non ignorare non dubitem, paucis ta-  
 men hæc aperire, & memoriam uestram breuiter qua-  
 si excitare admonereq; pergam. Nam ab initio huius  
 imperij sui, cum Geldrorum dux tunc hostis inimicissi-  
 mus, & adiutus Gallicis armis, hæc prouinciam ingenti  
 metu perterreret, & Francorū milites iam primū Cam-

FRANCORUM REGIS ADRIANI.

pania fines prædabundo exercitu ingressi, direpto  
 Tornauto insigni Campania pago, post annum deinde  
 reuersi & oppressuri Diestum oppidum, repulsi, in cen-  
 so Hala oppidulo, obsessis, captis & direptis Thenis,  
 opimis spolijs onusti redeunt, cum in Arduenna syl-  
 ua præoccupati nocte consediissent, à Namurcensibus  
 intercepti, & plebeiorum pauca manu fusi & trucidati  
 essent: Et Margareta princeps tam recenti imperio  
 se Francorum potentie impari fore considerasset,  
 quo consilio, qua singulari prudentia, quo infracto  
 animo Henricum Anglorum regem tunc sibi adiunxe-  
 rit, ac Francorum & Geldrorum uim repreberit, pa-  
 triam latrocinij liberauerit, & nos felici pace frui  
 fecerit, nemo uestrum est qui ignoret. Non multo post,  
 sed eodè fere tempore fremescebat tota Germania bel-  
 lis, feruebat uehementius Gallia, aestuabat Hispania,  
 incendebatur armis Italia, non Anglia, non remota  
 Scotia pacem habebant, non ipse ROMANVS PON-  
 TIFEX ab armis quiescebat, iterum que nobis cir-  
 cum circa hostis imminebat, totus orbis terrore & for-  
 midine plenus erat: sola tunc Margareta princeps dis-  
 fidentem Christianitatem pacauit, & suo quasi nutu  
 restituit: quæ tot potentissimorum inuictissimorum  
 que regum arma tunc in unos Venetos conuersa fue-  
 runt, quia mole & magnitudine imperij sui uicinis  
 exitio imminere uidebantur. Non sunt solum hæc audè  
 ta uobis & in triuijs decantata, ipsi uidiſtis, ipsi inter-  
 fuistis inquam, anno salutis Milleſimo quingentesimo  
 octauo. Quid nunc illa que postea egit, quam famigera  
 ta, quàm

ORATIO X

ta, quàm mira, quàm memoranda? Quòd Frisios populos, populos, inquam, acerrimos & efferos, gentemq; ferocissimam ac plane ad effrenæ libertatis propugnationem natam, & ingentibus uiribus rebellantem, illorum prouinciam amplissimam & inuictam, urbesq; opulentissimas munitissimasq; sua uirtute, sua constantia, suo consilio, non tam armorum quàm beneuolentiæ uinculis ad deditiōem cōpulerit, huicq; imperio adiecerit, & imperata facere cōegerit: Quod nec Philippus frater, nec Maximilianus pater, nec Carolus maternus auus potentissimi et bellicosissimi principes asequi potuerunt. At hodie gentes illæ quantumuis effere, et quæ antea nil nisi libertatem & arma fremebāt, pacatæ oēs conquesunt, illiusq; imperio admodum lætabantur. Illius fatum nunc tota illa prouincia luget, luget, inquam, principem, quam in omnem posteritatem admiratur, & potius sit, quàm aliam unquam similem habitura. An nõ etiam omnimoda gloria dignissimũ facinus est quæso, quòd bellum illud postremum, cum Geldrorum duce toties iam antea semper metuendo hoste susceptum, tanta cum uirtute animiq; magnitudine gessit, quousque tam potenti principi ac hosti, pacis & perpetui fœderis cõditiones dixerit, atq; ut communi seruiret tranquillitati adegerit. Iniuriarũ & antiquæ hostilitatis usque adeo oblita, ut quem autoritate & armis ad concordiam reduxerit, etiam comitate & beneuolentiã in mutuã gratiam & amorem receperit, plusq; nouis officijs demerita fuerit amicũ, q̃ armis adorta sit hostem. Nõ minus præclarum uereq; imperatorium facinus, quod Traie-

FLY. QOR. FORB.

Etum ciuitatem opulentissimam populumq; potentem,  
 omnemq; superiorē et inferiorē adiacentē provinciā  
 subactam, Brabantiae partim, partimq; Holladiæ subie  
 cit, imperiumq; hoc tot uiribus, tot oppidis, tot arcibus  
 adauxit. Non male nota dico, stant oppida plus decem  
 & octo insignia & præclara ac munitissima. Stant ar  
 ces oppidaq; alia & municipia, oīa quidem egregia &  
 munita ultra ducēta, quæ huic imperio adiecit. Præte  
 reo arcē illā munitissimā mœnibus, turribus, fossis, pro  
 pugnaculis, copia rerū uiribusq; instructissimam, quam  
 ipsa pro tuēda Traiectensi urbe ac pro coërcendis sedi  
 tionibus recētibus his annis extruxit. Dicit hic forte ali  
 quis, et cōtractiori uultu arguet, cōmunem hanc pluri  
 morum optimatū atq; ducum laudē me huic uni atq; so  
 li adscribere: qd' ego inficiari nō auderē, nisi tāta suis  
 set in principe hac autoritas, ut ceteri oēs eius nutū ob  
 seruarent: & quod illa prius suo cōsilio deliberasset, se  
 querentur, parerēt, obtemperarent, ac dissentienti ad  
 uersaretur nemo. Cui uniuersus populus sic parebat, ut  
 huic uni et inermi et foeminae, cederēt uiri atq; armati  
 oēs. Cuius nutu tota provincia uel ab armis flectebatur  
 ad pacē, uel à pace ad imperiū concitabatur armorum.  
 Quod etsi multorum ad hæc quæ diximus præclara fā  
 cinora accesserūt, quibus suas laudes non inuidemus, nō  
 auferimus, non detrahimus: unius tamen principis con  
 silio & autoritate regebantur omnia: fateor enim inge  
 nue, non me posse unius Margarete principis gesta nar  
 rare, quin simul etiam colligenda sint multa in hac una  
 multorū ornamenta, de quorū laudibus atq; splendore,

cum et multa et illa quidē præclara atq; illustria sese dicenda offerant, cum non sit hoc nostri instituti, multa præclara trāseunda mihi esse uideo. Trāseo igitur nūc ad id quod potissimū est, atq; oīm linguis et literis monumentisq; extollendū: Quod cum inter Carolū Casarem et Franciscū Francorum regem post tot cruentissima bella, iam ad extremas etiam iniurias uentum esset, & utrinq; deplorata concordia uideretur, nec spes ulla pacis esset, nisi utramuis in partem bellorum uictoria maxima mortalium clade alteri exitium attulisset: tam dirum, tam pertinax, tam calamitosum & uniuerso orbi Christiano exitiale disidiū, quod non à potētissimis regibus, nō à Christianæ religionis summo pontifice componi nec placari potuit, ipsa, & ipsa quidem sola, & ad suam sentētiam composuit, restituit, refecit. O diuinā diuinæ principis sapientiam. O nunc tam & infatigabilem prudentiā. O potētissimā uirtutē. O clementiā æterna memoria celebrandā. O præclarissimū facinus, nullo unq; tēpore intermoriturū. Sola ipsa, atq; sic sola, ut nulla secū alia id sibi arrogare queat, execrādam ab omnibus, & exacerbātū tot iniurijs odiū, qd' tā multos annos inter inuictissimos reges moleuit, è medio substulit et extinxit. Sola iniectam clarissimis regibus (haud dubio stygijs erynnib' hęc immittētib' ) abyssalē caliginē illustrauit, regesq; sibi mutuo infestissimos hostes, nō solū pace & cōcordia conciliauit, sed et perpetuis ppingtatis atq; necessitudinis uinculis adstrinxit, affinitate, et fraterno amore arctissime cōiunxit, copulauit, adunauit, iniuriarūq; oīm oblita potētissimis &

**HUB. QOR. POTO.**

antiquissimis hostibus, qui cum patre suo, cum duo suo, cum socero suo, cum nepotibus suis, tot cruentissima & atrocia bella toties gesserunt, salutem dedit: etiam de suis suorumq; cum fortunis tum uiribus non minimum remittens, insuper & officijs demeruit atque uicit. Vbi sunt nunc tot ac tanta tamq; incredibiles uirtutes, magnanimitas, prudentia, consilium, iustitia, liberalitas, clementia, munificentia? Vbi uenustas, ualetudo, agilitas, dexteritas? ubi nobilitas, quæ uel sola digna erat imperio? ubi rerum gestarū gloria? ubi princeps illa, quæ perpetua luce illustrium exemplorū patriam nostram illuminabat atque illustrabat optimis institutis? Proh dolor, extincta est, extinctum est nobis lumen illud nobilitatis clarissimum & splendidissimum. Discessit præsidium patriæ, splendor, gratia, consiliū autoritasq;: quæ plebis incolumitatē, quæ ciuiū concordiam, quæ nobilitatē splendorē, quæ oīm nostram salutē studiosissime semper diligentissimeq; curauit: quæ tot capitales inimicitias, tot priuata odia toties repressit, sopiuit & extinxit: quæ toties dissidentes Christianos principes conciliauit, pacauit, & felici paci restituit: quæ has potentissimas prouincias tam multos annos ita rexit & gubernauit, ut nihil illæ sub suo imperio perpessæ sint calamitatis, ita conseruauit, ut cæteris circum uicinis prouincijs & populis, diuturnis & continuis bellis uexatis, nos soli tranquillissime pacatissime quæ uiueremus. O uere optimam ac heroicam principem. O felices atque perbeatos populos, quibus talem principem atque gubernatricem habere contigit. O nunc miseros &

calas

calamitosos, quibus talem rursus contigit amittere: haud dubie nostris demeritis peccatis id exigentibus. Qui cum indigni facti essemus tanta principe, ideo deus illam nobis abstulit, quod suam esse maluerit: Nam cum uix quinquaginta duos annos confecerit, immatura fatore acerbitate nobis sublata et extincta est, extincta simul tot praeclarissimae uirtutes, quas nunc fletu magis quam laudibus ullis exprimere conuenit. Heu nos miseros, heu nos infelices. An forte sperare audebimus aliam, quae consilio, quae prudentia, quae tanta rerum experientia, reipublicae studijs inuigilare, eamque regere et administrare, et qualem ab hac diua principe relictam acceperit, talem continere et conseruare possit? O utinam id non tam sperare quam uere confirmare possemus. Sed quam difficile est magnorum aedificiorum fundamenta, sine totius structurae concussionem alio transferri: tam difficile est imperium quodcumque absque reipublicae ingenti turbatione alio deferri. Quae erit illa, quae gratia consilio, moderatione, iustitia, experientia, magnitudine animi, et reipublicae administrandae scientia illi conferri, aut uita integritate, autoritate, rerum gestarum gloria illam adaequare possit? Quae una erat praesui sexus ordinibus aeternis praeconijs extollenda, cui nulla secula maiorem nedum parem protulerunt. Heu erepta est nobis princeps illa et gubernatrix, atque praesidium firmum et constans, quae libertatem nostram, quae pacem, quae oritur, quae tranquillitatem, quae salutem nostram studiosissime atque acerrime defendebat: cuius praesidio quandiu uixit freti, nullum periculum, nulla tempestas nobis no-

cere potuerūt. Quia nūc sublata, relicta est omnis pro-  
 uincia instar nauis, quæ undis insurgētibus, spoliata ma-  
 gistro & solito carens gubernaculo, æstuosissimis flu-  
 ctibus atq; procellis agitatur. Sed nequaquam est nobis  
 desperandū. Non est abbreviata manus domini, quæ nos  
 protegat. Habemus Carolum imperatorem felicissimū,  
 & Ferdinandum Cæsarem strenuissimum, utrunque  
 augustum, in quorum fidem & securitatem omnia facta  
 & successus nostros tuto collocare & possumus &  
 debemus. Est etiam illorum soror Maria illustrissima,  
 nuper Vngariæ regina, nunc uidua: quæ si nobis guber-  
 natrix contingat, sperare licet illam hac diua Marga-  
 reta amita sua nobis non minus beneficam futuram. Ad-  
 te ergo nunc mihi gloriosissime Cæsar quanta possum  
 maxima atq; altissima uoce sermo uertendus est: prære-  
 ptam iam tibi talem amitam, sed plusquam matrem,  
 cuius salute non minima tua salus tranquillitas que con-  
 sistat. Amisisti sociam curarum tuarum, præsidium  
 consiliorum tuorum, omnis fortunæ & dignitatis tuæ  
 procuratricem, tot prouinciarum tuarum præfectam,  
 quæ tantas ærumnas, tantos labores pro dignitate &  
 defensione imperij tui sæpe suscepit, tot tumultuantes  
 fluctus sæpe sedauit, hostes (quicumque tibi contige-  
 rant) superauit, pacauit, reconciliauit: fines patrios &  
 aucti regni tibi latissime propagauit & amplificauit:  
 ipsa tibi uictoriam, patriæ pacem, ciuibus concordiam,  
 plebi præsidia, opem defensionemq; reliquit. Tuam  
 gloriam omni semper studio procurauit defendit que.  
 Res à te gestas omnes, tanquam digitis numerabat,  
 prædæ

ORATIO . . . X . . .

*prædicabat, recitabat. Cum que post amissum uirum  
 adhuc iuuenis esset, in tuam gratiam coelebs uiuere dele  
 git, ne heredum, si quos genuisset, diuisione, regnum  
 tuum debilitaret. Deum omnipotentem, sic quotidie in  
 successus tuos religiosisime precabatur, ut quem ma  
 gis prope tibi quàm sibi cuperet esse propitium. Sed à  
 te digressus o maxime Caesar, ad Deum optimum ma  
 ximum orationem conuertam. Huius illa religionem  
 semper obseruantissime coluit, semper in illa cum glo  
 ria sine superstitione uixit, pro illa cum gloria acerr  
 ime pugnavit. Germanicis hæresibus sic restitit, ut ni  
 ipsa fuisset, prouinciæ istæ omnes supra quàm superior  
 Germania, in profundissimas errorum hæreses prola  
 pse fuissent. Huc etiam spectat, quòd imprimis dicen  
 dum erat, fundata per illam sacra officia, resectas sa  
 cras ædes, restituta templa, & basilicas à fundamentis  
 magnificentissime extructas, quæ passim extant &  
 celebrantur, & quæ illa uirtutis & religionis suæ mo  
 numenta reliquit. Quàm illa dij boni apud Segusios,  
 Bressanos hodie uocant, in suburbij ciuitatis Burgen  
 sis augustissimum templum diuo Nicolao Tollentino  
 sacrum à fundamentis condidit, ac conuentum fra  
 trum Augustinianorum magnæ congregationis Lon  
 gobardiæ ibidem pie sancteq; fundauit, agros, mu  
 nicipia & census perpetuos contulit, quibus fratribus  
 illis in singulos annos abundanter prouidit: in tem  
 pli uero & monasterij extructione supra ducenta mi  
 lia aureorum impendit, et adhuc plus uiginti milia pro  
 absoluendo tãto edificio impèdenda restât. illi maritus  
 suus*

suus Philibertus, ibi mariti mater Margareta, sumptuosissimo Mausoleo sepulti iacent, quos penes & ipsa sepulturam delegit. Iam uero et apud Morinos, Flandros inquam, extra oppidum Brugis in suburbio templum erat, diuæ uirginis annuntiationi dedicatum, & à certis religiosis fratribus cultum: quibus tandem intra urbem translatis, uacans et desertum templum diu princeps introductis monialibus sororibus, quas rubras uocant restituit, atq; in singulos annos statutis censibus cumulatisimo & uere regio munere dotauit. Præterea in eadem urbe in templo diuæ uirginis, ubi Mariæ principis & matris sue corpus requiescit, ubi & Philippi fratris sui cor repositum est, queis cum ipsa cor suum uoluit reponi, ingentia dona contulit. Non minus etiam in regno Castellæ in ciuitate Auila, in cõuentu fratrum beati Dominici, quos penes prior maritus Ioannes Hispaniarum infans sepultus est, pro illius salute, & lampades perpetuas perpetuasq; preces ingenti ære constituit. Transeo innumera alia pietatis & munificentie sue religiosa dona, templis, sacellis, xenodochijs uarijs in locis exhibitæ: que si omnia prosequi uellem, ipsa nos eorundem copia obrueret. Sed illud præterire non possum nec debeo: Cũ esset à longo æuo inter thesauros ducibus Sabaudie sacrosanctum saluatoris nostri sudarium, quod illi quocunq; irent ceteras inter prophanas sarcinas pro amuleto circumferabant: id ubi resciuit Margareta nostra, princeps religione & pietate insignis, indignum scelus arbitrata tam sacratissimum thesaurum sic inter profanorum manus inhonoratum uersari, capsam auream ualore

lore plus duodecim militū aureorū donauit, in qua reposito custodiretur, marito per suasit: qui unā secum magnificentissimum sacellum in arce Camberacensi, constituto ibidem Canoniorum collegio, maximis sumptibus extruxerūt: ubi deinceps omni reuerentia adseruatum, stupendis claret prodigijs atque miraculis: quibus proculdubio diuina clementia ostendit, hanc à religiosissima principe impensam sacrosancto sudario uenerationem reuerentiamq; fuisse sibi acceptam atq; gratissimam, Sed habet hoc ex Austriaca & Burgundiacā utraq; familia, qui à suscepta semel catholica religione, pietate insignes, in ecclesiam munificentissimi semper extiterunt. Possem recensere ex utriusq; familie attamis multos admodum, qui pro fide Christi adserēda, pro ecclesie maiestate tuenda, sanguinem admirabili constantia effuderunt, & qui pro fidei constantia ac uite sanctimonia in diuos relati sunt. Sed ponam orationi modum, satis enim habet laudum quæ ita uixit, ut nulla fuerit charitate in pauperes, munificētia in religiosos, honorificētia in sacerdotes, obseruantia in pontifices, cum honestate morum, integritate uite, sinceritate fidei illi preferenda: ut si in comparationem ueniamus cum priscis illis reginis, certe nulla secula nobis non cessura sint: neq; ullam laudem tantam comperiemus, quæ ad magnitudinem meritorum suorum possit accedere. Cuius uita omnis integerrima, cuius adulescentia non otio, non uoluptatibus confracta, sed quæ iuuetutem honestissimis exercuit laboribus, reliquam omnem etatē negotijs & uirtuti intentam, cum maxima dignitate,

**DE. QOE. ARTIO.**

autoritate, gratia, tum optimis consilijs & illustribus factis adornauit, aduersa quam plurima passa, utranq; fortunam experta, magnitudine animi utranq; uicit & sub iugum misit: nec prosperis nunq; elata, nec fracta aduersis. Patrie saluti & praesidio fuit, omne genus hominum, etiam inimicos beneficijs affecit: uiuit plurimos, offendit neminem: nec diuina nec humana iura contempnit, nihil unquam flagitiose, nihil crudele, nihil auare gessit, fauatrix bonorum, amatrix cõcordie, conseruatrix pacis, corpore, animo, factis, dictis integerrima: fide, iustitia, pietate, religione, ceterisq; quae ad sanctissimam ornatissimamq; principem pertinere possunt accumulatisima. Sed amissimus heu amissimus lucem illam, cuius splendore omnes illustrabamur. Amissimus illa sacram anchoram, in quam spes nostrae tutissimae & certissimae confidebant. Miserrime sumus afflicti, nihil calamitosius uniuersae patrie, nihil incõmodius, nihil tristius, nihil dolentius nobis hoc tempore euenire potuisset. Quid agemus, quid habemus in quo nos possimus consolari nunc morte sanctissimae principis? Sordemus in obscuro omnes, flemus omnes, lugemus omnes, lugent omnes inferioris Germaniae prouinciae, ciuitates, oppida, uillae, pagi, uicus, & patria omnis in luctu, planctu, fletu, mœrore & acerbitate uersantur. Luget omnis aetas, omnis sexus, omnis status, magni, parui, decrepiti, senes, iuuenes, infâtes, matres, foeminae, uirgines innuptaeq; puellae. Lugent Morini, Atrebatæ, Artesij, Aduatici, Bataui, Frisij, Namurtij, Neruij, Cymbri, Hannonij, Lucemburgij, Traiectini, exim-

ctam

ORATIO X.

Etiam illam gubernatricem suam tam beneficam atque  
 clementem. Luget Burgundia, luget Carletenses.  
 Luget Mechlinia tam humanissimam dominam atque  
 regnatricem. Luget Sabaudia omnis que sub alpina Gal  
 lia extinctam tam piam atque pudicissimam suam custo  
 dem. Luget matronæ atque puellæ & omnis scemi  
 neus sexus fati eius acerbitatem, amissam, surreptam,  
 sublatam, quæ erat omnium uirtutum exemplum, ac to  
 tius sexus sui decus & ornamentum. Lugemus omnes,  
 qui eam amisimus. Luget amici, luget etiam hostes,  
 quibus toties ipsa pacem reddidit. Luget inuictissimus  
 Imperator Carolus, Luget potentissimus rex Vngariæ  
 & Cesar Ferdinandus, causam doloris omnium iustissi  
 mam habentes, Luget ceteri Christiani orbis principes  
 & reges, qui omnes illi affinitate coniuncti sunt, tantæ  
 principis iacturam, quorum oratores hic magna parte  
 uidemus, uoce, uultu, gemitu, uestitu funestos atque affli  
 ctos, & inter acerbissimos luctus nostros moerore con  
 fectos lachrymari. Sed ab his digressus, oratione ad uos  
 ô Prouinciales conuertam, ad uos nunc loquor. Quid lu  
 getis? quid lachrymami? quid fletis? Nolite flere su  
 per tam beatissimam principem, sed flete super uos &  
 super filios uestros. Nihil illa passa est mai per mortem,  
 cuius uita præclare acta, nullis turpibus illecebris, uolu  
 ptatibus, cupiditatibus inquinata, nullo flagitio, nullo im  
 pietatis scelere cõtaminata extiterit. Quod si honestas  
 et pudicitia corpus, si animi uirtutes et optimi mores, si  
 obseruatiã iustitiæ et religionis, si rerũ optime gestariẽ  
 glia et præmiũ, si pietas in parètes, in patriã, in amicos  
 etiam

etiam in hostes: si protectio pupillorum & uiduarum, si auxilium pauperum & orphanorum, si consolatio afflictorum, si labores pro catholica religione tuenda suscepti, si exterminatio hæresum, si constans & indubitata fides, si bona opera quæ in hac uita peraguntur, si mors patientissime & cum feruenti in deum amore excepta, animum postquam corpore excessit possunt efficere beatum, nequaquam nobis dubium erit, hanc beatissimam principem nostram Margaretam, rectam in coelum migrasse, ubi paratus est illi locus, in quo cum dijs immortalibus felicissimo semper æuo fruatur. Absit ergo putemus illi aliquid contigiße mali: nobis uero & successoribus nostris ingentia inde succedunt incõmoda, quibus sublata hac reëtrice (nisi Cæsar prouiderit fortasse) rursus discordiæ, iniuriæ, factiones, finitimos contumptus & hostium, qui iam nihil non audebunt, omnia molientur, insultus imminebunt. Quare non iam principis huius mortem, sed prouinciarum istarum, sed totius patriæ casum calamitatemque, iacturam & manifestam cladem uobis censeo deplorandam. ipsa superstitè, omnes felices nos prædicabant: ea autem uita defuncta, omnia in luctum & lachrymas abuertuntur, & non est qui miseriam nostram consoletur. Sed hæ omnes nostræ querelæ sunt, de illa nihil dubitandum est, quippe quæ miseræ has terras cœlesti illo et æterno domicilio commutauit. Cuius certissimam nobis fidem faciunt, cum bene acta uita, tum quod omnia ea diligentissime absoluerit, quæ catholicam & orthodoxam principem decet. Imminentem sibi mortem interrita expectauit: sacrosancta ecclesia

ORATIO X.

Sic sacramenta, & salutis nostrae uiam deuotissime  
 suscepit. Et ut in uita fuerat omni modestia mansuetissi-  
 ma, ita in mortis pugna summa cum tranquillitate de-  
 cessit, religiosissimeq; deo omnipotenti reddidit spiritum.  
 Mechlinia uiuens sedem sibi delegit: ibi moribunda obiit,  
 hoc currente anno salutis humanae M. D. XXX. eta-  
 tis suae ferè quinquagesimo secundo, gubernij sui fermè  
 uicesimo secundo aut tertio. Decessit primo Calend. De-  
 cembri hora una & media post medium noctis. Sepul-  
 chrum & monumentum corporis sui esse uoluit Burgis  
 apud Sedusios, Cor suum Brugis penes Morinos uel Flan-  
 dros, Viscera sibi uedicauit Mechlinia. Hoc amoris offi-  
 cium marito, illud sanguinis & naturae necessitate pa-  
 renti, haec beneuolentiae uinculis patriae debeban-  
 tur. At nunc tandem orationi finem impono,  
 ne mea impotenti facundia tam sanctissi-  
 mae principis laudes denigrare plus  
 quam celebrare uidear. Celebrabun-  
 tur enim melius & copiosius  
 historijs, nec aetas ulla sua  
 praeconia conticescet:  
 admirabuntur &  
 obstupescunt  
 uirtutes  
 suas  
 posterij, inter diuasq;  
 uelatae omni pietate uenerabuntur.

DIXI.

G HEN

# HENRIOI

ORNDM AGENBAS ARMATAE

militiae equitis aurati, Sacrae Caesareae maiestatis à  
consilijs & archiuis indiciarij, de duplici coro-  
natione Caesaris apud Bononiam  
historiola.

## PRAEFATIO AD LECTORES.



RAEFARI MIHI LICET  
(quod his qui interfuerunt testibus  
uerissimum est) triumphum maxi-  
me memorabilem, & multorū fide  
maiores me scripturum, quo inui-  
ctissimus Caesar Carolus eius nois

V. cum Hispaniarum tum utriusq; Germaniae et Roma-  
norum archirex, à summo Christianae religionis ponti-  
fice Clemente VII. apud celeberrimā Flaminiae urbem  
Bononiam, primum in Longobardorum regem, deinde  
etiam in Romanorum Imperatorem mūdiq; dominum  
coronatus est. Putabitis ut arbitror, ex rei magnitudi-  
ne fortè ingenium meum metientes, pro sublimitate &  
celsitudine tantae maiestatis, me nimium multa magno  
uolumine scripturū. Atq; reuera optaueram ego plura  
quae scriberem, quorum maximam partem post terga  
relinquere, uestramq; in his expectationem, inuitus li-  
cet, fallere cogor, sermonis ubertate ob instructionis  
inopiam exclusa, quam non nisi tumultuario exemplarē  
festino calamo ex Italia ad serenissimā principem no-  
stram diuam Margaretam transmissam, cum eius iussa

## PRAEFATIO

in publicum adendam accepiſſem, ea officij mei neceſſi-  
 tate inductus, qua obediētia mea ſacramento debitam  
 pietatem pro uirium mearum captu exhiberem, editio-  
 nem acceleraui, ne phas arbitratus tanta principis, cui  
 mos omnino gerendus erat, deſideriū differre, aut publi-  
 cū hoc & cōmunis latitiæ argumētum diutius ſuſpen-  
 dere. Non eſt ergo ut hoc loci ex me effuſam ſparſamq̃  
 hiftoriam expectetis, qualem non dubito alios pleroſq̃,  
 cum Germanos tum Hiſpanos & Italos, qui huic tam ſe-  
 licifſimo ſpectaculo interfuerunt, in ſingula propenſi,  
 ſingula comprehenſi, ſingulorum memores, rem maxī  
 mā maxima etiā eloquentia & exactiore deſcriptione  
 tradituros: quam ego etiam alibi inter annales amplio-  
 rem, & fortē feliciori ſtilo tradere conabor. Sed nunc  
 epitomen duntaxat eorum quæ geſta ſunt, & am-  
 pliſſimi triumphī breue compendium, quæq̃  
 magis in aperto ſunt, è multis potiora acci-  
 pietis: quorum feſtiuiſſimis ſpectacu-  
 lis licet impar & humi depreſſa  
 mea ſerpat oratio, in hoc tamē  
 non improbabilis erit, quòd  
 ex fide recitantur  
 omnia, quam longe  
 plus quàm elo-  
 quentiam  
 ipſa deſiderat hiftoria.

# QVOMO

DO CAROLVS CAESAR IN  
Longobardorum regem coronatus est.



NNO A CHRISTO NA  
to Tricesimo supra millesimū quin  
gentesimum, existentibus in Bo  
nonia celeberrima Flaminiae urbe,  
sanctissimo patre Clemente VII.  
summo Romanorum pontifice, atq;  
diuo Carolo Caesare eius nominis V. Hispaniae, Germa  
niae et Romanorum archirege, ad quem tum multi prin  
cipis et legati, ac diuersarum prouinciarum proceres,  
omnisq; Italica nobilitas effuso quodam & maximo  
comitatu, ingensq; populorum multitudo confluerat  
uenerandū, octauo Calend. Martias, in maxima omnium  
gratulatione Longobardica coronatio coepta est. Dies  
ille ubiq; festus, ubiq; solennis agebatur. Ciuitas tota fre  
guens profusaq; in honorificentiam Caesaris ferebatur.  
Indictum iustitium, clausa tabernae, expurgata plateae  
omnes, et uirentibus frondibus in stratae. Exornatae tape  
tibus parietes, personabant campanae, resonabant tim  
pana, modulabatur tibia, ubiq; exultantium uoces audie  
batur, omnia urbis loca ingentia letitiae signa praese  
rebant. Iamq; inualescente die, cunctisq; quae ad regiae  
coronationis magnificentiam conducere uidebantur ma  
gnifico apparatu dispositis, duo Cardinei ordinis pur  
purati patres, uidelicet Medices & Dorius Cardinales  
protinus palatium adeunt, ubi erat inuictissimus Caesar,  
rex

## DE CORONAT. IMP. HISTO.

rex catholicus, purpurea ac diuersis ramusculis argen-  
to crispato in extis uariegata talari toga indutus, ali-  
quot principibus innumeraq; Italarum, Hispanorum,  
Burgundionum, & utriusq; Germaniæ Alemānorum,  
aliarumq; diuersarum nationum nobilitate stipatus:  
qui à reuerēdiſſimis illis patribus primum quibus decuit  
officijs salutatus, magno omnium applausu ad Longo-  
bardicæ Coronationis sacrum, quod in eiusdem palatii  
sacello instructum erat, hoc quem dicemus ordine pro-  
ducitur. Prægredebatur Cæsarem ornata auro & pur-  
pura, magnificis sumptibus ingens nobilitas. Post cuius  
agmen succedebant innumeri Barones, Comites, Mar-  
chiones, & plerique duces ac principes. Equibus proxi-  
me antecedebant Cæsarem, inclytus dux Aſcaloniæ, &  
Marchio à Moia, qui regium enssem in sua uagina Cæsa-  
ri præferbat. Tum generosus Marchio Asturicæ, regale  
sceptrum gerebat. Deinde magnificentissimus Ale-  
xander de Medices, summi pōtificis nepos, & dux Pen-  
næ, aureum illud pomum mundi typum ferebat. De-  
mum illustris princeps, sacri Romani imperij uica-  
rius perpetuus, Bonifācius Palæologus, Marchio  
Montisferrati, regiam coronam ambabus manibus  
gestabat. Euestigio diuus Cæsar medius inter illos duos  
reuerendiſſimos Cardinales incedebat: quem à ter-  
go proxime sequebatur, strenuus ac illustris prin-  
ceps, Henricus comes à Naßau, & Marchio Ze-  
nette, aurei uelleris miles, ac Cæsarei cubiculi præfe-  
ctus primarius. Post quem externorum regum ac  
principum, uariarumq; gentium auratis uestibus Ora-

ERR. COR. AGRN.

tores & legati: tum purpurati Senatores, candidati  
 Consules, ac Scriniarum magistri, Secretorum scribae  
 atq; Questores, reliquorūq; milicorum agmina, singula  
 pro sui ordinis dignitatisq; gradu discriminatim  
 succedebant. Hac insigni pompa, ad (quod diximus)  
 sacellum usq; itum est, ubi praestolabatur Caesarem re-  
 uerendissimus cardinalis Dertusensis, qui clarissimo  
 pontificatus habitu indutus, in pontificia sella sedebat  
 ad altare, multorum antistitum caterorumq; ecclesiae  
 praelatorum turba sociatus. Cui exhibens Caesar debi-  
 tam reuerentiam, ab eodem quibus decuit officijs & ho-  
 noribus excipitur. Conuersus deinde Caesar ad altare,  
 genibus flexis adorabat. Quem asumentes praedicti  
 duo cardinales, fecerunt sedere in medio ipsorum: &  
 principes illi qui Coronationis insignia portauerant,  
 suis per ordinem locis sedere iussi sunt. Tum insulatus  
 cardinalis accepto prius à Caesare consueto iureiuran-  
 do, ex mandato beatissimi patris illi per Breue aposto-  
 licum ab episcopo Malte praesentatum sacris quibus-  
 dam precibus ad hoc institutis benedicens, auspiciatissi-  
 mum felicissimae coronationis dedit exordium. Produ-  
 ctusq; est Caesar ad altare. Ibidem per aliquot sacro-  
 rum ceremonias precesq; & inuocata alta uoce quam  
 litaniam uocant, sanctorum suffragia, prouolutus in-  
 stratum illi magnifice paratum, iacebat. Peractis pre-  
 cibus illis, acceperunt Caesarem illustris comes à Nassau,  
 & alter generosae nobilitatis uir, Dominus de Noir, co-  
 mes, Caesarei corporis secundarius custos: qui attollen-  
 tes Caesarem, exuerunt illum utraque ueste sua, superio-

DE CORONAT. IMP. HISTO.

re uidelicet toga & interiore subucula: relaxatisq; tho-  
 race & camisia, spatulas cum toto dextro brachio de-  
 nudauerunt. Quem cardinalis ille sacrorum antistes,  
 statis ceremonijs precibusq; sacrosancto catechumino-  
 rum oleo intra spatulas & in dextro brachio perun-  
 xit. Et reuerendus pater Guilielmus Vandanesse Cau-  
 riensis Episcopus, Cesareæ maiestatis Eleemosynarius  
 primarius, cotum manibus gestans, uncta loca deter-  
 gebat. His peractis reuertus suo habitu Cæsar, ductus  
 est in sacrariū: ubi sumpta regia abolla, toga uidelicet  
 argentea prælonga & desuper cincta, superindutusq;  
 regio patagio, ex uillosa purpura auro crispato inter-  
 texta, armelims candidissimis pellibus suffulto, cuius  
 reiectum in terga humerale, circum spatulas diffusum  
 pendebat. Hoc regio ornatu tecto capite consucto bir-  
 ro, medio duorum cardinalium regredientem Cæsa-  
 rem cum principibus, generosus uir Adrianus à Croy  
 Rhodij dominus & Cesareæ maiestatis architriclinus  
 primarius, leuata indica arundine præibat, illustri co-  
 mite de Nassau à tergo prælongæ abollæ pariter atq;  
 patagij simbrias sustinente: ductusq; est Cæsar in so-  
 lium, quod illi iuxta summi pontificis cathedram para-  
 tum erat. Non longè sedebant cæteri principes, cir-  
 cumstantq; purpurati proceres. Iamque aduentæ-  
 re cernebatur beatissimus pater summus Pontifex  
 suis cardinalibus & multis admodum episcopis eccle-  
 siæq; prælatis comitatus. Quo ad sacelli ostium appro-  
 pinquante, assurgens de solio suo Cæsar, illi in occur-

sum progressus, quā maxima potuit honorificētia Pontificem excepit: a quo uicissim benignissime consalutatus, pariter cum illo ad altare regressus est, ubi utrisq; & Pontifici & Cæsari magnificis stragulis, ac aureis puluinis instrata pulpita parata erant. Iamq; procumbente ante solium suum Cæsare, Pontifex flexis genibus inclinato capite, rem diuinam quam missam dicimus, exorditur: Prælectoq; confessionis symbolo, ac data reatum absolutione, pontificiam cathedram conscendit, Cæsare pariter in suo solio, cæterisq; cardinalibus & principibus suis in subsellijs sedentibus: Posita enim erant coronationis insignia supra altare. Interea reuerendissimus cardinalis Dertusensis, papalem (ut uocant) missam solennibus ceremonijs peragebat. Cumq; uentū esset ad canticū illud, quod (q̄ ad gradus pulpiti cātatur) gradale dicūt, productus est Cæsar per cardinales illos, qui sibi collaterales assidebant, ad pōtificem: coram quo procumbens in genua nudo capite, ab eodem precibus aliquot sacrisq; ceremonijs benedictus est. Posuit' que pontifex in dextræ manus anularem illius digitum, anulum quem Pistauriensis Episcopus paratum tenebat, cui magni pretij adamas infixus erat: accinxit' que illum gladio super femur suum. Quem eleuatus in pedes Cæsar educens, & ter in aëra uibratum, terq; in terras defixum, porro supra sinistrum brachium suum reclinatum, reposuit in uaginam ad sinistrum latus suum: rursusq; procumbens in genua, coronam quam uocant chalybeam, pontifex non absque solennibus ceremonijs capiti eius imposuit, regem' que

DE CORONATI IMP. HISTO.

Longobardie pronuntiavit: ponensq; in manus eius sceptrum & mundū, ad singula sacris quibusdam precibus & ceremonijs benedicens, plenariā regni tradidit administrationem. Quem postea ad pedum beatorū oscula prouolutum, & gratias agentē, reuerendissimi Cardinales attollentes, in regiū solium inthronisarunt, regemq; Longobardie proclamarūt. Tunc assurgens in pedes beatissimus pontifex, illud diuorum Ambrosij & Augustini iubileū canticum: (Te deum laudamus), alta uoce exorditur. Quod perinde pontificij cātōres suauissima uocū melodia prosecuti sunt. Cōtinuata deinde suis utrobique obseruatis ritibus Missarū solennitate, cum caneretur antiphona illa, quam offertoriū dicunt, processit ad altare Cesar, & oblato munere suo, sacri calicis operculū (patinā uocant) osculatus est. Rursumq; ad canticū Agnus dei, accedens ad osculū pacis, pōtificem in maxillā dextram summatum reuerentia osculatur. Cumq; iam postrema Missæ antiphona (quæ communionis nomē habet) caneretur, productus iterum ad altare Cesar, ibiq; in genua procumbens, orationi religiosissime intentus, ab ipso reuerendissimo Cardinale, qui pontificiam Missam peregerat, sacratissimo Eucharistiæ sacramento refectus est. Porro peractis omnibus beatissimus pater summus pontifex benedicēs populo, centum annorū poenitentia singulis cōdonauit. Accipiens deinde per manum Cesarem, qua uenerant pompa, maximo oīm cum gaudio regrediūtur in palatiū, ubi mutuo sibi congratulātes consalutātesq;, unusquisq; reuersus est in triclinium suum. Eadē die post sacram coronationē po-

## H. P. O. B. B. B.

meridianis horis ingressus est Bononiam, magnificentissimus princeps Franciscus Maria Rovera dux Urbini, Romane urbis praefectus Caesareus, cui generosus dominus à Rhodio, Caesareae domus magister primarius, cum multis Caesareae aulae satrapis obviam profectus, Caesareae maiestatis verbis honorificentissime excepit: neque minus plerique cardinales & episcopi cum pontificijs aulicis eidem duci occurrentes, utrorumque magnificentia pompa in urbem traductus est. Residuumque diei illius festivissima letitia transactum, instaurati magnificis sumptibus ornatissimi triumpho, extructi arcus, parati ludii, variaque gaudiorum spectacula, quae urbs superba publico aerario, tum officiosi ciues priuatis sumptibus ultro exhibuerunt. Per uniuersam urbem, perque suburbia, per singula compita, cantibus & tibijs dulcissimisque uariarum musicae instrumentorum modulis personabant tripudiantium cateruae, felicem sibi illum diem congratulantes, ac Carolo Caesari magnis laetitia clamoribus applaudentes: excitati ignes tanta copia, ut nocturnas tenebras flammarum splendore exuperarent, totamque cum die nocte felicissimis gaudijs pergerunt.

### QVID SEQUENTI LONGOBARDICAM Coronationem die actum est.

Postera die perdurantibus adhuc publicis praecedentium gaudiorum ostentis, ciuibusque Bononiensibus adhuc maiora molientibus, nuntiat interea aduentus potentissimi Allobrogum principis, quem ducem Sabaudiae hodie appellamus, tum aliorum quorundam à Germania superiore principum, in quorum occursum repete undarum in speciem effusa  
popule

DE CORONATI IMP. HISTO.

populi utriusq; sexus multitudo extra urbē, oēs cāpos,  
oēs uias oppleuit, deſiſſimisq; turbarū globis principib<sup>9</sup>  
illisq; longiſſime procedere obuiā geſtiebat. Cōſpicitur  
primū illuſtriſſimus Sabaudie dux Carolus, & Carolo  
diuo Cæſari cognatus, cum in ſigni antiſtitū, abbatum,  
comitum, baronū, aliorumq; nobiliſſimorū uirorum, au  
ro & purpura reſplendentium ornaſſiſſima turba, innu  
mera equitum multitudine longa phalanga aduentare.  
Quod ubi in aula Cæſaris reſcitum eſt, illuſtris comes  
Henricus à Naſſau, cum ornaſſiſſimo Cæſareorum pro  
cerum agmine aduentanti Allobrogum principi occur  
rens, regijs Cæſareæ maietatis uerbis ſalutem illi an  
nuntiabat, felicem que aduentum gratulabatur. Tradu  
xit que intra urbem in palatium ad Cæſarem primum:  
cuius manum exoſculatus, & ab illo benigniſſime ex  
ceptus, poſt mutuas aliquot conſabulationes dimitti  
tur, accedensq; pontificem, poſt pedum beatorū oſcula  
traducitur in diuerſoriū ſuum illi magnificētiſſime pa  
ratū, ubi ad imperatorie coronatiōis pompā (que in ſe  
quentem diem futura erat) ſe interea magnificētiſſimo  
ornatu apparabat. Nō multo poſt Allobrogū princ ipis  
ingreſū uenit ſereniſſimi principis Ferdinandi, Vnga  
rie et Bohemie regis & Austrie archiducis, Cæſareæ  
maietatis germani fratris legatus et orator, nobilis et  
reuerendus dominus Bernhardus, episcopus Tridenti  
nus. Venit etiā ex conitibus Palatinis Rheni atq; Bua  
rie ducibus, illuſtriſſimus princeps Philippus, Cæſareæ  
maietatis agnatus, uterq; Teutonico apparatu et equi  
tū nūero cōſpiciuus, magnoq; nobiliū et equeſtris ordi  
nis

nis strenuorum uirorum agmine stipatus: qui uicissim non minori consalutationis pompa cōgratulationis que gaudio excepti, sua ad diuersoria magno omnium applausu traducti sunt. Nimis longum foret recensere, quibus honoribus principes illi à summo pontifice, à Cæsare, à patribus, à Bononiensi magistratu excepti sint: quibusq; felicissimis studijs dies illa transacta est, tota in principum illorū ingressum occupata. Omnes plateæ, omnes domus, omnes fenestræ, omnia compita conspicientium multitudine cōplentur. Occurritur illis undiq; ornatissimis consalutantium, talemq; illis Cæsarem congratulantium pompis. Hinc insignes apicibus sacerdotes, & uetustissimæ scholæ, omni doctrinarū genere insignes, cum discipulis doctores: inde conspicua grauitate togati senatores, & municipali purpura uenerandi ciuitatis consules, festiuq; liberæ nobilitatis iuuentus. Feruntur omnes gaudio, siugulaq; loca publica lætitia occupabat. Ipsa plebs passim portas ac fenestras uirentibus fertis coronabat, alij ad nocturna lumina funabula parabant, alij lignorum strues congerebant, alij fasces pice & bitumine illitas ad flammaram fomenta subijciebāt, alij ad solennia sequentis diei spectacula, triumphales arcus multiformes instaurabant, alij trophæa erigebāt, alij ludorum magnificentiam adornabant, alij portas de hostibus innumerabiles Cæsaris uictorias, superbe magnificeq; effingebant, alij inuentas nouas terras, & ad Antipodas usq; toto Oceano quæsitæ remotissimas insulas ostentabant. Nullus aut ætate aut ualitudine tam imbecillis, qui otio detineretur, qui non aliquid ad publi

## DE CORONAT. IMP. HISTO.

cum gaudium, pari letitia diligentiaq; aut excogitaret aut operaretur: non matrone, non uirgines, non pueri, non tremule anus titubantesq; senes suis muneribus uacabant, quo felicissimam Caroli Caesaris in Romanorum imperatorē coronationem, auspiciatissima solennitatis pompa perpetuæ posterum memoriæ consecrarent. Sic tota illa dies cum in illustrissimorum principum illorum ingressum & consalutationem, tum in Cesareæ Maiestatis in Romanorum imperatorem futuram postera die coronationem, concelebrandam, festiuissimis laboribus transacta est.

QVA POMPA AVGVSTALIS CORONATIO incepta sit, & quo ordine summus pontifex templum diui Petronij ingressus.

DEscribenda nobis nunc est Augustalis coronationis solennitas, quæ postridie à Longobardica coronatione peragēda restabat. Erat illa dies sexta Calend. Martias, dies ter felicissima terq; albo calculo signanda, dies qua in hanc lucem editus Caesar, maxima omnium spe, nec uana quidem, mundi dominus natus est, dies qua de Gallis ab antiquo hostibus iam sepe antea uictor, tum etiam triumphator, capto illorum rege, gloriosissima et inaudita superis temporibus semper que ueneranda uetoria potitus, unde tandem hæc nobis cum Gallis felicissima pax & affinitas parta est: Qua eadem die nunc Augustale Romani imperij diadema, è septimi Clementis summi Christianorum pōtificis beatissimis manibus suscepit. Iam iam aderat opratissima illa dies, qua fugato atræ noctis nubilo coelum matutino crepusculo,

disse.

EBJ. OOR. ANND.

disiecta obscura tenebrarū caligine, ante solis exorientis radios adhuc propriae lucis candore resplenderet, cū discursu triumphali nobilium turbæ plateas complent, tantaque hilaritudine cuncta gaudebant, & serena facie gestiebāt, ut præter peculiarem morem etiam equi & canes, & quæque domestica hominibus animalia incundis gestibus uocibusque exultare sentirentur, canoræque auiculæ suauissimos concentus ultra consuetum adsonarent, exultantiumque uocibus ipsum cœlum reboaret. Admurmurabant dulci Zephyro perflati arborea, erumpentibusque odoriferis floribus turgentibusque gemmis, amœna uiridaria arridebant. Sic campi, sic nemora, sic prata florulento uirore alacritatem præ se ferebant, ut non bruma, sed uer ipsum pareret. Omnis creatura futurum imperatorem temporum dominum orbisque totius rectorem, uelut numen aliquod cœlitus demissum uenerare uidebatur. Longum esset hic referre incredibilem inestimabilemque uestium ornatum, quibus inter se cum pomposi Hispani, tum magnifici Itali & profusi Burgundiones, & uinci impatientes Germani, magnificentissimis sumptibus concertabant, & quisque quibus potuit quàm maximo sumptu cōparatis, suum præ cæteris in Cæsarem affectum ostentare nitebat. Hi aureis, illi argenteis, isti holoseris, alij polymitis, alij planis, alij uillosis tū infectis purpura & tinctis murice & cocco, tum Attalica Semiramidaque textura & Phrygio opere elaboratis, insertisque cum unionibus uariarū gemmarum lapillis resplendebant. Equi omnibus tales, quales Turno fuisse describit Ver-

DE CORONAT. IMP. HISTO.

bit Vergilius, & Homerus ad Troiam uenisse narrat Menonem. Ea erat pompæ sollemnitas, cui nihil adijcē ad gloriæ magnitudinem potuisset. Tamque crescentibus orientis solis radijs illuxerat clara dies, cum princeps & sarapæ cæteri que nobiles, palatium protinus adeunt, ubi in amplissimam basilicam, ad alteram palatij contignationem ascendentes, omnes ad Casarem conueniunt. Quod ubi rescisset pontifex, dispositaq; esse omnia, ipse prior pontificio ornatu sacrisq; uestibus indutus, multis admodum cardinalibus & episcopis singulis in pōtiscalibus eorum sociatus, templum diu Petronij hoc ordine ingreditur: Prægrediebantur bini et bini, cubicularij, ostiarij & scribæ apostolici. Post illos duodecim Bononiensis scholæ ueierani legum doctores equestri ordine & palatinatus dignitate à Casare recenter donati. Deinde octo eiusdem ciuitatis uirū patricij uenerabili pompa succedebāt, quos sequebatur Rector uniuersitatis sua purpura superb⁹. Deinde prætor urbis Bononiensis, quem Potestatem uulgo uocant, in ueste aurata admodū conspicuus. Postea ibant auditores Rotæ cæteri q; iudicioꝝ officiales. Demum LIII. cum episcopi tum archiepiscopi, singuli in pōtiscalibus suis uenerabiles. Hos proxime sequebātur reuerendissimi cardinales per ordinem uidelicet Medices, Dorias, Grimald⁹, Gaddi, Mātuanus, Pisanus, Sæctæ crucis, Cornarus, Grimānus, Perusiū, Rauēnates, Inchefordius, Cæpegius, Anconitanus, Sanctoꝝ quatuor, Senēsis, Farnesius, singuli in suis mytris & pallijs, quæ pluuiala uocant, quorum patagium scuti instar in terga dependet.

Dehinc

## DE. ORD. ACCESSIONIS.

Dehinc duo ecclesie tribuni siue capitanei, quos Italicum uulgus cōsalonerios uocat, magnanimus comes Ludouicus Rangon, & magnificus dominus Laurentius Cibo, ambo armati incedebant. Post quos adhuc alij tres reuerendissimi cardinales, Ceserinus, Cæsius & Cibo, beatissimo pontifici assistentes ambulabant, in quorum medio sanctissimus pater Clemens, eius nominis papa septimus, pontificio ornatu triplici diademate coronatus, in aurea pōtificali cathedra ab octo purpuratis statoribus sub aureo umbraculo sublimis ferebatur. Quē deinceps ingens abbatum, protonotariorum, aliorumq; cum ecclesiasticorum prelatorum tum secularium nobiliumq; satraparum magnatum que turba sequebatur. Cum que iam beatissimus pontifex intra templū prædictum ad altare maius usque applicuisset, singulis sua loca occupantibus, inceptum est officium, quam concinentibus psalmis, Tertiam uocant: tum exhibita pontifici consueta obedientia, à seniori cardinaliū Farnesio incepta, singulis deinceps pro sue creationis ordine cardinalibus manum pontificis deosculantibus. Proinde singuli archiepiscopi, post etiam episcopi consimili ordine ad pedum oscula processerunt. Interea missi sunt duo ex reuerendissimorum cardinalium cœtu, uidelicet Saluiatus & Rodolphus Diaconi Cardinales, ut Cæsarē adducerent in templum, qui hac quā nunc dicemus pompa palatio egreditur.

QVO ORDINE EX PALATIO  
itum est in templum.

Antei.

DE CORONATI IMP. HISTO.

**A**Nteibat ingens nobiliū puerorū caterua, pulcherri-  
 mam de se speciē præbens: subsequēbātur magno nu-  
 mero fulgidæ nobilitatis et equestris ordinis uiri, omnes  
 quidem magnifico ornatu spectabiles. Deinde complu-  
 res barones, comites, marchiones & pleriq; duces, et sa-  
 cri Romani imperij principes, quibus Cæsareæ aulæ di-  
 uersorum munerū præfecti, satrapæ succedebāt: Deinde  
 de externorū regum atq; principū, uidelicet Franciæ,  
 Angliæ, Scotiæ, Lusitaniæ siue Portugalliæ, Vngariæ,  
 Poloniæ, Bohemiæ, Austriæ, Sabaudia, tum etiā Cæsa-  
 ris multorū suorum regnorū principatumq; Castella,  
 Legionū, Arragoniæ, Nauarra, Neapolis, Siciliæ, Gra-  
 nata, Burgundiæ totiusq; Aufrasiæ & reliquorū palu-  
 dati Heraldī, ceteriq; cum Feciales tum Caduceatores  
 et Corynophori inspectione digni ambulabāt. Post quos  
 Cæsareæ aulæ architriclini, quos uocāt magistros do-  
 mus, cū suis arundinibus (Scipiones antiqui uocant) bini  
 & bini, pariter incedebāt. Supremus autē et primarius  
 magister, generosus dñs à Rhodio, eleuata arūdine sua  
 sequebatur illos solus. Cōtinuo Cæsar, & qui coronatio-  
 nis insignia ferebant principes, hoc ordine successerūt:  
 Primum ibat illustris princeps Bonifacius Palæologus,  
 marchio Montis ferrati, toga holoserica cocinea indu-  
 tus & superuestitus ex uillosa purpura, patagiata chla-  
 myde, candidissimis armellinis pellibus suffulta, tum et  
 maximi sumptus gemmata tyara caput eius integebat,  
 sacrumq; imperiale sceptrum aurcum magnificentissi-  
 ma cum arte tum impensa elaboratū, dextera præfere-  
 bat. Iuxta sequebatur illū strenuissim⁹ et magnanimus  
 H princeps

ERN. QOR. AC ROR

princeps Frācisus Maria Rouera, dux Urbini, etiā suo ducali ornatu incedēs, q̄ imperatoriū gladiū (cuius capulus et uagina arte aurifica et gēmaria supra omnem aestimationē ad miraculū spectantiū sunt elaborata, sua dextera eleuatū attollebat. Insequuntur istos p̄ ordinē, ex Palatinis Rheni et Bauariæ ducib⁹ illustris princeps Philippus, ducali purpura ac tyara magnifice ornatus, q̄ aureum mundū manibus sustinebat. Deinde potētissimi Sabaudie dux Carolus in suo ducali habitu tā superbissimo sumptu elaborato, ut tyara illius supra C. milia ducatorum aestimata sit. Hic sacrū imperij diadema ex auro obrizo pretiosissimis lapillis refertū, adeoq̄ sumptuosum ut omnē aestimationē excedat, ambabus manibus gestabat. E' uestigio diuus Cæsar Carol⁹ abolla regia uestitus, sup̄indutus ex crispato auro Babylonica textura p̄ elōgo patagio, corona regia insignis, medius inter prænotatos illos duos p̄tificio ornatu insulatos diaconos cardinales incedebat, eiusq̄ postremas simbrias illustris comes Hēricus à Naßau sustinebat. Proxime deinde sequebant quatuor insignes episcopi, tum regū Franciæ, Angliæ, Scotiæ, Portugalliæ, Vngariæ, Bohemiæ, Poloniæ, ducis Ferrariæ aliorq̄ principū, tū Venetorū, Genuensium, Senensium, Lucensium, Florentinorū, et aliarū gentiū oratores atq̄ legati, clarissimi quidē oēs. Postremo Cæsarei cōsiliij senatores ac uiri consulares secretorumq̄ scribæ, et reliqua togatorū turba suis discretis ordinibus succedebat. Deniq̄ post longū illorū ordinē nouissimo loco fulgētes auro loricati aliquot bipenniferi, processions totius pompam claudēbant.

DE CORONAT. IMP. HISTO.

QVIBVS CEREMONIIS AVGVSTA

lis coronatio p̄acta est, atque genero  
sus Adrianus de Croy dñs à Rhodio,  
in comitem prouectus est.

**C**onuenerat omnis hæc multitudo, in ea quã diximus  
altiore palatij basilica, ex qua narrato ordine in in-  
feriorem que in primo solario est basilicã descēdebat.  
Erat ibi perforato muro cōstructum ostiū per amplū, a  
quo extructus pons sublimis utraq; parte munitus, et un-  
diq; uirētibus fertis ex hedera, myrto lauroq; uestitus,  
insertis pōtificijs & Cesareis clypeis, per forū mediū  
ad ostiū tēpli diui Petronij per ducētos ferme passus, ea  
altitudine, qua erat prima palatij cōignatio, sublimis  
protēdebat, atq; exinde intra tēplum in chorū usq; con-  
tra altare maius paulatim declinabat: ad cuius extremū  
cōtra ostiū tēpli in sublimi suggesto fabricatū sacellū,  
diuæ uirginis intra turres phanum representabat: per  
hunc pontē in tēplum usq; tota pōpa à sublimi procede-  
bat. Cumq; iam Cesar ipse ad sacellum usq; (quod dixi-  
mus ad extremū pontis extructū) peruensset, à Roma-  
nis canonicis et decano diui Petri (q ad hoc ex urbe Ro-  
mana Bononiam uenerāt) correptus, ductus est intra sa-  
cellum ad altare, ubi paratum illi erat pulpitiū pretioso  
tapeto ac aureo hypocorismate instratum, in quod pro-  
cumbens in genua Cesar, post breuē oratiunculam iusiu-  
rādum beato Petro eiusq; sanctissimo uicario Romano  
pontifici præstitit, in manus Saluiati cardinalis, ea for-  
ma, qua Ludouicū Caroli filiū iurasse, Decreta confir-  
māt. Tūc per uenerabilem Ciceræ episcopum Ariostum

Ferrariensem, summi pontificis architrictim induitus  
 Caesario ostio, quod superpellicium uocant, acceptaq;  
 quae dicitur amicia in canonicum sancti Petri inuestitus  
 est. Cui sic stanti ante altare, decanus & singuli per or  
 dinem canonici, exhibita augustali reuerentia, man<sup>o</sup> deor  
 sculati sunt. Egressus deinde sacellum illud, a duobus illis  
 ducibus cardinalibus medio interceptus, traductus est  
 intra templum, ad cuius ostium ab alijs duobus reuerendissi  
 mis et post priorem senioribus episcopis cardinalibus,  
 Anconitano & sanctorum quatuor coronatorum, summa  
 cum honorificentia obviam exceptus, post certas precau  
 las intra templum abducitur. Vix Caesar cum cardinali  
 bus praetergressus ostium templi, insequentibus aliquot ar  
 matis stipatoribus, pons ipse super quem ingrediebatur  
 xx. ferme pedum longitudine contractus corruit, cecide  
 runtq; innumeri, unus aut alter moribundi, pauci uulnera  
 ti inuerti sunt: res ab omnibus miraculo tenus habita, non  
 oes una periisse. Pleriq; hac rem in omen uertentes, ex  
 contracto ponte nullum deinceps alium imperatorem corona  
 tum iri, uaticinari ausi sunt. Iamq; Caesar ingressus tem  
 plum ad sacellum diuo Gregorio intitulatum traducitur, ubi  
 positus superpellicio atq; amicia, per uenerabile Cau  
 riensem antistitem, sacris uestibus, humerali & alba, &  
 Dalmatica, & tibialibus, & sandalijs induitus est, ac im  
 periali trabea circumdatus, quae Babylonicis ac Phrygijs  
 artibus contexta, & insertis pretiosissimis gemmis mul  
 tiformiter uariegata, sic ut cum descriptione sit diffici  
 lis, tum pondere ferè importabilis, magnificentia eius  
 etiam supra omne pretium inestimabilis existat. Hoc

sacro

DE CORONAT. IMP. HISTO.

sacro atq; pretiosissimo habitu adornatus Cæsar, duobus  
 præsulibus à quous latere, uidelicet Barrēsi, Palatinēsi,  
 Brixieſi et Cauriēsi, ac illustri comite de Naſſau à ter  
 go, gemmatæ trabeæ graue pōdus ſuſtinentibus, medius  
 duorū cardinaliū ad medium uſq; tēpli, cui loco Rotæ  
 Porphyreæ nomē indiderāt, traductus eſt: ibi trinā be  
 nedictionem accipiēs, proinde ducitur ad altare maius,  
 quod diui Petri apoſtoli Romanā aram repræſentabat.  
 Ibi ſup aureā mattā, aureo puluino ſubdito prouolutus,  
 uſq; poſt cātat aſſitaniaſ aliāq; ſuffragia, permā ſit: quē  
 poſtea attollētes duo cardinales, uidelicet Cāpegius pri  
 or preſbyterorū, et Cibo prior diaconorū, in ſacellū di  
 uo Mauricio adſcriptum, adduxerūt: ubi p præſantiſſi  
 mum patrē cardinalē Farnēſiū Oſtienſem antiſtitē, &  
 cardinaliū epiſcoporū priorē, ſed & totius reuerēdiſſi  
 morum cardinaliū collegij ſeniorē atq; decanū (exutus  
 prius & ſolutus uestibus) ſacroſancto chryſmate, à dex  
 træ manus reſtricta uſq; in cubitum, atq; intra utraſq;  
 ſpatulas in dorſo, nō ſine ſacratiffimis benedictiōibus et  
 ceremoniarū ritibus delinitus eſt, et p uenerandū Cau  
 riēſem epiſcopū deterſus, & quo fuerat indutus ſacro  
 pretioſoq; amiētū reſtitutus. Tunc ruruſ Saluiatus et  
 Rudolphus cardinales qui Farnēſio aſtiterāt, unā cum  
 illo cōducunt eum ad ſummū pontificē primū, qui ſacro  
 pontificij ornatu in ſancta apoſtolica cathedra omni po  
 tentis dei uicarius ſedebat inxta altare. Cui exhibēs ſo  
 lennem reuerētiam Cæſar, ſuper ſtratum magnificen  
 tiſſimum ante illum procumbebat. Accedens autē ad al  
 tare pontifex, rem diuinā pari religione, maxima cum

solēnitate inchoavit: peracta q̄; cōfessione cū absolutio-  
 ne, ac intonato p̄ eum alta uoce Missæ introitu, & suffi-  
 to altari, accedēs pontificē diuus Cæsar, osculatus est il-  
 lum in maxilla et in pectore: deinde præcedētibus prin-  
 cipibus atq; coronatiōis insignia ferētibus, traduct⁹ est  
 Cæsar in solium, quod illi paratū erat in imo chori, quo  
 etiā abductus erat pōtifex, in cathedrā illi paratā. Re-  
 deuntēsq; principes ad altare, posuerūt insignia, quæ p̄  
 ceremoniarū magistrū q̄ sacris præerat, locata sunt sup̄  
 altare, reuersiq; sunt principes ad Cæsarē in subsellia  
 sua. Interea cū res diuina diuersis ceremonijs usq; post  
 canonicæ epistolæ lectionē (quā duo acolyti, Ioānes Al-  
 berinus subdiaconus ap̄licus Latine, et Braccius Martel-  
 lus camerarius pōtificis Græcè canebāt) pacta esset, ad-  
 duxerūt Cæsarē prædicti duo cardinales ad pōtificem,  
 ante quem sup̄ puluillo aureo Attalicæ stragulæ iniecto  
 in genua p̄cubuit. Tūc p̄ episcopū Pistauriensem sublar-  
 tus ex altari sacer gladius, et datus diacono cardinali,  
 è cuius manibus accipiēs illū pōtifex, et eductū è uagina  
 sua benedicēs, dedit in dexterā Cæsari, et belli iura tra-  
 didit, inquit: Accipe gladiū sanctū, mun⁹ à deo, in quo  
 cōcides aduersarios populi dei Israël. Quē rursus ac-  
 cipiēs è manu Cæsaris, qui Missæ ministrabat diaconus  
 cardinalis, remisit in uaginā reddiditq; pōtifici: qui uā-  
 tibus cardinalibus accinxit illo Cæsarē sup̄ femur suū  
 sinistrū. Tūc surgēs in pedes Cæsar, eductū gladiū ua-  
 lida dextra, ter in aëra uibravit, et ad singulas uices  
 aciē in terrā defixit. Porrò remisit illum in uaginā suā,  
 & reclinauit se in genua ante pontificē: qui solennibus  
 cere-

DE CORONAT. IMP. HISTO.

ceremonijs ad singula benedicēs, aurcū illud pomū mū  
 di representaculū, dextra: atq; sceptrū immortalē uir-  
 tutis et fidei pignus, sinistra manibus eius p uices impo-  
 nens, orbis imperiū illi tradidit gubernandū, quod et il-  
 le magno aīo regendum suscepit: Postremo solēnissimis  
 ceremonijs sanctissimisq; benedictiōibus impiale diade-  
 ma sacro capiti imposuit, sacratissimū illi imperato-  
 ris nomē characterēq; contribuens. Mox oīs etas, sexus  
 & ordo, ad sacro capitis diadematisq; conspectū effu-  
 sissimo gaudio stupefacti, et quasi extra se positi sunt.  
 Quorū intīmā candidissimī animi letitiā, quæ res ma-  
 gis exprimere potuit q̄ larhymæ, quæ passim spectan-  
 tiū genas irrigabant? Tūc prouolutus ad pedū beatorū  
 oscula Imperator, iacentē illum ad pedes suos Clemens  
 pōtīfex clemētissimo affatu, iuuātibus cardinalibus at-  
 tollit. Tum discinctus est & gladius, & euagnatus tra-  
 ditus est strenuissimo duci Urbimati, præferendus. Tū  
 duo illi reuerēdissimi cardinales, Saluiatus et Rudol-  
 phus, imperatorē iam diademate coronatū, in sinistra  
 sceptrū, in dextera mundū gestantē, in thronū suum, q̄  
 iuxta summi pōtīficis cathedrā magnificētissime appa-  
 ratus erat, producerūt: et statutis ceremonijs in throni  
 sarūt Caorlum V. Romanorū imperatorē semp Augu-  
 stum, mūdi totius dñm, uniuersis principibus et populis  
 semp uenerandū metuēdumq; denuntiantes. Sedebatq;  
 imperator ad sinistram pōtīficis, superior primo cardi-  
 nali episcopo: asidebātq; illi duo cardinales diaconi, si-  
 cut asidere solēt pōtīfici, et quatuor episcopi. Interea  
 scātata sunt p̄ impatore suffragia, quā Litaniā uocant,

HA. COB. ACDB

inuocantibus diuos cardinalibus diaconis, et respondētibus cātoribus: Tu illū adiuua: loco illius quod dici solet: Ora pro nobis. Finitis tandē suffragiorū supplicationibus, sanctū dñi euangeliū utraq; lingua, primū Latina per cardinalē Ceserinū, deinde Græca per archiepiscopum Rhodiorū, alta uoce lectū est. Postea fidei Christianæ Nicenū symbolū dulcissima harmonia cantatū: Cūq; ad Offertoriū uentū esset, imperator depositis in manus principū diademate, sceptro et pomo, ac simul magnificētissima illa trabea, nudus capite in sacra Dalmatica tunica procedēs ad altare, obtulit munus suū ad pedes pōtificis. Erat aut̄ mun⁹ xxx. numūm aureorū, et singuli ualoris ducatorū x. eò q; esset ei dies illa natalitia, qua iam xxx. etatis annum cōpleuit. Consueuit enī quotannis die illa totidē numos aureos offerre, quot annorum tunc cōpleset etatem. Facta oblatione offertur pontifici solennibus ritibus lauamē: qui lotis manibus accessit ad altare: quē secutus imperator, ministravit illi, & hostias & uinū, & aquā sacrificāda porrigēs, deinde flexis genibus procubuit in pulpitu, aureis peristromate & puluinis constratū, quod illi paratum erat ad cornu altaris, permāsitq; ibi intētus sacro Missæ canoni usquequo caneret: Agnus dei. Tum surgēs adiit pontificē, illūq; osculo pacis in dextra maxilla atq; in pectore deosculatus ē. Tū secutus pōtificē ab altari, ambo reuersi sunt ad sedes suas: iuxta quas pstrati in genua, iūctis manibus, nudis capitibus, deuotissimis oratiōibus intēti, sacratissimū eucharistiæ pabulū summa cū religiōe expectabāt, quā summ⁹ sacerdos et pōtifex sup patinā re  
lique

DE CORONAT. IMP. HISTO.

liquerat in altari. Accipiēsq; cardinalis Cibo, q; diaconus  
 Missæ ministrabat, sacrā patinā, eleuās q; ante altare, co  
 rā uniuerso populo mōstrabat, tradidit q; deinde alteri  
 cardinali Cesis, q; subdiaconū agebat. Hic accipiēs illā,  
 religiosissima reuerentia pertulit ad pontificē: qui acci  
 piens manibus eucharistiam, quæ maiuscula hostia erat,  
 benedixit & fregit per medium, in cuius una parte de  
 uotissima mentis contemplatione Christi corpus depra  
 stus est. Deinde allato sibi benedicto calice, saceratissi  
 mum Christi sanguinem aureo calamo pari deuotione  
 exuxit: porro ex alio calice uinū ablutionis hausit. De  
 inde fregit alterā partem hostiæ, dedit q; duobus cardin  
 alibus, Casarino diacono, & Alberino subdiacono. Cō  
 municato pontifice & duobus illis cardinalibus, procu  
 buit ante illum Imperator: corā quo illustris comes à  
 Nassau, & generosus dominus à Rhodio: hic cubiculi,  
 ille architrictimij, præfecti primarij, magnificentissi  
 mam mappā ex bysso auro'que contextā, atq; ex mar  
 garitis alijs'que pretiosis lapillis elaborato sumptuoso  
 limbo circumdatā, tenebant. Tum pontifex Imperatori  
 sacrosanctissimum dominici corporis Sacramentum, in  
 alia minore hostia proprijs manibus ministravit. Quod  
 cum ille deuotissima reuerentia accepisset, surgens, pon  
 tificem in maxillā osculatur: rursus q; recumbens in ge  
 nua, è manibus diaconi cardinalis, uinū, quod uocāt per  
 ceptionis, recepit, prægustante sibi reuerendo Caurien  
 si episcopo. Deinde pluribus orationibus à pontifice be  
 nedictus, surgens regressus est in thronum suum, indu  
 tus q; Imperiali trabea, acceptis in manibus mundo atq;

scepro, imposito sacro capiti diademate, uocari ad se  
 iussit generosum uirum Adrianum à Croy Rhodij do-  
 minum, iam dudū aurei uelleris militiæ adscitum ac ar-  
 chitriclinio supra cæteros præfectum: cui ante maiesta-  
 tem suā procumbenti, in hæc uerba locutus est: Non me  
 latent generose Adriane maiorū tuorū uetustissimæ no-  
 bilitatis imagines, eorundemq; erga prædecessores no-  
 stros ingētia merita: Sed nec tuā in maiorū tuorū uirtu-  
 te imitāda cōstantiā ignoro, q̄ tua strenue gesta magni-  
 ficeq; facta exptus, dignū uirtutibus tuis præmiū refer-  
 re statuens, te unū uocauit et elegi, in quē huius sacri dia-  
 dematis primitias impenderē, teq; quod & merita tua  
 deposcunt & uirtutes tuæ merentur, in sacri Romani  
 Imperij Comitē prouehere. Quæ dignitas nunc no-  
 stro Imperio gloria, tibiq; ac tuis successoribus perpe-  
 tuum decus esto. Sacri Romani Imperij comes bona fi-  
 de appellator, tuoq; Rhodio dominio, cū adiacētibus illi  
 terris tuis, tu & successores tui, deinceps Comitatus ti-  
 tulo fruūtor, equalē cū cæteris Rom. Imp. comitibus di-  
 gnitatē habento, paribus honoribus, priuilegijs, præemi-  
 nentijs libertateq; sine ulla contradictione utūtor. Qui  
 in istis contradicere tibi ausus fuerit, aut obstinatus nō  
 paruerit, sacri Romani Imp. rebellis, & maiestatis no-  
 stræ reus habentor. Attonitus insperatæ dignitatis gau-  
 dio Rhodius Comes, cū longiore sermone Imperatori  
 gratias dicere intenderet, pontifex ad altare concessit,  
 Misamq; cū benedictione peregit, oibus & singulis cū  
 in tēplo tū foris, Impialis coronationis uenerationi intē-  
 tis, plenariā peccatorū oīm remissionē condonans.

## DE CORONAT. IMP. HISTO.

QVAE IN FORO ET CIVITATE DV-  
rantibus sacris interea gesta sunt, & quo ap-  
paratu Bononiensis populus corona-  
tum Imperatorem uidere gesti-  
ens, excipiebat.

**D**Vm haec quae diximus in templo geruntur, erant in  
foro quod ante templum est, erectae marmoreae duae  
columnae, supra quas insidentes, una praegrandis ac bi-  
ceps aquila, duoq; à lateribus inaurati leones, qui episto-  
miorum fungentes officio, interea quo sacra perageban-  
tur, perq; totam diem & profundam noctem, hinc leo-  
nes album, inde aquila rubrum, suauissima uina cōtinuo  
profundebāt: iuxta uero auratis cornibus et unguis bos  
Troianus, uarij gñis minutis bestiolis cū quadrupedibus  
tū uolatilibus infarcitus, integer in praeloga ac robustif-  
sima cuspide uolut<sup>o</sup> torrebat. Pluebāt à fenestris panes  
artolagani, placētulae, brachiola, panesq; dulciarij, tum  
fructus uarij, poma, pira, castaneae nuces, & incrustatae  
zaccaro auellanae, amygdalae, coriandri, atq; id genus  
plura, quae expectabundā plebem iuuentutemq; interea  
cum reficerent tum solatiarentur. Praeterea ingens ele-  
ctissimorum militum exercitus, multiplici cataphra-  
torum equitum turma, gemina & Hispanorum et Ger-  
manorū peditū acie, numerosisq; sclopetariorū sagit-  
tarijs, tū supra uiginti ingētū bōbardarū machinis in-  
structus, ne qua seditio oriretur, oēs aditus occupabat,  
ac circa palatiū atq; tēplū custodias agebat: cui Anto-  
nius de Leua dux primarius, noīe Caesaris imperabat.  
eratq; ipse armatus totus, sedēs in cathedra sua in foro  
ante

ante prætorium, et cæteri militum duces, cum Hispani,  
 tum Burgundiones & Alemanni iuxta illum. Peractis  
 sacris data est mora quieti, dictaq; Imperatori Panegy  
 rica quousq; populus tēplo excederet, cæteriq; ad pro  
 cessionis pompam sese cōscensis equis in ordinem dispo  
 nerēt. Iam ergo promiscuus utriusq; sexus populus, qui  
 supra centum milia hominum æstimatus est, egrediens  
 templo, per varias turmas & cuneos Imperatorē suum  
 uidere gestiens, quo ille ingressurus esset, ferebatur: oēs  
 sui ordinis & decoris obliti, quem fors cuiq; locum obtu  
 liſset, occupabat. Cōscendūt alij tecta, et summis pēdēt  
 tegulis, alij trabibus insident, alij columnis inplexi, alij  
 muris hærēt: omnes fenestræ, omnes rimule suis spectato  
 ribus refertæ: perforati parietes et diruptæ maceries,  
 quo oculos suos tam expectati Imperatoris spectaculo  
 populus expleret, nullus locus non occupatus, ne ijs qui  
 dem, qui non nisi ruinosum & periculo proximum ca  
 peret uestigium. Laborabant referta hominum pondere  
 tecta, neq; minus uias omnes densissimæ populi tur  
 bæ opplebant: non ætas, non sexus, non ualetudo, quenq;  
 detinere potuit, omnes pari gaudio, pari alacritate ad  
 noui Imperatoris spectaculum tanq; ad numen aliquod  
 in communem omnium salutem è cœlis demissum, pro  
 currere. Quid referā ciuitatis apparatus, publicæ pri  
 uatimq; supra modum adornatos. Quicunq; uia ingres  
 surus erat Imperator, expurgatæ plateæ, & uiridibus  
 iuncis graminibusq; & multorum colorum floribus in  
 spersæ, suauissimos odores late profundeabant. Parietes  
 omnes peripetasmatis auro purpurâq; distinctis, &  
 hinc

## DE CORONAT. IMP. HIST.

hinc atq; hinc longe pendentibus late radiabāt, affixaq; matronarū sumptuosa monilia, pendentiaq; longis tractibus aurea balthea, tum aurea et argentea uasa instar scalarum per gradus exposita, crebris repercussi solis radijs fulgurabant: neq; minus uenustissima quaeq; mulieres & puellae in fenestris & porticibus per distincta interualla dispositae, pretiosissimis uestibus & monilibus ornatae, transeuntium quorumq; oculos per stringebant. Sed uicit priuata studia publicus apparatus. Extructi arcus triumphales, erecta trophaea, editi ludi, celebratae multae admodum imperatoris felicissima uictoriae, parata ad omnes angulos spectaculorum ostenta, & inscripta aureis literis encomiorum & panegyricorum heroica carmina. Nihil unq; uisum aut etiam auditum festiuius, nihil latius, nihil magnificentius eius dici spectaculo.

### QVA POMPA POST CORONATIO nem publica processio habita est.

CAETERUM nunc processionis ordo recitandus est: Digressa enim à templo plebe, pontifex summus sacerdotilibus interea exutus, acceptaq; in caput magnificentissima corona ac triplici insignita tyara, unā cū imperatore diademate coronato, tēplo prodibat: ad ostiū productus est pontifici niuei candoris equus gradarius aureis habenis, ac monili frontalitio purpureoq; ephippio insignis. Ad cuius strapedes insiliente pontifice cū Imperator manum apposuisset, uix passus hāc clementissimus pater, his uerbis Imperatorem alloquitur: Nequaquam id feceris fili mi Imperatorq; inuicte, Satis mihi  
Supraq;

Supraq; satis humanitatis tuæ obsequētissima uoluntās,  
 quam tamen non in meam personam, sed illius cuius uir-  
 tes gero, habeo acceptissimam. Cumq; iam inscendisset  
 equum pontifex, apprehendens frenum Imperator, du-  
 ctoris obsequium illi aliquot passus exhibiturus: quod be-  
 atissimus pater nequaquam passus est. Tum datus est  
 Imperatori equus, et iam niuico candore & sublimi alti-  
 tudine illustris, quin & magnificentissime ephippiatus  
 phaleratusq; auro & gemmis undiq; resurgens: cui insi-  
 dens Imperator, altior omnibus eminebat, ut à cunctis  
 conspiceretur. Post ceteri principes totaq; nobilitas  
 conscensis equis, hoc ordine procedebant, ut duo et duo  
 pariter ambularent, pontificij à dextris, Casarei à sinis-  
 tris præequitabant, cocco & purpura relucētes, cum  
 cardinalium pontificumq; tum principum secularium  
 familiares ministri. Sequebantur auro & argento ma-  
 gnifice fulgentes pontificij ac Imperatorij satrapæ, et  
 phaleratis equis bellorum maximi duces. Post quorum  
 agmen duodecim Bononiensis populi uexilla alba, rubra  
 cruce insignita, totidem signiferi pedites præferebāt.  
 Quos euestigio Tribuni plebis sequebātur, quibus sexde-  
 cim Bononiensium Collegiorum rubra uexilla succede-  
 bāt, post quæ Bononiensis schola duodecim legum docto-  
 res, sua purpura aureisq; armillis insignes, atq; Bono-  
 niensis urbis gubernator eleuatā arundinem tenens, suis  
 lateronibus & satellitibus stipatus: tum nobilis & stre-  
 nuus uir Angelus Raynuntius capitaneus iustitiæ, pha-  
 lerato equo insidens, armatus & aurea lacinia sup am-  
 ctus, Bononiensis urbis uexillum attollebat. Deinde

## DE CORONAT. IMP. HISTO.

quatuor rubra uexilla totidem pontificij satellites quos  
 uocant cursores, ferebant: ad quæ pontificij cubicularij,  
 atque ipsa ducis Pennæ familia sequebatur. Post quos  
 antiquum populi Romani uexillum Iulius Cæsarinus  
 comes portabat. Deinde quod dicitur diui Georgij ue-  
 xillum iunior Marchio Anguillaræ gestabat. Postea  
 Romani Imperij Aquilam generosus ex Vergeria pro-  
 sapiabaro Autregius attollebat: succedebant, uexillum  
 pontificis, uexillum ecclesiæ, porro uexillum Crucis  
 quorum primum comes Ludouicus Rangon, alterum  
 nobilis baro Gabriel Romanæ militiæ tribunus, tertium  
 magnificus Laurentius Cibonudo capite gestabant. Se-  
 quebantur deinde sex albicantes equi superbissimis  
 ephippijs phalerisq; magnificentissime adornati, quos  
 totidem purpurati helciarij à manibus ducebant. Tum  
 quatuor pontificis insignes tyaras totidem cubicularij  
 ferebant, quos deinde longissimus cæterorum cubicula-  
 riorum, acolytorum & pontificiæ aulæ clericorum  
 scribarumque ordo sequutus, tum causidicorum, aduo-  
 catorum & Iurisconsultorum ingens numerus. Porro  
 auditores Rotæ suo cocco & purpura insignes obeque-  
 tabant. Sequebantur deinde tympanistarum, tibicia-  
 num, cornicum, tubicinum, singuli suum taratantara ta-  
 nantium multitudo nō modica. Quos è uestigio sequun-  
 tur ostiarij, ianitores, lictores, uirgiferi, bacularij, cory-  
 nophori: deinde principum regumq; & Imperatoriæ  
 Maiestatis Heraldus suis paludamentis ac phaleris ma-  
 gnificentissimi. His succedebant diuersorum populorū  
 tum principum atq; regum oratores & legati. Postea  
subdia

**HBB. OOR. ABBB.**

subdiaconus quidam summi pōtificis pastorālē baculum  
triplici cruce insignitum præferebat, post quem alter  
pontificiam prædiuitem tyaram ostentabat. Sequuntur  
aliij duo, qui totidem ardentibus lychnis aurea candela-  
bra gestabant. Deinde dominici corporis adorādum Sa-  
cramentum in sua capsula, super niuei candoris aurato  
tegmine magnifice phalerato gradario ferebatur sub  
holoserico umbraculo, quod duodecim Bononiensium,  
cum uiri patricij tum doctores phisici sustentabāt, atq;  
duodecim candidæ ceræ ardentibus tedis pontificij cu-  
biculari ab utraq; parte comitabantur. Proxime dein-  
de sequebatur summi pontificis sacrista, candidam uir-  
gam manu gestans. Tum procedebāt celeberrima pom-  
pa, ad septuaginta ferè diuersi ordinis & per sua di-  
stincti agmina comites, marchiones, duces & princi-  
pes, omnes aureis uestibus, et singuli suis lateronibus et  
satellitibus magnifice stipati. Quos deinceps ferè du-  
centi holoserico & polymito uestitu superbissimi satra-  
pæ, etiam suo satellitio stipati per ordinem sequebātur.  
Postea eleuatis arundinibus suis Imperatorij architri-  
clini, quos Magistros domus uocant, tum & Magnus  
Magister, iam comes à Rhodio succedebat solus, quem  
proxime armorum rex heraldus, cui à Burgundia no-  
men est, paludatus antecedebat aureo argēteoq; nomis-  
mate plenas bulgas ( hypoperas aliij uocant ) ab equi  
ephippιο suspensas ferens, è quibus ad utraq; uia latera,  
cum inter eundum tum inter redeundū plenis manibus  
in plebem spargebat, Imperatoris liberalitatem procla-  
mans, quæ tunc Imperium, Imperium, Imperium, uiuat  
Carolus

DE CORONAT. IMP. HIST.

Carolus Imperator catholicus, uicissim acclamabat. Erat autē nomisma quod largiebatur, Imperatoris effigiem, cū inscriptione, CAROLVS V. IMPERATOR AVGVSTVS. ab una parte insculptam habens: ab alia uero eiusdem diui Imperatoris sphaereticum signum, duas uidelicet columnas, in quorum medio annorū Christi numerus arithmetice apicibus expressus erat, circumscriptūq; PLVS VLTRA. Post magnum domus Magistrum purpuratorū patrū, reuerendissimorū uidelicet cardinalium coetus, suo cardineo ornatu procedebat: sequebantur suo ordine principes illi superius nominati, sacri imperij insignia ferentes. Euestigio beatissimus pontifex, atq; à sinistris eius diuus Imperator diademate illo sumptuosissimo coronatus, aurea gemataq; trabea circumamictus, sed illa supremaestimabili quā antea diximus propter importabile pondus relictā, ambo eodē sub umbraculo, quod à tribus Venetorū Oratoribus, et alijs tribus Bononiensium patricijs attollebatur, mirifico decore incedebant. Quos ab utroq; latere pontificii Imperatoriiq; laterones, cū Hispani tū Burgundiones & Germani Alemāniq; satellites longissimo tractu à plebis intercurso constipabāt. Acclamabāt omnis sexus, omnis aetas, omnis status, uiuat Carolus, uiuat Imperator, Imperii quoq; nomen in caelum tollebat: tū redolentissima diapsmata imposita thymiaterys adolebāt, cypriog; puluere transeuntes perfundebāt. Sequebantur proxime à tergo pontificē duo cubicularij, & duo alij ob pontificis in eos fidem ac beneuolentiā cōspiciui, horū unus illi à secretis scriba, alter uero uita-

illius ualeitudinisq; prae ceteris curā agēs physicus atq; medicus, Imperatori uero proxime succedebāt illustris comes à Nassau, deinde archiepiscopus Barrensis, post Cauriēsis episcopus, demūq; gñosus simul et reuerēdus Georgius Austrius episcopus Brixiēsis, postea spectabilis uir Nicolaus Pernotus dñs Grādiuallis, iū spectabilis dñs Michael Maius, Imperatoriae maiest. apud summū pontificē Orator perpetuus: porro innumeri canonū legūq; doctores ac uiri cōsulares, multi etiā ecclesiastici pceres et praelati. Horū oīm turbā postremo premebāt lōgis ordinibus cataphractorū eqtū galeata phalāges, suis signis tesseriisq; distincta, ut q̄ marchioni Ascolēsi, q̄ coniti à Rhodio, q̄ baroni Antregio, q̄ Viennae dño, q̄ baroni sancti Saturnini ceterisq; strenuissimis ducibus parerēt, facile internoscereñt, quorū agmē auratis loriceis interlucentes hypotoxotae claudebāt. Hac celeberrima pōpa pōtifex atq; Imperator ad diui Dñici tēplum uersus p̄grediebātur. Cūq; mediū itineris ad quingētos fermē passus pariter iā emēsi essent, tunc multa honorificētia sese consalutātes, pontifex benedicēs Imperatori, per aliā uia diuertens, cū suis stipatoribus ad palatiū regressus est, Imperatore suis cū ordinibus ad praefatū templū procedente. Cūq; iā desiliisset equo ad fores templi, aderant ibi ex urbe Roma in albis suis canonici diui Ioannis ad Lateranū, q̄ Imperatorē qua decuit reuerētia excipientes, institutis ad id ceremonijs, in canonicā Lateranensem adsciuerūt. Tum Imperator diui patris Dominici sacra eadem ingressus, deo gratias agens adorabat ad altare, peractisq; precibus sumpto in caput

diadema

DE CORONAT. IMP. HISTO.

diadematē, paratum ibi solium conscēdens, assumensq; in manus cum aureum pomum tum euaginatū gladiū, multos & strenuos & bene meritos uiros equestri ordini asciuit, ac aurata militia condonauit. His peractis rursus conscēdens equum Imperator, eadem qua uenerat pompa, sed per aliam uiam palatium uersus rediit. Itaq; iam arcubus & spectaculis omnibus præteritis & perlustratis, ubi ad forum uētum est, extemplo qui resisterunt ad custodiā supra octo milia delectæ militiæ cum Hispani tum Germani pedites, sclopetas omnes tum & maiores machinas tanto sonitu fulgureq; exonerant, ac si Iupiter ipse quicquid uspiam in thesauris suis fulminum tonitruorumq; conclusum habuerit, id totum pariter simulq; tunc cœlo demississet. Præterea personabant in cœlum campanæ, tum uero uario genere tympanorum, tibiæ, tubarumq; nubes perstrepebant. Tum populus omnis ingentibus clamoribus Imperij uocē in cœlū efferens, Caroli nomen eiusq; uictorias & triumphos inde festis uocibus extollebat. Omnes supinis manibus gratias agebāt deo, gratulabantq; nouo Imperatori, applaudebāt mutuo sibiipsis, felicē Carolū Augustū, felicē eo Imperatore Italiā, felices sese oēs qui eū diem uidiissent, exclamabāt. Tum excitati per uniuersam urbē ignes, turres omnes festiuis facibus et impositis stipitibus flāmis coruscabant: senestræ omnes lucernis, tedis & cuiuscūq; generis ficti luminis cœlestiū syderū splendore uincebāt: suburbia præterea et circūquaq; adiacētes paggi, oppida, uillæ et castella, accēsis in cœlū ignibus diei nocte ægle reddebāt, pulsantibusq; cāpanis lætitiæ signa-

## DE. COE. ALIB.

late monstrabant. Nulla species pulchrior, nulla pompa felicior, nullus triumphus illustrior unquam uisus est. Nullus dierum quos annalium uetustas consecratos in literis habet, cuius tam insignis gratulatio, tam effusum gaudium, tam celebres triumphus cum fuerint tum esse debuerint, unquam à condita urbe, Bononiensi populo illuxit.

### DE REDITU IMPERATORIS in palatium & conuiuij solennis apparatu.

HAc magnificentissima pompa inclinante se iam die reuersus ad palatium Imperator desiliens equo, primum eos qui signa & uexilla præferebant, tum umbraculum gestauerant, & alios plerosque cum nobiles tum ciues et scholasticos equestris ordinis auratos milites, procreauit. Deinde Basilicam amplissimam aulam auratis laquearijs & Babylonicis peripetasmatis suspensam tapersque instratam, principibus comitatibus ascendit. Cernebantur ibi appensi laquearibus argenti polymixi pensiliaque; candelabra, quæ luminosis cereis redolentibusque lychnis referta, lumina late profundebant. Conspiciebatur ibi etiam extructus amplissimus abacus, uarij generis aureis escarijs & poculis, puta lancibus & lebetibus, œnophoris, amphoris, phialis, scyphis, cyathis, pateris, tragematarijs miro artificio celatis, gemmatisque calicibus, et id genus epitrapezijs confertus. Ad caput autem Basilicæ sub aureo conopæo Imperatoris mensa sita erat, et iuxta non longe altera mensa, qua magnificentissimus Sabaudie dux ceterique principes qui coronationis insignia portarunt, recumbituri essent. Erat etiam  
ceteris

DE CORONAT. IMP. HISTO.

cæteris principibus ac prælatis primoribusq; satrapis  
 suspēsa peristromatibus & instrata auleis, sur. q; abacis  
 & mēsis magnifice parata cœnacula. Iam hora aderat  
 conuiuij, & instructis mensis accūbebat summū thronū  
 Imperator, ac deinde per ordinē cæteri principes suas  
 mensas accūbunt. Dantur aquæ manibus, et solenni Ora  
 tione mēse benedicitur. Tunc primores satrapæ (Dapi  
 feros idcirco uocant) præeuntibus cū suis scipionibus ar  
 chitriclinis, argenteis canistris panē, & auratis patinis  
 uaria tuceta, leucophaga, frictellas, tortas, & quicquid  
 præclarū ars Apitia excogitare potuit, inferūt. Deinde  
 secundis mēsis grādioribus lancibus exquisitissimas per  
 ordinē epulas copiose apponunt, asā, elixa, iusculenta,  
 frixa, pastilia, promulsidaria, pultaria, crustulenta,  
 aliaq; lautissimorū eduliorū gñā sapidissimis succorum  
 multijugis condimētis suffusa, multa quoq; supra appe  
 tentiam discumbentiū magnificentia causa illata sunt.  
 Porro tertijs mēsis q̄ cœnā clauderēt, uariegata coqui  
 narijs artificijs multarū figurarū tragemata bellariaq;  
 ministrabantur: nec deerāt toto conuiuio uarij gñis ge  
 nerosissima uina, stabātq; præsto pincernæ, pocula sin  
 gulis pro libito ingerentes, propinatoresq; ad oēs epu  
 las & pocula prægustabāt. illud quoq; magnificæ libe  
 ralitatis spectaculū multis admirationi fuit, q̄ post sin  
 gulas dapes leuata mappa & mantilia, unā cū auratis  
 argēteisq; patinis & lancibus, cūq; cibarijs à fenestris  
 in forū præda plebi projiciebātur, structoribus interea  
 alia supra alia imponentibus. Cumq; iam absoluta esset  
 cœna, dilutis pro more odoratissima aqua manibus,

## HEU. 909. AGRN

remotis mensis, iterum solēnibus precibus redditæ sunt Deo gratiæ. Tunc Imperator accepto in manus sacro gladio, plurimos rursus cū nobiles tum consulares uiros ad equestris ordinis honorem dignitatēq; prouexit. Magna deniq; parte noctis transacta, principes singuli consalutato Imperatore, ad sua diuersoria cubitum successerunt, populo Bononiensi adhuc pluribus florulentis diebus ignitisq; noctibus festiuitatis celebritatem iugiter continuante.

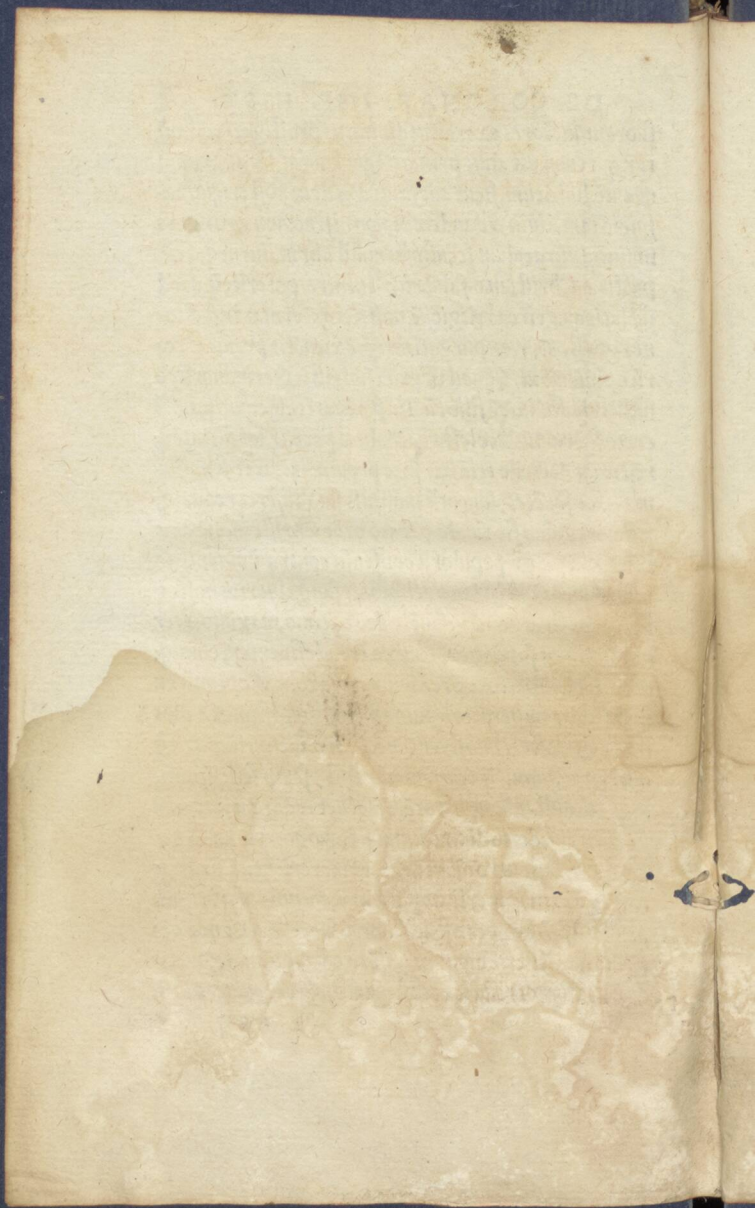
### TOTIVS OPERIS PERORATIO.

**D**icite io Pæan, & io bis dicite Pæan: illa enim quæ oibus horis omnium uotis inde fessis precibus semper optauimus, illa inquæ felicissima dies tandem nobis illuxit. Coronatus est Carolus V. Imp. semper Augustus, cuius in Italiam aduentu mox pacati hostes, discessum ab armis, cōposita bella, confœderati principes & respublice, sedati tumultus, reuocati in cōcordiã factiosi optimates, totaq; Italia post tot armorū miserrimā afflictionē à grauissimotyrānidis iugo uindicata, & uera Imperij luce recreata securitati & libertati restituta est. Sola Florentia restat armis & obsidione cincta, quæ (si summi pontificis prætensa iura paterentur) ipsa quoq; Imperatoris nutibus lubentissime obsequeretur. Ceteræ omnes Christianæ nationes tãti Imperatoris, aut pietate deuinctæ, aut metu quietæ sunt. Quem principē diuinitus constitutum & ab ipso deo repertū, uocatū, electū atq; missum ad hoc amplissimū Imperiū moderandū uidemus. Cuius gloria humanū modū supergressa, ipsaq; rerū gestarū insperata magnitudo, et inimicorū

suorum

DE CORONAT. IMP. HIST.

suorum uictores exercitus diuinitus profligati testan-  
 tur, quia non est alius princeps qui habeat sic appropin-  
 quantē sibi deum, sicut adest illi dñs deus noster: quo au-  
 spicio iam diuinare audemus, non nisi nouum & ingens  
 maiusq; miraculum secuturū: nullū aut maius neq; rei-  
 publicæ Christianæ salubrius euenire poterit, q̄ quod  
 sublati quæ circa religionē nostrā in Germania factio-  
 nes grauantur, expurgatisq; & extinctis prauis erro-  
 rū opinionibus: (quod in proximis istis Germanorū co-  
 mitijs cū diuino cōsilio tū Imperatoris obsequio futurū  
 certo speramus) ecclesiæ catholicæ pacē trāquillitatēq;  
 restituat. Deinde etiā has suas prouincias, licet felicissi-  
 ma pace fruētēs, aduentū numinis sui illustret reddatq;  
 feliciores, quo sic tandē pacato orbe Christiano, unani-  
 mi principū & populorū consensu contra immanissi-  
 mos Turcas Christianæ religionis sanguinarios hostes,  
 uictrices ferat aquilas, fauēt e deo optimo, maximo, et er-  
 no. Quē nos suppliciter, obnixē et indesinenter, omniq;  
 uotorū nūcupatione precamur, ut Carolū V. optimū hu-  
 mani gñis Imperatorē Augustū, in longissimos annos  
 nobis & posteris nostris (neq; uero illi melius quicq;  
 optare possumus q̄ quo fruimur ipsi) semp̄ felicissimū,  
 inuictissimū, triumphatorē, cōseruet et augeat, utq; oīa  
 sibi pro desiderio diuini animi sui, quo nocere quidē ne-  
 mini, prodesse uero oībus uelit, ad incrementū Christia-  
 næ religionis, imperii amplitudinē, & noīs gloriæq; im-  
 mortalitatē prospere felicissimeq; succedāt. Et nos oēs  
 eā optimo felicissimoq; impatore, obediētia, fide, grati-  
 tudine, dignos reddat et diuissime frui cōcedat. Finis.



# S H B N R D

DE CORONATIONE CAROLI CAESARIS IN  
triumphalem Caroli Caesaris coro-  
nationem Epigramma.

**R**oma tuus sileat Caesar sileantq; triumphi,  
Et quae testantur pagmata facta ducum.  
En quid miramur Graios iuuenemq; potentem,  
Quem merito magnum secula prisca canunt;  
Maius habet terras numen, maiorq; triumphus,  
Maius et imperium, gloria, fama, decus.  
Dijs genitus pietate nitens, iuuenilibus annis  
Carolus, et bello clarior atque toga.  
Arma mouet Gallus, Heluetica corda retundit,  
Et tua nil trepidat tela Britanne ferox.  
Eridanus croceo decurrit sanguine, Tybris  
Illachrymat, Rhodanum tristior unda premit.  
Vos etiam Ligures et Punica littora, Iberum  
Quam nocuit sero hunc uos coluisse deum.  
Nec modo Christicolas, uerum Garamantes et Indos,  
Arctosq; simul continet, urget, habet.  
Ergo age qui solus, qui uictor in orbe triumphas  
Carole, subiectis parce, superba domans.

EIVSDEM EPIGRAMMA AD  
Flamineam Bononiam.

**Q**uid modo te Memphis laudem, tantumq; laboris  
Assyrii, et quicquid septem miracula mundi  
Corda ciere uirum, doctosq; ad carmina uates?  
Nil modo Niliaci fuerint, quandoque Quirites

EPIGRAMMATA.

Sola triumphales modo digna Bononia laudes  
 Sola refers, quantum fulgentia sydera terris  
 Urbibus in cunctis præcellis uertice, tantum  
 Te propter Musæ Latium, te propter eandem  
 Pallas, & afflati diuino numine Phœbi  
 Incoluere simul legum & ueneranda potestas.  
 At modo Cæsar adest, trepidat quo numine mundus,  
 Cæsar adest, meritos præbes tu sola triumphos.  
 Quum multi sua fata lugent, quum letus Iberus  
 Defluit, ac Renuis Romanæq; moenia fumant,  
 Heluctijq; latent bellacia pectora Martis.  
 Tu modo captiuos proceres, Gallumq; subactum,  
 Innumerosq; alios, quicquid uel Indica tellus  
 Continet, ad Mauros ostendis læta triumphos.

EIVSDEM ALIUD EPIGRAMMA IN  
 persona Caroli Cæsaris.

**C**AROLUS ille ego sum quintus hoc nomine Cæsar,  
 Natus ad imperium, Romana ut scepra tenerem.  
 Est animus seßas mutasq; reponere leges,  
 Iura tribunorum, fasces, priscosq; Quirites,  
 Patritios reuocare uiros, sanctumq; senatum,  
 Reddere primæuo Capitolia prisca nitenti,  
 Oppressos releuare manu, frenare superbos  
 Consilijs armisq; meis, iurisq; uetusti  
 Legibus, & ueterum seruato tramite morum,  
 Omnia in antiquam correctâ reducere pacem.

EIVSDEM EPIGRAMMA IN IMA-  
 ginem Caroli equo insidentis.

**C**AROLUS Augustus belloq; & pace triumphas,  
 Quam

EPIGRAMMATA.

Quantum pugnaci conspicendus equo  
Audet & infreno sese committere cursu,  
Hæc docet artificii picta figura manu.

EIVSDEM EPIGRAMMA IN PER-  
sona Mercuri olim Cæsaris cancellarij.

RExerat imperium Cæsar felicibus astris  
Inter mortales cum mihi uita foret.

Omnia tunc superùm nutu testabitur omnis  
Hostis, qui contra duxerat arma deos.

Dij s nunc iratis reuocatus ad æthera cælum  
Appetimus, mirum ni modo cuncta ruunt.

EIVSDEM EPIGRAMMA IN EM-  
blema nobilis domini Rosebaldj.

TRistitiam Alecto, curasq; Megera, sed atrox  
Omnia Ctesiphone suspitione ferunt.

Nox Acheron lachrymas, prudens obliuio & unguem  
Opponit, picta hæc Gallica uerba monent.

IN IDEM ALIVD EIVSDEM.

CVncta modo Alectoq; Megeraq; Ctesiphoneq;  
Mœstitia, curis, anxietate ferunt.

Nox Acheron lachrymis, prudens obliuio & unguem  
Opponit medium, ut Gallica lingua monet.

HILARII BERTVLPHI LEDII EPI-  
gramma ad D. Bernhardum Paltemeriũ,  
reuerendissimi cardinalis Campe-  
gij apostolici legati, œconomũ.

QVid rogo portendit nimium iam pomifer annus,  
Vix tot habet frondes mala quot arbor habet,  
Agrippæ: quid heri uisus Bernharde cometes?

Multo

EPIGRAMMATA.

Multorum, ille: sed hic, unius interitum.  
Cuius at interitum? si non est Caesaris, ut sit  
Quantumuis magni principis, exiguum est.  
Exiguum est fateor, si non es principis huius,  
Quo sibi pontificem sospite Caesar habet.

EIVSDEM HILARII IN CANEM  
Agrippæ, cui nomen erat, Filiolus, Epitaphium.

**H**ospes, Filiolus quod eram, ter amabile nomen,  
Quod mihi Filiolo nobile nomen erat,  
Non mirum: dominus me famigeratus amabat  
Agrippa, ingenij cognitor ille mei,  
Quippe cui haudquaquam rationis inanis habebat,  
Cui tam gratus eram, quam bene fidus hero.  
Particula est homini, diuinæ cœlitus auræ,  
Magna mihi humane portio mentis erat.

ALIVD.

**H**ic hospes tibi Filiolus iaceo Agrippinus.  
In uita tantum non homo, morte canis.

ALIVD.

**F**iliolum dominus me quæ Agrippa uocaret,  
In causa est, memori mente minister eram,  
Atque adeo in cunctis fueram paulominus, id quod  
Natus patri etiam, non modo seruus hero.

ALIVD.

**Q**uis neget esse animum et quoddam diuinius istis  
Ingenium canibus, qui comitantur herum.  
Qui dominum toties à grassatore tuentur,  
Testem Volcatij quis neget esse canem?

Quippe

EPIGRAMMATA.

Quippe à suburbano rure Asturcone reuertens,  
 Nonne animam dominus debuit ille cani?  
 Testis item Licij cantatus Iasonis alter,  
 Quum post fata sui iam nihil esset heri.  
 Ille senatorij neque Cælius ordinis esset  
 Cæsus ab armata, ni canis ante, manu.  
 Sit paradigma etiam tibi nobile, regia coniunx,  
 A cane Consynge dilacerata suo.  
 Res mira est, potuit non agnouisse puellam,  
 Quam canis uxorem nouerat esse prius.  
 Forsitan haud uisa est illi, quum scilicet uxor  
 Lasciuo nimium luderet usa ioco.  
 Quid memorem Populi Romani astante corona  
 (O quam spectata est digna canina fides)  
 Corpus ut extinctum domini, moesto ululatu  
 Ad proiecta canis detulit ora cibum.  
 In Tyberim natitans ter sustentare cadauer  
 Conatus. Tanta est Romule bruta fides,  
 Pro domino pugnant soli, sua nomina soli  
 Agnoscunt memores, plus elephante canes.  
 Quod si adeo insertis magna experientia paruis,  
 Vis tanta ingenij si uel arancolo,  
 Disceptator item superat si Gryllus Vlysem  
 Plutarcho, solidae nec rationis eget:  
 Cuius, si qua alijs, quota pars animantibus, et si  
 Præsertim canibus, particula ulla cati  
 Agrippæ cuius hic habuit paulominus assem  
 Vnciolam humanæ, si modo mentis habent.

ALIVD.

Quis

EPIGRAMMATA.

- Q**vis mage Filiolo famulus dextraq; sinistraq;  
 Obsequio & memori mente sequutus herum?  
**Q**uis quàm Filiolus fido plus corde sodalis  
 Atque comes domino, quàm fuit iste suo?  
**E**cquod praesidium haud temere corrumpitur aequè,  
 Quod minus obsonij queritet, atque stipis?  
**F**iliolus, reduci comes huc illuc abeunti  
 Plane indiuiduus nocte dieq; fuit.  
**Q**uid quæso excubijs inconniuentius unquam  
 Filioli? obseruat per uigil ut dominum.  
**Q**uo propulsata est maiore iniuria nixu,  
 Quis potius dominum quo teneatur habet?  
**F**iliolo domini nihil unquam ut amantius uno,  
 Sic & in hoc constans semper amore fuit  
**F**ilioli, domino nil contra ut amantius uno,  
 Vni & in hac summus, nunc ita morte dolor.  
**V**sque adeo agnouit perfectum illius amorem,  
 Hæc cynico ut faceret carmina digna tapho.  
**N**empe creaturæ naturam insignis amandâ  
 Duxit, & eximium uel canis ingenium.  
**P**lures sanè homines, quis nil in gratius unquam  
 Terra tulit, digni uita & honore minus  
**Q**uàm canis, hic noster, cui non sine nomine nomen  
 Filiolo, Grylli cætera uultu homines.  
**H**eu obijt domini monumentum hoc fiat amoris  
 Vana haud gloriolæ, sic aberit Nemesi.

EPIGRAMMATA.

HILARII BERTVLPHI LEDII IN GE-  
nerosam dominam Ianam Loysiam Ty-  
tiam Gebennensem, Henrici Cor-  
nelij Agrippæ coniugem.

QVum Veneris Iuno cingulum sibi posceret, in quo  
Insit amabilitas omnis, & omnis amor,  
Id quod a matori uice posset ferre marito  
Arctius amplecti, quo petit una suum.  
At Venus, hoc alia sub quercu collige sodes  
Illius ha nunc copia nulla mihi est.

Quin petis hac una præstantes dote Gebennas,  
Quas Rhodanus latus abluit inter aquas  
Henrici est mihi præsignis Iana Loysæ,  
Agrippæ coniunx, quæ modo ceston habet.

REVERENDI P. MAGISTRI AVRE-  
lij ab Aqua pendente, Augustiniani,  
epigramma ad eandem.

CVrarum Agrippæ requies tu Iana Loysæ,  
Delitium sola es solatiumq; tui.  
Cui Venus & Charites pulcherrima dona dederunt,  
Quæ tibi Pierides contribuere simul.  
Quam merito doctum tibi coelica numina uatem  
Fatidicumq; simul contribuere uirum.  
Doctrinæ hic specimen, Veneris tu gratia magna,  
Vndiq; conueniunt gratia, flamma, fides.  
Eia age, ardentem ardens complectere uirum,  
Perge & amplexu delitiare precor.  
Oscula iunge simul fidissima pignora amoris,  
Quo tibi perpetuus concelebre tur honos.

EIVS-

EPIGRAMMATA.

EIVSDEM AVRELII IN EAN-  
dem disiunctam, epigramma.

**L** Audarunt alij formam, quam Iana Loysæ  
Egregiam superi contribuere tibi:  
Ille pudicitiam fert pleno carmine. Pallas  
Inquit, uiue mihi docta Loysa diu.  
Et quis non mores, & grandia uerba, modumq̃,  
Et genus, & Chariten concelebrare uelit?  
Impia parca nimis, nimis heu uiolenta quid ausa es  
Diuinum hominibus surripuisse iubar?  
Vos superi retinete animum, retinete Loysam,  
Iana quidem digna es nectare & ambrosia.

AD ERVDITISSIMVM VIRVM

Henricum Cornelium Agrip-  
pam Decastichon.

**V**T tua Corneli Pallas, tua maxima uirtus  
Afflat Apollineo pectus amore meum,  
Non aqua, non ignis nostro sic utilis euo,  
Ut sunt Pierij scœdera sancta gregis.  
Luminibus sero sors obtulit inuida nostris  
Tot bona, tot nobis interiere dies.  
Corrigitur dulci iactura grauisima fructu,  
Est uetus à longa mos properare mora.  
Tarda sibi ualidas acquirat gratia uires,  
Vincamus stabili tempora prisca fide.  
MARIVS CELSVS COLENTINVS.  
**C**Ur syluas traxisse ferunt, cur flumina fingunt  
Orphea, Threicio detinuisse sono?  
Tartarcosq̃; deos fidibus mouisse canoris,  
Eumenidasq̃; seras, ter geminumq̃; canem?

EPIGRAMMATA.

Saxa Cytheronis Cadmea in mœnia dicunt  
 Quare Amphionia sponte coisse lyrae  
 Agrippæ facunda docet te pagina lector,  
 Quæ posset matres flectere Strimonia.  
 Præterea Oceani fluctus tibi monstrat aheno  
 Exiguo clausos, paruulus iste labor.

HILARII BERTVLPHI LEDII HEN  
 decasyllabi ad Alardetum canoni-  
 cum Gebennensem.

Solo nomine iam recens Agrippæ  
 (Alardete tuis decus Gebennis)  
 Audito mihi, protinus per omnes  
 Iuro numina sanctior a musas,  
 Vero uerius esse, quod bonarum  
 (Sed si quis bene norit his abuti)  
 Nugarum cecinit parens Homerus,  
Ἰοῦ Ἰδὲ δ' ἄνυρ, ut inquit, ἄνδρῶν  
 ἔστι δ' ἄνδρῶν, addiditq; πολλῶν.  
 Ausim huc addere nunc & ipse, πόντων.  
 Sed quum nobilitas libens Agrippam,  
 Quamquam nobilis est sat ipse per se,  
 Facunda mihi buccinatione,  
 Utq; ars, cura, fides, pares in illo  
 Certent colligis: Ingeni geniq;  
 Vi præstans, adeo boni feratur,  
 Ne mi secula quis uetustiora,  
 Nec cantet medicos diu celebres,  
 Hinc sint, Hippocrates abi, Machaon  
 Grandi cum Podalirio facebat.

K

Tantius

EPIGRAMMATA.

Tantum non simul ô Apollinare  
 Hinc te numen ad insulas beatas,  
 Maternam nisi mens adire Delon  
 Legarem, nisi tam potens præses,  
 Ex æquo medicisq; uatibusq;  
 In quis omnibus emicans Agrippa est.  
 Ceu tu sydera cum minora condis,  
 Nedum uel superat uel æquat omnes,  
 Modis omnibus & recentiores,  
 Modis omnibus & uetustiores.  
 Da mihi secula iam recentiora,  
 Cerno his medicos beatiore  
 Iam Copus, Linacrus, Ruelliusq;  
 Adsurgent (mihi dictat hæc Apollo)  
 Cedet mirificus Leonicensus.  
 Adsurges (præit hic Apollo uati)  
 Quin dicam omnia? docte cum diserto  
 Cedet Symphoriane Marliano.  
 Cantet non Italus Leonicenum,  
 Non Anglus Linacrum, nec ipse Copum  
 (Erasmo licet audiente dicam)  
 Germanus merito licet celebret  
 Imprimis alias, nec ipse iactet  
 Gallus Campegiu Ruelliumq;  
 Si qui sint alij super sedendum est,  
 Iis quos barbaries recondit atra,  
 Et damnat tenebris latebricosis,  
 Et damnat latebris tenebricosis.

EPIGRAMMATA.

ALIVD, EIVSDEM.

**A** Lardete sacris decus Camœnis,  
 Quidam nunc mihi uellicauit aurem,  
 Non augur tamen is potens Apollo,  
 Pontam putat hanc recentioris  
 Sublatam mihi clausulam poëte,  
 Me furem mage (si placet Laucrus)  
 Me clamat mage, non Lauernionem.  
 Non ausus plagarium uocare.  
 Credo nec libet id licet, liceret  
 Nec forsân licet id, licet liberet  
 Ut barbasculus undecunq; uates.  
 At ô despeream miser, miserq;  
 Ceu fur emoriar, probatiores  
 Vnquam si mihi contigit uidere  
 Pontani hendecasyllabos poëte,  
 Iurato mihi credit ille nunquam.  
 Atqui quid uetat impeditq; uates,  
 Vnum quo minus ac subinde uersum,  
 Quem doctus cecinit Catullus olim,  
 Quem nuper bene condidit Marullus,  
 Germanus canat hinc & inde Gallus,  
 Queis est ingenijs nihil negatum?  
 Sed nunc quo faciam satis superq;  
 Moroso tibi tam probe diserto,  
 Non ipsi mea iam minus probatur.  
 Quim Pontanica mi placet coronis.  
 Quo circa tibi concinam libenter,  
 Non dicam tenebris latebricosis,

K

9

Adfe

EPIGRAMMATA.

Adfectans duplicabilem tropiscum:  
 Sed dicam tenebris Lupoldianis.  
 Quod si nec placet hoc nec adlubescit,  
 Gingołphi potius uel Ortuini.

ALIVD.

Quid mi suggeris ô Apollo: dixtin?  
 Præstanti omnibus & modis Agrippæ  
 Cedet mirificus Leoniceus?  
 Nec uictoria, nec triumphus ipsum,  
 Nec præferre potest  $\lambda\acute{\iota}\omega\nu\tau\alpha$  uerum.  
 Quid Nice: heus ô Apollo crimen ingens  
 Per Musas capital Apollo noster  
 Nice est grandior hæc Leonice,  
 Hæcque syllaba, quam breuem sonabas,  
 Longæ longior intonante Græco est.  
 Græce nescio, sat scio Latine.  
 Olim Græcus eram, nec ut Latinus  
 Essem cura fuit, satis disertus.  
 Sed nil præterea sat id putaram,  
 Ac oracula cum darem Pelisgis  
 Primo, dein Latijque barbarisque  
 Respondere nisi perinde Græce,  
 Cortinæ, tripodesque Phœbadesque.  
 Sed quo nunc resipiscerem pudore  
 Adfectus roseo, frequenter ad nos  
 Musæ me quoque tunc sagaciores  
 Oratum undique principes Latini  
 Misere eloquij uiros disertos.  
 Et quid di simulo: meis utrinque

EPIGRAMMATA.

Plane ludibrio fui Camoenis.  
 Audiui innumeros, sed ut potentis  
 Callentem modo spiritus Erasmum  
 Et Græcè simul & simul Latine,  
 Idq; examine semper æquilibrij.  
 Agnoui attonitus stupensq; & ore  
 Ut suspensus in audij rotundo  
 Hinc sacra, inde prophana disserentem  
 Crebro quàm sacra quàm prophana mistim.  
 Mox incesit Apollini Cupido  
 Imprimis Latialiter loquendi  
 Hinc discens studiosius Latine,  
 Et cura magis pertinace Græce  
 Penè didici, tibi ne mirum id est  
 Nec mirum mihi, si subinde lapsus,  
 Si tempuscula syllabæ, quod aiunt.  
 Quid queso hac morula magis minimum?  
 Crassa conduplico supinitate,  
 Et nostri ueniam dabunt magistri,  
 Quis parui Paracletus est momenti  
 Momenti. Quid Apollo, dic quid hoc est?  
 Mirum. iam quoq; lapsus es Latine.  
 Mi quamuis faciles & hoc Magistri  
 Condonant, tamen id putate factum  
 A me composito, ut uidere discant,  
 Quantum id quod præciosius legentes,  
 Summum temporis interim tonantem  
 Quo fraudant magis indies in horas,  
 Cui tam spiritus est breuis per illos.

EPIGRAMMATA.

At maior mihi nunc uolo triumphus  
 Et uictoria sit Leonicensi.  
 Quamquam nolo mei sit hac Agrippæ  
 Aut præstantior, aut magis celebris,  
 Ni quamuis rapui, tamen Latine  
 (Graiorum crepidæ crepent licebit)  
 Vt Prudentius, Idolon, libenter:  
 Dicam, si non placet hoc, tamen licenter,  
 Cur Græj Latio disertiores?  
 Tandem non id Apollini licebit?  
 Quod si non facit hoc satis peritis,  
 Quis non syllaba res minuta passim  
 Et magnis quoq; digna res magistris.  
 Hic præstare habeam sat est utraq;  
 Iam nunc deniq; quid necesse noui.  
 A Græca simul & simul Latina  
 Constans, altera ut alteri nocere  
 Ne possit, studiosus auspicabor.  
 Sic sic utraq; condocenda lingua est,  
 Sed non mi faciles erant magistri.  
 At si nunc hominûm deûmq; sollera  
 Sum consultus, ut eligam disertum  
 E multis mihi milibus magistrum.  
 Erasmus lego, siue Caprionem,  
 Maius sum quibus ipse conspiciatur  
 Nil surgens, medius, cades'ue. Vterq;  
 Oquàm Nestora uincit eloquentem,  
 Si tam Nestora uinceret Trifeclem  
 Parcarum uetat quod malarum.

## EPIGRAMMATA.

His uitam sed AGRIPPA prerogabis,  
Atqui dum studijs laboriosus  
Sacris inq; peditus est uterq;  
Eheu semper uterq; non leones,  
Sed Leos habet hinc, & inde stygas  
Rudenteis magis atq; rugientes.  
Et Germania nunc habet disertos,  
Vix dum me iuuenes adultiores,  
Vix dum flore genas reuestientes  
Formandum his potius libenter ipsura  
Summittam modo me, meumq; plectrum.  
Quo, si confieri queat, senectus  
Vt par est, uenerabilis quiescat.  
In promptu datur ecce uel Melanchthon,  
Offertur Sapidus' ue, Listerius' ue.

T 6 A 6







